

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slekthistorielag

Nr. 2 - 2022

32. årgang

Øverst: Erik Pauelsen: Storelven, ferjestedet ved Busund.
Håndkolorert litografi etter maleri (1789). Ringerikes museum.
Nederst: Hønefossen. Tegning, signert P. F. W. Ringerikes museum.

Nr. 2 - 2022

Innholdsfortegnelse

Side	
3	Fra redaksjonen
3	Middelalderbrev - nye funn
4	Sten Høyendahl En gammel slekt fra Eggedal med linjer til Ringerike
14	Else Marie Eriksen Drolshammer-slekten og deres etterkommere
18	Borgenstjerne i Aftenposten Historie
19	Kongelig signatur i Hole bygdearkiv
20	Nils Elsrud Tørharden 2.0
25	Sten Høyendahl Søren Rasmussen i Hole - krigersk major i fredstid
30	Christian Krohg "Kongen af Valders"
31	Nils Elsrud Ole Hansen Gravlimoen, "Kongen af Valders"
33	Sten Høyendahl Har du svenske forfedre? Velkommen til Nationell Arkivdatabas!
36	Sten Høyendahl Svenske innvandrere på Ringerike (1814-1850)
56	Svensker på Ringerike før 1814 - tilføyelser og rettelser 2 s
58	Nils Elsrud Frek Gryte, ådølingen som kunne mer enn sitt fadervår 4 s
62	Rytterager og Storøya - av Jon Guldals opptegetninger 4 s
69	Sten Høyendahl To ungjenter på landeveien i 1711
70	Magnus Hakkim Blodig nikkel!
71	Nå kan den glemte arbeiderdikteren fra Hønefoss leses på nettet

13	Arbeiderforeningernes Blad - Thrane
24	Manden fra Krogkleven
29	Sitatet
32	Et Følge
58	Da William Shakespeare kom til Ringerike
66	Han Tøstein Søreli. Seign ifraa Hallingdal ved Hallvard Bergh
67	Arbeiderforeningernes Blad
68	Decorah-Posten: Fra Ringerike
68	Nølrø, Nødrø, Nørdru

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

32. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud

Sten Høyendahl

Ole E. Yttri

Marte Inger Stubberud
(nettsideansvarlig)

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 200 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig foredrag og kurs i Svenskestua på Ringerikes museum.

Laget disponerer lokaler på Veien gamle skole, og har der en samling av bøker og tidsskrift mv. Navnet Hringariki ble patentert i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos Nils Elsrud,
Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.
Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Hårumsbyen i Hole,
Vollgata 74, 3512 Hønefoss
Tlf. 902 09 842.

Forsiden:

Viker kirke, som blant andre Frek Gryte soknet til.
Foto: Sten Høyendahl.

Baksiden:

Tidens ur. Foto: Tom Larsen.

Fra redaksjonen

Sommeren er ugjenkallelig over, høsten er på hell, og vi nærmer oss den perfekte årstiden for søking i gamle og slitte protokoller.

Sten Høyendahl har undret seg over navnet til 1600-tallsbonden Levor Sjursen på Sønsterud i Hole, den nest sørligste gården på Ringerike. Levor er et skikkelig dølanavn, og det viser seg da også at han opprinnelig var fra Eggedal. Folk flyttet mye på seg i eldre tider.

Else Marie Eriksen tar denne gangen for seg sine tipp-tipp-tippoldeforeldre Anders Gunder sen og Aase Larsdatter som i annen halvdel av 1700-tallet brukte Drolshammer på Veme, og disse har et stort antall etterkommere.

Nils Elsrud fortsetter sin føljetong om Tørharden-slekta fra Ådalen, og tar nå for seg Torsten Thorsen Flaten, hans to kvinner og seksten barn. De bodde noen år i Flaten på Ask, og tok dette som familienavn.

Major Søren Rasmussen ble i 1680 innsatt som sjef av Hallingdalske kompani, og hadde Stein i Hole som frigård. Sten Høyendahl kan fortelle at han ofte gjorde seg negativt bemerket, blant annet ved et regelrett overfall på sogneprest Ottho Jacobsen i Norderhov. Den tids offiserer hadde høy selvbevissthet og utvilsomt også et høyt alkoholforbruk.

Christian Krohg møtte helt tilfeldig i 1899 ådølingen Ole Hansen Gravlimoen, og gjorde et kort intervju med ham: "Kongen af Valders." Men hvem var egentlig Ole Gravlimoen? Nils Elsrud presenterer ham for oss.

Elsrud tar også for seg en lokal berømt. ådølingen Frek Gryte som i annen halvdel av 1800-tallet hadde rykte på seg for å kunne mer enn sitt fadervår. Et stort antall historier om ham er bevart, men flere av disse handler også om at han elsket å narre folk trill rundt.

Mange av oss i østlandsområdet har en svenske eller to blant sine tippoldefedre, folk som under 1800-tallet rømte fra karrige forhold i hjemlandet. Et betydelig antall kom til Ringerike, og det er nå mulig å sitte hjemme i sofaen og forske ettersom alle svenske kirkebøker og husforhørslengder er lagt ut på nettet til kostnadsfri benyttelse. Sten Høyendahl gir noen råd om hvordan man best finner fram på nettet, og gir også en oversikt over alle svensker som mellom 1814 og 1850 kom til våre trakter.

Ellers kan vi by på en kort novelle av den glemte arbeiderdikteren Magnus Hakkim, som i noen år bodde på Hønefoss. En liten selvbiografi får vi også av gårdbruker Ole Nilsen Fekjær (1843-1935) i Hole, skrevet rundt 1925.

Middelalderbrev - nye funn

Ringerike Slekthistorielag utga i 2009 *Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570*, originaltekster med oversettelse til moderne norsk. Transkripsjonen av brevene var gjennom mange år besørget av professor Eyvind Fjeld Halvorsen, og før utgivelsen ble kvalitetskontroll utført av professor Magnus Rindal. Bjørn Geirr Harsen var prosjektleder for gjennomføringen av arbeidet.

Etter hvert har det dukket opp flere middelalderbrev fra Ringerike, brev som hverken er

inntatt i boken eller finnes i *Diplomatarium Norvegicum*. Flere av disse har vært godt skjult i aktsprotokoller som ikke ligger ute på nettet, mens andre har vært inntatt i dokumenter fra 1700-tallet, særlig fra Norderhov prestearkiv.

På lagets nettsider legger vi nå ut tolv "nye" brev, samtlige avskrifter utført på 1600- og tidlig 1700-tall og som er transkribert av Sten Høyendahl. Samtlige brev har tidligere vært offentliggjort i artikler i *Hringariki*, men her foreligger de i samlet utgave.

En gammel slekt fra Eggedal med linjer til Ringerike

Levor er et av de mest typiske dølanavnene i østlandsområdet, og drapsmannen Levor Knutsen Søndrål i Hol har vært beryktet og kjent langt utenfor sitt lokale miljø. Navnet har vært gangbart i Hallingdal, Sigdal, Eggedal og Krødsherad, Ådalen og Soknedalen, men blir raskt borte når man nærmer seg Hønefossen. Finner man en Levor på disse kantene under 1600- og 1700-tallet, har han med stor sannsynlighet sine slektsrøtter lenger nord eller vest.¹

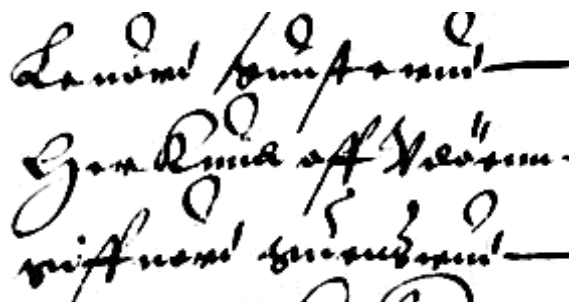
av Sten Høyendahl

Navnet Levor er kjent siden begynnelsen av 1300-tallet, og er en variant av det norrøne *Lið-varðr*, der første ledd enten betyr lem, ættledd, eller (hus)folk, hjelp. Siste ledd står for vokter eller verner.²

Levor Sønsterud i Hole

Hvordan var det så med Levor Sjursen som på 1600-tallet brukte Sønsterud på Utstranda, så langt sør i Hole som man nesten kan komme? Han hadde rundt 1630 overtatt Sønsterud etter den tidligere brukeren Lars Olsen. Gården tilhørte kongen, og var i skatteklassen for ødegårder med en landskyld på 10 lispund. Den ble i 1649 solgt til Hans Eggertssøn Stockfleth som da var borgermester i Christiania,³ men som hadde en lurvete fortid som pengegrisk fogd i Buskerud, i en tid da kongens menn sjelden ble utsatt for kritisk kontroll.

Levor var født rundt 1600. I prestemann-tallet 1664 oppgis han riktignok å være 52 år gammel, og i 1666 hele 77 år! Han satt på Sønsterud til 1680-årene. Går vi til Modum, ser vi at han vitnet der høsten 1667 i en sak om Østenseng. Han opplyste da at han var 76 år gammel, og at hans mor var Mari Borgen på Modum. Helle Krakstad i Haug vitnet også, og

Levor avløste Lars på Sønsterud rundt 1630 - her fra landskatten 14 dager etter martini 1631.

sa seg 80 år gammel og oppfødt på Borgen.⁴ Hun var etter alt å dømme en søster av Levor.

Levors hustru er ikke kjent. På grunn av det sjeldne navnet er det ikke særlig dristig å anta at Siri og Mari Levorsdøtre er hans barn. De vitnet i 1665 på Frøyshov tingstue om at det fem år tidligere var blitt borte en båt som kom fraa Svang i Lier med fire mennesker.⁵ Siri var utvilsomt identisk med Mattis Eriksens festekvinne, som i 1661 fødte et barn før inngått ekteskap. Våren 1681 ble hun stevnet som vitne av Ole Halvorsen Nes på Utstranda.⁶ Utover dette er ikke noe kjent om Levor Sønsteruds etterkommere.

I en åstedssak 20. april 1686 på Modum sa Levor Sjursen Sønsterud at han var 85 år gammel, og at stefaren Ole bodde på Borgen. Ole Borgen satt i 1615 med 5 lpd i Borgen og 2½ lpd i Skadeland i Eggedal, men hverken han eller de to jordepartene er nevnt i odelsjordeboken for 1624.

Levor hadde i 1650 solgt sin odel til en halv tønne korn i Søre Skadeland til Knut Sebjørnsen Teige - opplysningen stammer fra Andreas Mørchs bygdebøker om Sigdal.⁷ Tingbøker for Sigdal fantes ikke i 1650, så enten viser Mørch til originalskjøtet - eller mer sannsynlig: han har funnet en henvisning til salget i en senere lokal odelssak, som han i likhet med mange eldre bygdebokforfattere dessverre unnlater å redegjøre for.

¹ Navnet har vært brukt en del i Follo øst for Oslofjorden, men alle navnebærerne der har åpenbart vært etterkommere av den barnrike Levor Galby i Vestby som er nevnt allerede i 1616. Denne er etter all sannsynlighet identisk med Levor Eikeberg i Frogn, som nevnes i 1611. Om denne Levor var innflytter til Follo lar seg ikke bekrefte, jf Høyendahl (2006), s. 126.

² Kruken (1995), s. 180.

³ Bakke (2009), s. 571.

⁴ Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri (EMS sskr), tingbok I-33, fol. 56a-b, 26. oktober 1667.

⁵ SAKO, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri (RH sskr), tingbok 6, fol. 1a, 16. januar 1665.

⁶ RH sskr, tingbok II-9, fol. 11b, 15. mars 1681.

⁷ Mørch (1954), s. 1085-86.

Sønsterud foran en tåkelagt Holsfjord. Foto fra Hole bygdebok.

Lommekart over den meest besøgte Deel af Ringerige (1846).

Levor Sønsterud var overveiende sannsynlig sønn av Sjur Skadeland i Eggedal, som er nevnt i 1601. Sjur, som var gift med Mari Jørgensdatter, satt etter alt å dømme på Søre Skadeland, og var utvilsomt nært beslektet med den samtidige Levor Skadeland.

Levor Skadeland i Eggedal

Levor Skadeland i Eggedal utferdiget i 1591 fullmakt for tre utsendinger fra Sigdal til hyl-lingen av kong Christian IV. Han var gift med Siri Eilevsdatter og eide den gang Skadeland udelt,⁸ men i 1601 var gården trolig delt. I 1597 pantet han til seg tre kyrlag i Vesle Ulberg, og rundt 1617 flyttet han til Amundrud, en ødegård på 5 lispund skyld hvor han oppholdt seg til han i 1642 trolig avgikk ved døden.

Levor Skadeland kan ha vært født rundt 1560. Hans barn var:

1. Eilev Levorsen, bruker av Sterkeby i Modum fra 1615 til sin død i 1620-årene. Ifølge odelsjordeboken 1615 eide han 2½ lpd i Åsterud og 2½ lpd i Gunnerud, begge på Modum, 4 lpd i Ulberg i Eggedal og 10 lpd i Kuland i Øvre Eiker. I odelsjordeboken 1624 sees at parten i Ulberg var økt til 7½ lpd, mens han hadde fått 2 skillings verdi i Amundrud. Ifølge Mørch var han gift med Live Jørgensdatter, som senere ektet Mons Gunnerud på Simostranda.⁹

2. Ole Levorsen, trolig født rundt 1585, overtok Skadeland nordre før 1624. Ifølge odelsjordeboken 1624 eide han 5 lpd i Skadeland, 3 settinger i Teige øvre i Eggedal og 2 settinger i Løbsgård i Numedal. Ole bodde fortsatt på Skadeland nordre i 1661, da gården var overtatt av sønnen Knut Olsen.

3. Kari Levorsdatter var gift med Gudbrand Torsen Åsland nordre i Eggedal,¹⁰ som er nevnt i 1614. Deres eneste kjente barn er Levor Gudbrandsen Slette i Lunder anneks, Soknedalen.

Levor Slette i Lunder

Levor Gudbrandsen Slette var gift med Gro Gjurdsdatter, som etter alt å dømme var datter av Gjurd Gundersen på Åsland nordre i Eggedal. Gjurd betalte i 1644 koppskatt for seg, kona og to tjenestefolk. I skattematrikkelen 1647 anføres at han eide 10½ setting i Åsland nordre, hele gården på halvannen setting nær. Kildene nevner ikke noe om en datter, men han hadde sønnene Gunder, Halvor og Ole.

Kona til Gjurd Gundersen het Gunnor Knutsdatter, og døde før 1656. Gunder Gjurdson Åsland løste dette året ut brødrene Halvor og Oles arvegods i Åsland for 19½ riksdaler.¹¹ Gunder var født rundt 1623. Halvor Gjurdson var gift med Gjertrud Bjørnsdatter og bodde på Haukedalen i Soknedalen, men døde tidlig. Ole Gjurdson var bosatt i Flesberg.

Levor Gudbrandsen møter vi 9. oktober 1657 for første gang på tinget, som ble holdt på Gussgården like ved Norderhov kirke. Han var den gang tjener for herr Peder Hanssøn Bornholm, sognepresten i Sigdal. Levor stevnet nå Gunhild Persdatter, enken etter Eilev Gjestesen på ødegården Slette i Soknedalen. Gunhild brukte fortsatt ødegården Slette til tross for at ektemannen var blitt oppsagt fra gården, og Levor krevde nå *at hun Intett effter denn dag schulle Befatte sig med Att Saae eller giöre Nogenn Aawerche paa for^{ne} pladtz*.

Levor baserte seg på et makeskiftebrev av 26. november 1656 mellom Ole Sebjørnsen Åsland og ham selv. Her framgikk at Ole Sebjørnsen hadde gitt Levor sitt odelsgods i halve Slette mot å få en halvpart i Åsland søndre, som var Levors odelsgods.

Levor la også fram løsenbrev av 17. november 1656, utstedt av Klemet Tordsen Pukerud i Lunder. Klemet bekreftet her at han hadde fått igjen sine pantepenger på 24 riksdaler av Torger Glesne i Krødsherad, som hadde hatt Slette i pant.

Retten fant det bevist at Levor hadde makeskiftet til seg halve Slette mot å gi halve Åsland til Ole Sebjørnsen, og at det var gjort bytte odelsgods mot odelsgods. Levor skulle nå få overta Slette mot å betale Gunhild Persdatter for hennes *Röding och Bygning*.¹²

På tinget i Sigdal

Noen år senere, 9. mars 1663 på Haugan i Sigdal, hadde Levor Slette innstevnet morbroren Ole Levorsen på Nordre Skadeland for et ættlegg etter sin mor, Kari Levorsdatter. Eilev Sterkeby i Modum var Oles eldste bror, men han var avgått ved døden mange år tidligere, og Levor ba Ole framskaffe riktig skiftebrev etter moren, så han kunne se hvilket gods som tilfalt

⁸ Om Skadeland søre og nordre, jf Mørch (1954), s. 1085-86 og 1088. Gårdene ligger nordvest for Eggedal kirke.

⁹ Mørch (1954), s. 799.

¹⁰ Om Åsland nordre, jf Mørch (1954), s. 1127. Mørch anfører her at Kari Levorsdatter *helst* var gift med Gudbrand Toresen, men akkurat dette må anses som sikkert.

¹¹ Riksarkivets diplomsamling, diplom av 3. sept. 1656, Åsland i Eggedal.

¹² EMS sskr, tingbok I-26, fol. 99a-100a. Se også Mørch (1954), s. 1078. Ole Sebjørnsen Åsland oppga 14. september 1689 på tinget i Sigdal at han var 70 år gammel og barnefødt på Rugland i Eggedal, jf EMS sskr, tingbok I-54, fol. 4B.

Hernnest Frembkomb wdj Rette, Leffuar Gulbranndtzen tienndes her Peder I Sigdaell, och i Rete Ind Giffuet enn Rigenns steffning offr Gundel Peders dater S: Eluff Giestsenns effterleffuersche paa Slete I Sognedalenn, paa Ringerige, Haffuer tilltalle till hennder for denn paa boende Gaard Slete schall Bruge wden hanns Wille och minde, Wannset at samme pladtz wed hanemb Hindes Mannd opsagt, saauelsom Hun, at hun Inntet effter denn dag schulle Befatte sig med Att Saae eller giöre Nogenn Aewerche, paa for^{ne} pladtz, Med Widre effter steffnings Inndhold, Dat. Agershus denn 5 Augustj 1657. Till prous Wdj samme steffning Befales Erich Krogsrud Och Biören Siffuerslöche dieres Sandhed Imellum parterne Att were Ghestendig,

Noch I Rette Indgiffuet It lösenns Breff aff Clemend Torsenn, boendes paa Pucherud, (**fol. 99b**) I Sognnedalens Anex, Huorinden hannd Bekiender Att haffue Bekomet sine panndte penger igenn Nemblig Tiuge och 4 Rdrl: som hannd haffde Slete I panndt for aff Torgier Glesne I Krydtzheret, Dat: Pucherud I Sogenne dalenn 17 Novembr 1656.

Dernnest Fremblagt it Mageschifftebreff som Imellum Oluff Sebiörnsenn Aslannd I Egedall, Och Leffuer Gulbranndsen i Egedals Anex, Wdj saa maader, att Oluff Sebiörnsen haffuer giffuet Leffuer Gulbranndsen, halffpartenn wdj enn Ødegaard kaldes Slete legenndis I Sogennedalen Anex, Huor for Leffuer Haffuer Giffuet Oluff Sebiörnsenn Halffpartenn Wdj hans paaboennde Gaard Aslannd som ehr Hanns faers odell, Dat: Aslannd den 26 Novembr: 1656.

Item i Rete lagt sinn Etlegs Breff, Set Et Legs Breff tillforsch^{ne} Godtz wdj Slete, som hannd med Oluff Aslannd Haffuer Mageschiff sig til Wdj Slete, :/ Ehr saaledes, at Tosten Schindnis I Krydtzherid, War Oluff Aslanndtz Quindes Elinn Halluorsdaatters Olde fader :/ Tosten haffde Sig enn Sönn Hede Gunder, Gunder Haffde sig enn söen Hede Pallme Gundersen, :/ till for^{ne} Pallme faldt for^{ne} Ødegaard: Och effter Pallmes döed faldt Godtzet till Hanns Egenn fader Söster, Ane Tostenns daatter, Hun saete forne Ødegaard Wd I fremede hennder, Och nu i Höst löste Helle Hellerud som war Ane Tostens daatters Broders sön som Godtzet Igenn löste fra Chlemend Pucherud Ellinn Halluors daatter, War for^{ne} Anne Tostenns daatters Broder daatter, som Oluff Aslannd nu haffuer till egte: Dat: Skatemb I Sigdall den 21 Septembr: 1657.

Hermoed Att suare ehr Ehr möet wdj Rette Sollue Wemme, och I Rette Indgiffuet It Mage schiffte Breff, som Imellum Chlemend Torsenn Och Solffue Weme, dis Indhold Att Chlemend Torsenn haffuer Giffuet Solffue Weme, enn Rödingspladtz kaldes Slete: Huor I moed Solffue Weme Haffuer Giffuet for^{ne} Chlemennd Torsen, 4 Seting korenn Aarlig Rennte Wdj Nördere Ørping Huilche ehr at agte Att for^{ne} Chlemend haffde be^{tte} Slete I panndt aff Torgier Glesne I (**fol. 100a**) Krydtzherrid for 24 dr :/ der wnder paa trögte 4 Signeter, hos denn Sorenschiffuer Jens Nielsenns hand och Segell:

For det siste fremblagde Leffuar Gulbranndsen Chlemennd Pucherudtz Sedell wnder tuende Bomercher hos sinn Segell, Formelendes Att hannd Iche haffuer set Sollffue Weme for^{ne} Godtz Widere Ind I panndt, till dj Rette odelseier löser det :/ och Bekiender sig iche at Were Nogenn Odelsmannd der till Dat. Pucherud denn 4 Octobr: 1657 :/ Widere war Imellum parterne Iche Paserit Medenns war domb Forderennendes,

Da Effter dj Her for Retenn wed Regtig Mage schiffte Breff Som Leffuer Gulbrandsenn Sig till haffuer Beuist at haffue Mageschiff sig till halffue partenn Med Böxsell och Herlighed I forhenn Melte pladtz Slete, Huor Imoed Hannd Haffuer Giffuet Oluff Aslannd Igienn Halffpartenn wdj sinn paaboende Gaard Aslannd, till Euendelig Odell paa Begj sider Att schall følge denemb och dieres Effter komende Arffuinger, For det Anndet da Beuises for Retenn Med Oluff Aslanndtz Etlegs Breff, det Hannd Ehr aff Ret Bloedstrenng och oedelsgrenn Beretiget till for^{ne} Godtz wdj Slete. For det tredie Beuiser Med Chlemend Pucherudtz Sedell Wnder hanns Signnet och tuende Manndtz paa tegnet Bomercher till Witerligh: Bekreffte: formeldenndis Att Hannd Iche Annderledis Haffuer Saet Be^{tte} Solffue Weme om tuestige Godtz wdj offuerbe^{tte} Slete, Ind Wdj panndt, Inndtill dj Rette odelseier löser det Igenn, fra Solffue Weme, Kiender sig derhos Iche Att were Odelsmannd till forne Goedtz aff Huilche tilfeldigh: och denn Sags Beschaffuennhed Haffuer wij saaledis for Retenn dömpet och affsagt, det for^{ne} Leffuer Gulbrandtzen Bör at ehrstatte och Betalle Gunild Pedersdaatter som Indnu Besider om tuistig Pladtz Slete: Hinndes Röding och Bygning effter, 6 danemendtz Skiönn och Taxt, Och Solffue Weme Att Aname sinne panndte penger aff Chlemend Pucherud, Saa Höyt hand haffde saet hanem godtzet for, Och dersom Solffue Weme, Kannd Nermere Etledet sig till Gotset Ind Oluff Oslannd haffuer hand det Wed Rette wbehendert at giöre.

Oppsummering

Levor Sjursen Sønsterud og Kari Levorsdatter Åsland, mor til Levor Gudbrandsen Slette, var åpenbart søskenbarn. Da er det to separate linjer i Skadeland-slekten ned til Ringerike, men de aller fleste etterkommerne må søkes i Andebu, der Gudbrand Levorsen Kittelsby, Levor Slettes sønn, rundt 1720 flyttet med de fleste av sine barn. Levor Sønsteruds etterslekt i Hole lar seg ikke følge ut på 1700-tallet.

Levor Slettes etterkommere har vi bedre oversikt over. Sønnesønnene Levor Gudbrandsen Kittelsby og Even Gudbrandsen Follum ble værende i Norderhov, men begge var barnløse.

Berit Gudbrandsdatter, Gudbrand Levorsens datter av første ekteskap, har derimot betydelig etterslekt på Ringerike. Hennes barn ble gårdsmannsfolk på Kittelsby og Garhammer, men etterkommerne gikk raskt over i husmannstanden, og eiendomsløse mennesker er som kjent problematiske å følge i kirkebøker. Noen slektslinjer går likevel inn på 1900-tallet, og folk med nære aner på Muggerud ved Hjelle og Kausrud på Tyristrand har nå anledning til å sjekke om de kan føre sin slekt tilbake til Levor Skadeland, som var født langt nede på 1500-tallet.

Berte Gudbrandsdatter Kittelsby, født ca 1686, bgr 1756 27/3

g. (1705 18/10) Tord Trulsen Garhammer nordre, skifte 1736 3/7

1. Mari Tordsdatter, døpt 1706 17/7, Garhammer, n. 1766

g1 (1726 21/2) Anders Paalsen Kittelsby, født ca 1700, skifte 1737 14/9

g2 (1738 12/10) Ellev Jonsen Kittelsby, født ca 1703, bgr 1766 8/2, skifte 1766 14/4

1.1 Rønnaug Andersdatter, døpt 1726 24/3, Oppegården, død som barn

1.2 Rønnaug Andersdatter, døpt 1727 21/5, Kittelsby, n. 1773

g. (1748 6/1 Nes) Gudbrand Gulliksen Medbøen i Flå/Steinsrud i Lunder/Ileneie på Modum

1.2.1 Ingeborg Gudbrandsdatter, døpt 1749 9/3 i Nes, Medbøen i Flå

1.2.2 Kirsti Gudbrandsdatter, døpt 1752 12/3 i Nes (Flå)

1.2.3 Mari Gudbrandsdatter, døpt 1754 7/7 i Nes (Flå)

1.2.4 Berit Gudbrandsdatter, døpt 1761 29/3 i Nes (Flå)

1.2.5 Sønnev Gudbrandsdatter, døpt 1763 10/7 i Nes (Flå)

1.2.6 Barbro Gudbrandsdatter, døpt 1766 6/4 i Norderhov, Kittelsby

1.2.7 Gunhild Gudbrandsdatter, døpt 1767 22/3 i Norderhov, Steinsrud i Lunder

1.2.8 Kari Gudbrandsdatter, døpt 1768 29/10 på Modum, Ileneie

1.3 Berit Andersdatter, døpt 1729 13/8, Kittelsby, n. 1737

1.4 Gunhild Andersdatter, døpt 1732 7/1, n. 1773

g. Sjur Ottersen Ve i Flå/Vikseie på Modum, død før 1773

1.4.1 Anders Sjursen, døpt 1756 28/3, Kittelsbyeie

1.4.2 Tord Sjursen, døpt 1759 12/4 i Nes

1.4.3 Randi Sjursdatter, døpt 1762 2/7 i Nes (Flå)

1.4.4 Mari Sjursdatter, døpt 1765 26/2 i Nes, Ve i Flå

1.4.5 Otter Sjursen, døpt 1770 25/2 på Eiker, Vikseie

1.5 Helge Andersen Kittelsby, døpt 1734 5/6, Kittelsby, skifte 1783 21/7, g. Guro Iversdatter, n. 1783

1.5.1 Anders Helgesen Kittelsby, døpt 1771 10/2, bgr 1813 25/4, Kittelsby

g1 (1795 15/10) Mari Olsdatter Rognerud, døpt 1763 26/12, død 1806 april, barnløs

g2 (1806 23/10) Eli Fredriksdatter Ringerud, døpt 1784 17/10, bgr 1808 juli, Kittelsby, skifte 1808 17/8

1.5.1.1 Helge Andersen, født ca 1808

g3 (1812 29/12) Anne Olsdatter Vemeeie

1.5.2 Mari Helgesdatter, døpt 1767 16/8, n. 1801, mulig død 1839 29/9, 78 år, legdslem på Sessrud

1.5.3 Rønnaug Helgesdatter, døpt 1769 19/2, n. 1803

g. (1797 19/3) Jakob Andersen Rudseie i Lunder/Vemeeie, født ca 1770, n. 1803

1.5.3.1 Anders Jakobsen, døpt 1797 9/7, Rudseie, død som barn

1.5.3.2 Ragnhild Jakobsdatter, døpt 1797 9/7, Rudseie, n. 1837

g. (1823 4/12) Christen Christiansen Stiksruideie i Haug, født ca 1794, n. 1837

1.5.3.2.1 Marte Christensdatter, født 1824 15/1, Grønvolleie, trolig tj.pike 1865 på Borger i Haug

1.5.3.2.2 Christian Christensen, født 1826 21/4, Vakereie vestre, trolig død som barn

1.5.3.2.3 Inger Marie Christensdatter, født 1829 22/4, Stiksruideie i Haug, død som barn

1.5.3.2.4 Jakob Christensen, født 1832 22/7, Stiksruideie

1.5.3.2.5 Inger Marie Christendatter, født 1836 28/10, Stiksruideie

1.5.3.3 Gunhild Jakobsdatter, døpt 1800 25/5, Vemeeie, død som barn

- 1.5.3.4 Helge Jakobsen, døpt 1803 1/1, Vemeeie, husmann på Grønvolleie, død 1843 12/9, Støvern
Barn utenfor ekteskap:
 - 1.5.3.4.1 Ole Helgesen, døpt 1828 18/3 i Hole, utenfor ekteskap, Steinsetereie, mor: Eli Olsdatter
Steinsetereie, troløvelse mellom foreldrene opphevet 1829 17/9 i Hole
g. (1829 28/12 Krødsherad) Else Christoffersdatter, født ca 1788
- 1.5.4 Barbro Helgesdatter, døpt 1774 27/11, mulig død 1846 13/1, 78 år, husmannskone u. Veien
g. (1803 7/4) Helge Simensen Sessrudeie/Vågårdseie, født ca 1771, død 1830 31/10, Vågårdseie
 - 1.5.4.1 Simen Helgesen, døpt 1805 1/1, Sessrudeie, død 1853 9/2, Vågårdseie, fattiglem
g. (1841 12/4) Mari Andersdatter, født ca 1793, Marigårdseie, død 1862 18/4, Vågårdseie, legdslem
- 1.6 Jøran Andersdatter, døpt 1736 9/6, Oppegården, n. 1773
g. (1762 18/7) Lars Toresen halling på Haukedalseie i Lunder
 - 1.6.1 Kirsti Larsdatter, døpt 1762 4/12
- 1.7 Anders Ellevsen døpt 1739 6/1, Kittelsby, død som barn
- 1.8 Guro Ellevsdatter, født ca 1748, trolig i Nes, n. 1766
- 1.9 Jon Ellevsen, født ca 1749, trolig i Nes, n. 1766
- 2. Truls Tordsen Garhammer nordre, døpt 1708 10/3, Kittelsby, død ca 1770
 - g1 (1735 24/3) Ragnhild Olsdatter Nøkleby, bgr 1753 30/12, skifte 1754 3/5
 - g2 (tl 1756) Mari Olsdatter Egge, død før 1761
 - 2.1 Elling Trulsen Garhammer, døpt 1736 22/1, Nøkleby, skifte 1769 17/3, ugift
 - 2.2 Ragnhild Trulsdatter, døpt 1738 24/6, Garhammer
g. (1766 6/1) Ole Iversen Garhammereie, født ca 1742, bgr 1772 24/10, Garhammereie
 - 2.2.1 Gudbrand Olsen, døpt 1764 25/11 før inngått ekteskap
 - 2.2.2 Christoffer Olsen, døpt 1771 10/2, Garhammer
 - 2.3 Dordi Trulsdatter, døpt 1740 29/5, Garhammer, død før 1771
 - 2.4 Mari Trulsdatter, døpt 1742 10/6, Garhammer, trolig død 1743 18/6, men før 1771
 - 2.5 Guri Trulsdatter, døpt 1745 19/9, Garhammer, skifte 1807 28/4, Garhammereie
g. (1769 11/10) Jon Iversen Garhammereie, født ca 1746, n. 1810
 - 2.5.1 Kirsti Jonsdatter, døpt 1770 17/6, Garhammer, konf. 1785, død før 1807 / kalt Gjertrud i 1801, 30 år??
 - 2.5.2 Ingrid Jonsdatter, døpt 1772 8/6, Garhammer, n. 1810
g. Engebret Olsen Nordenga, n. 1810
 - 2.5.3 Iver Jonsen, døpt 1775 19/3, Garhammer, n. 1810
 - 2.5.4 Truls Jonsen, døpt 1777 15/6 8/6, Garhammer, død før 1807
 - 2.5.5 Guri Jonsdatter, døpt 1778 5/12, Garhammer, død før 1807
 - 2.5.6 Truls Jonsen, f. ca 1786, Garhammer, n. 1810, trolig død 1838 15/4, husmann på Askeie
- 2.6 Tord Trulsen Garhammer nordre/Vemeeie/Skotland i Ytre Soknedalen, døpt 1748 18/2 på Garhammer,
bgr 1810 21/10, Vemeeie
 - g1 (tl 1771 19/1) Ingeborg Olsdatter, født ca 1751, bgr 1773 23/5, Garhammer, skifte 1773 4/9
 - g2 (1773 28/10) Anne Marie Olsdatter Veksal, født ca 1746, bgr 1786 10/12
 - g3 (1798 1/2) Berte Olsdatter Semmeneie, født ca 1760, n. 1801
 - 2.6.1 Randi Tordsdatter, døpt 1772 2/2, bgr 29/2, Garhammer
 - 2.6.2 Olea Tordsdatter, døpt 1772 2/2, Garhammer, død kort etter
 - 2.6.3 Ingeborg Tordsdatter, døpt 1773 23/5, Garhammer, n. 1816
g. (1798 28/12) Ole Gudbrandsen Muggerud, født ca 1760, n. 1838
 - 2.6.3.1 Helle Maria Olsdatter, født 1799, bgr 1800 jan.
 - 2.6.3.2 Guri Olsdatter, døpt 1801 26/7, Muggerud, konf. 1817 5/10, Muggerud, n. 1838
 - 2.6.3.3 Gudbrand Olsen Trulsrud u. Ask, døpt 1804 21/5, Hjelleeie, n. 1871
g. (1831 8/4 i Norderhov) Aase Fingarsdatter, født ca 1812 i Sigdal, død 1871 14/1, Askeie, innerstkone
 - 2.6.3.3.1 Hans Andreas Gulbrandsen, født 1854 19/7, Ekorndrud, jernbanearbeider, 1891: Borre i Vestfold, fra 1910: jernbaneformann ved Tomsbakken vokterbolig i Jarlsberg, Sem, død 1942
g. (1876 16/8) Johanne Marie Martinsdatter, født ca 1857, V. Toten, n. 1920, død før 1942
 - 2.6.3.3.1.1 Helmine Augusta, født 1876 16/4 utenfor ekteskap, død 1935 jan. i Oslo
g. (1903 4/12 i Sem) Hans Anton Pettersen, født 1885 23/8 i Trøgstad, 1910: fjøsmester på Jarlsberg i Sem, n. 1935 i Oslo
 - 2.6.3.3.1.2 Maren Oline, født 1879 26/10, Veieneie, død 1951 9/5, Tønsberg
 - g1 Kristian Bernhard Kristiansen Gangestad, født 1864 i Skjeberg, forvalter ved Modum bad, død 1907 10/11, Mjøndalen
 - g2 (1919 30/8 i Oslo) Rolf Eugen Mørk, født 1896 2/6, Kr:a, sementstøper, død 1949 des., Oslo
 - 2.6.3.3.1.3 Herman Adolf, født 1881 7/12, Ve-eie, 1891: Borre
 - 2.6.3.3.1.4 Josefine Gulbrandsen, født ca 1883 i Borre, n. 1920, Sem, budeie, ugift

- 2.6.3.3.1.5 Marie Gulbrandsen, født 1885 16/9 i Borre, død 1969 10/10 i Tønsberg
g. (1920 4/7 i Sem) Peter Harald Torbensen, f. 1895 17/7 i Danmark, gartner i Tønsberg, død
1974 31/3 i Drammen
- 2.6.3.3.1.6 Anton, født 1887 28/8 i Borre, n. 1891
- 2.6.3.3.1.7 Otto, født 1889 10/11 i Borre, n. 1891
- 2.6.3.3.1.8 Sigurd Gulbrandsen, født 1897 3/3 i Sem, sjåfør på Skaugum, død 1971 17/5 i Asker
g. (1919 18/11 i Asker) Sigrid Marie Jensen, f. 1896 10/11 i Asker, død 1972 8/3 i Asker
- 2.6.3.3.1.9 Astrid Margrete Gulbrandsen, født 1899 3/9 i Sem, n. 1920
- 2.6.3.3.1.10 Ruth Gulbrandsen, født 1901 17/11 i Sem, n. 1920
- 2.6.3.4 Gjertrud Olsdatter, født 1807, død 1808 sept., 1½ år, Muggerud
- 2.6.3.5 Gjertrud Olsdatter, født ca 1808, konf. 1823 12/10, død 1889 16/6, Muggerud
g. (1831 16/8) Hans Persen Muggerud u. Hjelle, født ca 1805, død 1844 16/4, skifte 1844 13/12
- 2.6.3.4.1 Per Hansen, født 1831 10/11, Muggerud, konf. 1846 11/10, gode kunnskaper, antagelig flid
- 2.6.3.4.2 Ole Hansen Muggerud, født 1833 11/9, gårdmann, død 1888 29/11 av lungeslag
g. (1871 22/12) Lise Thomasdatter, født 1846 20/3 på Modum, 1891: Stranda, 1910: Ullerålsgt 11
- 2.6.3.4.2.1 Helena Gustava Olsdatter, født 1870 4/1, Muggerud, n. 1875
- 2.6.3.4.2.2 Peder Olsen Muggerud, født 1872 14/7, Muggerud, 1891: fløtningsarbeider og selv-
eier på Stranda, til Oslo, formann, død 1955 22/1 i Oslo, Bergensgt 22
g. (1910 11/12 Trefoldighet, Kra) Gina Olufine Mømb, f. 1871 10/10, Øvre Redalen, død 1943 jan.
- 2.6.3.4.2.3 Thorvald Olsen Muggerud, født 1874 2/2, kjørekar, død 1953 6/1, Oslo
- 2.6.3.4.2.4 Gulbrand Olsen Muggerud, født 1879 29/2, kommunearb., død 1958 11/9, Hønefoss
g. (1904 16/10 Lier) Gina Johansen, født 1881 26/3, Lier, død 1957 24/8, Hønefoss
- 2.6.3.4.2.5 Hans Olsen Muggerud, født 1877 2/7, vinmonopolbetjent, Kongsvinger, død 1953 des.
- 2.6.3.4.2.6 Olaf Olsen Muggerud, født 1881 14/6, Muggerud, 1910: Ullerålsgt 11, død før 1953
- 2.6.3.4.2.7 Ingeborg Lovise Olsdatter, født 1883 4/5, død 1886 16/1, Muggerud
- 2.6.3.4.2.8 Martin Olsen Muggerud, født 1888 17/1, arbeider, død 1954 1/12, Stathelle
g. (1917 10/7 Skien) Anna Olivia Bredesen, f. 1888, Skien, død 1934 22/7
- 2.6.3.4.3 Berte Hansdatter, født 1836 24/1, Muggerud, død 1906 10/6, Kausrud
g. (1865 24/2 N:hov) Elling Paulsen Kausrud, født ca 1826, død 1882 29/4 av tæring, Kausrud,
selveier og skomaker
- 2.6.3.4.3.1 Petter Ellingsen Kausrud, født 1865 15/8, Kausrud, død 1934 29/7
g. (1893 3/12 Tyr.) Inger Marie Johansdatter, født 1864 3/10 i N:hov, Amundrudeie, død 1942 14/11
- 2.6.3.4.3.2 Gustav Ellingsen Solvang (Tyr), født 1867 21/9, Kausrud, død 1944 10/3, tømmermann
g. (1905 6/8 Tyr.) Inger Marie Thorsdatter, født 1884 27/2, Tyristrand, død 1964 16/3, Tyristrand
- 2.6.3.4.3.3 Marthe Ellingsdatter, født 1869 5/6, Kausrud, død 1956 okt., Tyristrand
g. (1897 18/7 Tyr.) Karl Andreassen Lia, født 1871 4/2, Hollerud, død 1940 juli, sliperarbeider
- 2.6.3.4.3.4 Hans Ellingsen, født 1871 20/6, Kausrud, n. 1875
- 2.6.3.4.3.5 Johan Ellingsen Kausrud, født 1873 26/8, Kausrud, 1900: i Aker, til Canada 1902
- 2.6.3.4.3.6 Gunda Ellingsdatter Kausrud, født 1876 11/11, Kausrud, død 1946 1/12, Tyristrand
- 2.6.3.4.4 Johan Hansen Muggerud, født 1838 7/3, Muggerud, n. 1920, Oppenhaugen
g. (1864 2/12) Olava Marie Christiansdatter, født ca 1841, død før 1875
- 2.6.3.4.4.1 Inger Maria Johansdatter, født 1864 3/10 i Norderhov, Amundrudeie, død 1942 14/11
g. (1893 3/12) Petter Ellingsen Kausrud, se 2.6.3.4.3.1
- 2.6.3.4.4.2 Hanna Margrete Johansdatter, født 1867 10/5, Askeie, død 1958 24/1, Tyristrand
g. (1896 15/9) Gustav Andreassen Dahl, født 1872 7/7 i N:hov, bruksarb., død 1908 23/6, Fegri
- 2.6.3.4.4.3 Gudbrand Johansen Muggerud, f. 1869 29/7, Trulsrud, elvearb., død 1948 8/1, Myrene
g. (1914 16/3 Bragernes) Anette Olsdatter, f. 1873 2/12 i Lier, n. 1953, Myrene
- 2.6.3.4.5 Inger Marie Hansdatter, født 1840 22/10, Muggerud, død som barn
- 2.6.3.4.6 Gudbrand Hansen, født 1842 6/8, Muggerud, død 1867 27/8, Bragernes, pølsefabrikant
- 2.6.3.6 Helge Olsen, født 1816 29/5, død 1819 31/3, Muggerud u. Hjelle
- 2.6.4 Kirsti Tordsdatter, døpt 1776 23/3, Garhammer
- 2.6.5 Ragnhild Tordsdatter, døpt 1778 11/10, Garhammer
- 2.6.6 Anne Tordsdatter, født ca 1796, n. 1801
- 2.6.7 Ole Tordsen, døpt 1799 2/5, Vemeeie, n. 1801
- 2.7 Ole Trulsen, døpt 1750 10/5, Garhammer, n. 1771
- 2.8 Else Trulsdatter, døpt 1752 4/6, bgr 1801 27/8, Berggårdseie på Tyristrand, skifte 1802 15/3
g. (1782 19/12) Christen Persen Sannum u. Berggården, døpt 1757 3/4 på Tyristrand, husmann med jord og
dreier, n. 1809
- 2.8.1 Christian Christensen, født ca 1784, n. 1805
- 2.8.2 Per Christensen, døpt 1789 13/9 i Hole, Berggårdseie, n. 1805

- 2.8.3 Truls Christensen, født ca 1793, n. 1801, død før 1805
 2.8.4 Elling Christensen, døpt 1797 30/4 i Hole, Sannum, n. 1805
 3. Gudbrand Tordsen, døpt 1710 2/8, bgr 1717 4/4
 4. Torger Tordsen Ådne i Andebu, døpt 1713 7/10, Garhammer, død før 1744 i Andebu
 g. (1737 28/10 i Andebu) Kirsti Rasmusdatter Bakke, døpt 1715 12/2 i Andebu, bgr 1759 29/5 i Andebu
 4.1 Tord Torgersen, født ca 1739, bgr 1774 29/11, Store Dal i Høyjord, ugift
 4.2 Rasmus Torgersen Borgen, døpt 1741 1/1, Ådne, død 1832 14/4 på Borgen i Arnadal, Stokke
 g1 (1770 25/10 i Andebu) Mari Hansdatter Vinnelrød
 g2 (ca 1790) Kari Jonsdatter, født ca 1768
 5. Dorte Tordsdatter, døpt 1718 5/3, bgr 19/6
 6. Gudbrand Tordsen Vegstein, døpt 1725 3/6, Garhammer, skifte 1744 28/4

Litteratur

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Bosettingshistorie for østsida av fjorden og Krokskogen*. Bind V. Utgitt av Hole kommune (2009).
 Hunskaar, Kristian: Ringerikinger på flyttefot. *Hringariki* nr 2/2012, s. 10-13.
 Høyendahl, Sten: Fra Soknedalen til Andebu - slektninger på flyttefot. *Hringariki* nr 1/2017, s. 43-47.
 Høyendahl, Sten: Mannsnavn i Follo på 1500- og 1600-tallet. *Follominne*. Årbok 2006, s. 104-130.
 Kruken, Kristoffer og Ola Stemshaug: *Norsk Personnamnleksikon*. 2. utgåva. Det Norske Samlaget. Oslo (1995).
 Mørch, Andreas: *Sigdal og Eggedal*. Bind III. Gard og slekt. Direkte fortsetting av annet bind. Drammen (1954).

Arbeider-Foreningernes Blad.

Løverdag den 19de Mai 1849.

Jeg vil denne Gang indskrænke mig til at fortælle, at den simple Mand hyppig taler med Foragt og Spot om Stortinget, men derimod med den største Hengivenhed om Kongen. Paa min sidste Reise over Ringeriget traf jeg en fattig Kone, som jeg gav mig i Snak med, og spurgte om Huusmændenes Stilling. Hun klagede meget over Rigbøndernes Tyranni, fortalte adskillige Exempler paa umenneskelig Behandling, og sagde tilsidst: "Før i Verden var det aldrig saa galt; men siden vi fik Storthing og Formandskab bliver det værre og værre Aar for Aar."

Jeg forbausedes ikke lidet over at høre, at de Fattige regne deres Ulykkers Begyndelse fra den saakaldte Frihedsperiodes Begyndelse; men at Konen havde Ret, kan vel neppe betvivles; thi hvis er Skylden, naar det ikke er den *lovgivende* Magts?

At man skulde have Tillid til vor lovgivende Magt (Storthinget) er altsaa en altfor stor Fordring, og da "Ringerigets Ugeblad", som et Slags Opposisjonsblad, altid har været med at *svække* Tilliden til Regjeringen, saa er det latterligt nok,

Slik framstilte thrannerbevegelsen "Rigbønderne".
 Arbeider-Foreningernes Blad, 23. november 1850.

at det nu begynner at fordre Tillid til Regjeringen. Kunde man have Tillid til en Regjering, hvad skulde man saa med et Storthing?

Marcus Thrane i polemikk mot *Ringeriges Ugeblad*, utdrag.

Drolshammer-slekten og deres etterkommere

På min gårds/slektsvandring fra Vestbygda/Sokna til Tyristrand, har jeg nå kommet til Drolshammer. Gunder Evensen fra Aure forflyttet seg fra Vestbygda, som grenser til Krødsherad til Nord-Sæter (antagelig kalt Sand) på Veme. Etterslekten bodde på Veme, derav Nord-Sæter/Sand og Drolshammer i over 100 år. Sønnen Anders, født 1753 på Aure, kjøpte Drolshammer i 1789 og bosatte seg der med familien sin.

av Else Marie Eriksen

Her vil jeg ta for meg Anders Gundersen og hans etterkommere. Det er alltid spennende å se hvordan de gifter seg og lever videre.

I 1801 bodde to familier på Drolshammer.

Familie 1: **Anders Gundersen** med kona **Aase Larsdatter** (mine 3xtippoldeforeldre) med fire barn.

Familie 2: Anders Olsen med kone Anne Cathrine, hans søster Berit og mor Amelin Pedersdatter på føderåd. I 1805 solgte de seg ut, og mine tippoldeforeldre ble ene-eiere av Drolshammer.

Anders' far Gunder kjøpte 1767 en del av Sæter, kalt Sand, for 240 riksdaler av sin søster Karens mann, Gaute Isachsen. Gunder bodde på Sand til han døde i 1789, ca 90 år gammel. Gården ble i 1789 overdratt til sønnen Anders for 500 riksdaler.

Anders Gundersen Drolshammer (1753-1830) kjøpte i 1798 en annen del av Sæter, tidligere kaldt Lia for 300 riksdaler. Denne delen, som hadde tilhørt hans svigerfar Lars Haraldsen, eide han til 1807. I februar 1779 giftet han seg med Aase Larsdatter Lia (1748-1836), datter av Lars Haraldsen Lia (ca 1715-1795) og Eli Gulbrandsdatter Bergsund (f. 1718).

Anders og Aase Drolshammer fikk syv barn:

1. Thomas (født 1780 på Sand, død før 1783).
2. Mari (1782-1855), gifter seg i Norderhov kirke med Truls Olsen Helgerud (født 1778). Se min artikkel i *Hringariki* nr 1-2022.
3. Thomas (født 1783, død 1785), ingen dødsårsak oppgitt.
4. Eli (min 2xtippoldemor) giftet seg først i 1811 med Peder Siversen Heieren. De fikk en død-

født gutt i juni 1812, og Peder døde i november samme år. Eli arvet hans del i Heieren. Hun giftet seg igjen 31. juli 1813 i Norderhov kirke med Ole Olsen Haga (1787-1857), og solgte gårdsparten i Heieren til sin svoger Kristian, og Mikkelsplassen til svogeren Gulbrand for til sammen 4000 riksdaler. Hun var derfor en «holden» dame da hun giftet seg for annen gang.

Ole var bonde og gårdbruker på Haga og hadde overtatt gården etter sin far Ole Olsen Domholt/Skamarka. De sådde bl.a hvete, rug, bygg, erter og poteter. I 1865 hadde de to hester, ti kuer, 9 sauer og to griser. Kan nok si det var en travel hverdag for Eli. De fikk fire barn: Marthe (1814-1841), Anne (min tippoldemor) (1816-1880), Ole Petter (1820-1900) og Randi (1823-1913).

5. Marthe (1787-1838). Fem år etter at Eli hadde giftet seg til Haga, giftet også søsteren Marthe seg med sin svogers bror i 1818, Jens Olsen Haga (1790-1871). Det var altså to søstre som giftet seg med to brødre Haga. Marthe og Jens overtok Drolshammer og førte slekten videre her. De fikk fire barn:

- a) Ole (født og død 1820).
- b) Ole (1821-1879), gift med Randi Karine Engebretsdatter Hollerud (1823-1901), datter av Engebret Haraldsen Hollerud og Siri Olsdatter Haga. De overtok Drolshammer og fikk tre barn:
 1. Marthe (født 1850).
 2. Elise (1852-1935). Hun forble ugift, og var aktiv ved bygging av Veme kirke.
 3. Jens (1855-1904) var den siste av slekten som bodde på Drolshammer. Gift med Ingeborg Narvesdatter Endrerud (1863-1935) fra Sigdal. De fikk to barn.
- c) Johanne (født 1823). Død antagelig tidlig.
- d) Anders (1825-1901). Ugift, bodde og arbeidet på gården hele livet.

6. Anne (1789-1877), giftet seg i 1814 med Nils Olsen Heieren/Busundhagen (1793-1861). Nils var sønn av Ole Hansen Heieren/Haugen, og overtok høsten 1824 gården etter sin far som da døde. Nils solgte sin del i Heieren (l.nr.194) og kjøpte Nordre Bjerke på Ask, tok med seg kone og fem barn og flyttet dit. De to neste barna ble født på Bjerke.

I 1859 ble Bjerke delt i to, da Nils solgte til sønnene Anders og Lars. Sønnen Ole fikk skjøte

Drolshammer gård. Foto: Else Marie Eriksen.

på Busundhagen i 1859 (Lagesen III s. 31). Nils og Anne flyttet på livøre hvor Nils døde i 1861 og Anne i 1877. De fikk syv barn:

- a) Ole (1814-1895), død av alderdomssvakhet, gift med Christi Helgesdatter Tronrud (1824-1912), barnløse.
- b) Maria (1817-1896), gift med Engebret Johannes Brua (født ca 1798). Barn:
 1. Anne Karine (født 1841), forblir ugift og bor hos sin mor på Valdresstøen.
 2. Johannes (født 1842).
 3. Nils (født 1844).

Engebret døde i 1845, og Maria ble enke med tre små barn. Hun giftet seg på nytt i 1863 med Johan Pedersen Valdresstøen fra Ådal. De fikk ingen felles barn.

- c) Anders (født og død 1819).
- d) Aase (født 1822, død før 1828).
- e) Aase (født 1828), gift to ganger, første gang i 1857 med Hans Støverntangen (1821-1864).

Drolshammer med gammel matrikkel 24/7 var i Strangerfamiliens eie de første ti-årene av 1700-tallet. I 1756 ble det holdt auksjon over deres halvpart i Drolshammer og Tronrud. Ved auksjonen ble høystbydende Christopher Ridder og Erik Hesselberg med 400 riksdaler. De igjen solgte til Cathrine Stranger, enken etter Lars Jørgensen Stranger. Cathrine satt med gårdene i 3-4 år og solgte dem våren 1760 til Henrik Drolshammer (1703-1787), sønn av Christoffer Hjelle og hans hustru Anne Taraldsdatter. Henrik Drolshammer og kona Berthe Olsdatter overtok gårdene. Etter Berthes død i ca 1770 gikk Henrik over på livøre. Gårdene (Drolshammer og Tronrud) ble drevet videre av sønnene. Se Lagesen III, s. 70.

De fikk to sønner: Jens (født 1858) og Anders (født 1863). Hans fikk en brutal død i 1864, da han ble sparket av en hest med døden til følge. Aase giftet seg på nytt i 1867 med Elling Andersen Storbråten. De bodde på Kittelsby og fikk 1866 sønnen Nils Andreas. Aase døde av bronkitt i 1892. Jeg finner ikke dødsfallet til Elling, han kan ha flyttet ut av bygda etter at Aase døde, kanskje til en sønn.

- f) Anders (1831-1901), gift med Anne Kirstine Jensdatter Averøen (1842-1917), datter av Jens Halvorsen Averøyeie og Kari Olsdatter. I 1875 var Anders gårdbruker på Bjerke (lnr 1a). Han døde på Rognerudeie og ble begravet i Hval kapell. Anders og Anne fikk syv barn, som alle tok etternavnet Bjerke:
 1. Nils (født 1871).
 2. Anette (født 1873), gift med fyrbøter Karl August Evensen Hovde (1871-1919) fra Vikersund, som faktisk er en etterkommer av min mors Hovde-slekt. De flyttet til Vikersund hvor han jobbet ved jernbanen.
 3. Karen (1875-1962), gift med Kristian Borgeresen (1881-1944) fra Skoger. De flyttet til Mjøndalen.
 4. Johan (1878-1882).
 5. Martin (1880-1963), gift med Johanne Karine Kristiansdatter Grøtberg fra Toten. De bosatte seg på Tresnuta, Hval, hvor han var sagbruksarbeider.
 6. Johan (1883-1964), gift med Malvina Dortha fra Vårmland. Flyttet til Vestfossen i Eiker. Tre barn.
 7. Nilsine (1888-1968). Hun giftet seg med smed Oskar Johansen (1887-1954) fra Hen. Han ble påkjørt av en bil på Hen og døde. Nilsine ble 80 år gammel og døde på Olsviken Pleiehjem.

Jens Olsen Drolshammer.

g) Lars (født 1834). I 1865 er han ugift, gårdbruker og selveier på Bjerke (bnr 1a).

7. Kirsti (1792-1879), giftet seg 1814 med Christian Syvertsen Heieren (1792-1850). Christian ble født på Bjølgerud, Modum. Han kjøpte Heieren med kvernhus og vannfall for 4000 riksdaler av svigerinnen Eli Andersdatter da hun ble enke etter hans bror. I 1865 var Kirsti enke og bodde på føderåd på Heieren (lnr 190a). De fikk fem barn:

a) Syver (1816-1907), gift 23. januar 1851 med Sara Thomasdatter Ask (1817-1860), datter av Thomas Pedersen Ask og Kari Tronsdatter Lerberg. Sara var tidligere gift med Jens Andersen Sesserud (ca 1800-1849). Jeg finner en Jens som er født på Kittelsby i 1799, kan det være han?

Sara og Jens fikk fire barn: Anders (født 1838), død 1840, Karen (født 1840), gift med

Ingeborg Narvesdatter Endrerud.

Tosten Christoffersen Hjelle på Ask, Anders (født 1843), og Thomas (født 1846).

Syver hadde også datteren Karen, født 6. desember 1848, med Anne Helgesdatter Tronrud.

- b) Anders (født 1818), gift med Ingeborg Andersdatter Hilsen (født 1817 på Modum). I 1865 er han gårdbruker på Tronrud og forpakter Tronrud skog (lnr 182b). Notert åtte barn. I 1872 utvandrer han til Nord-Amerika med kone og barna Edvard, Anton og Maren.
- c) Olea (født 1821), gift med Erik Olsen Halkinrud. Notert seks barn, men finner dem ikke i 1865-tellingen.
- d) Peder (1826-1843). Ugift, druknet ved bading.
- e) Aase (født 1829), gift med Tron Thomassen Ask Sesserud.

Oles minner om livet på gården

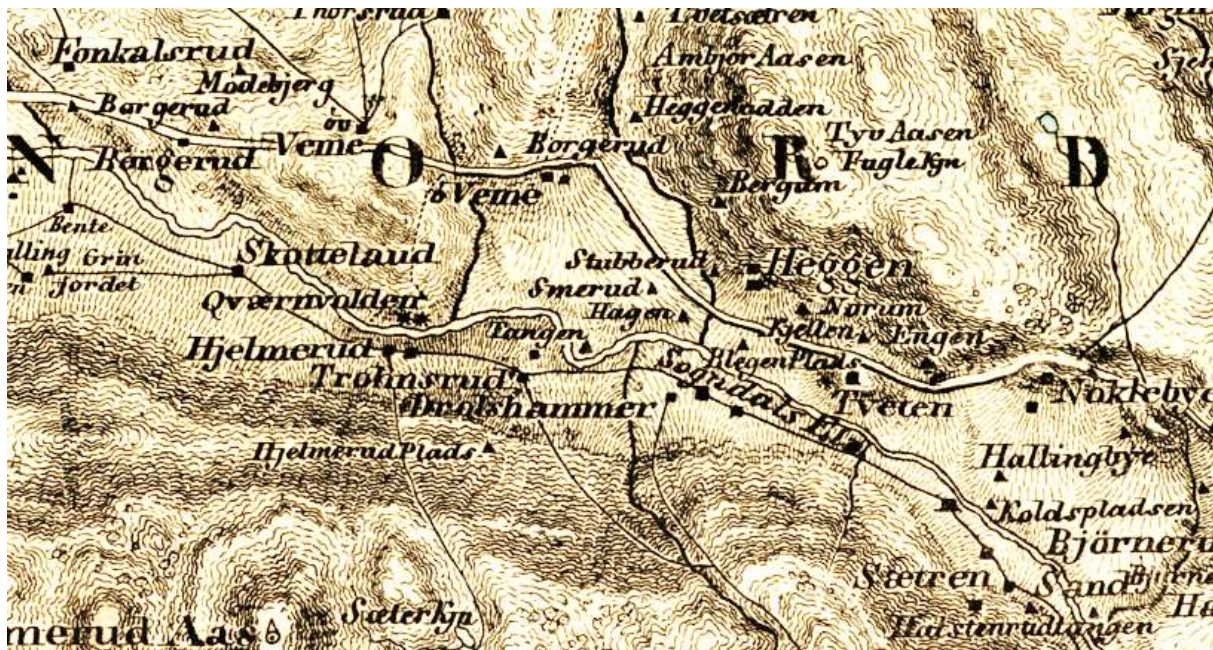
Kjell Drolshammer har fortalt om familiens liv på gården siste halvdel av 1800-tallet og fram til salget i 1900. Han er barnebarn av Drolshammers siste eier Jens Olsen (1855-1904), og beskriver her barndommen til dennes sønn, Ole Jensen Drolshammer (født 23. februar 1893).

Det er Ingeborg Narvesdatter, Oles mor, som har gjenfortalt dette. Etter ektemannens død flyttet hun med sine to sønner til Storgata 13 i Hønefoss. Der bodde også A. P. Rytterager, og de giftet seg og flyttet til Skramstad i Haug.

Vi har dessverre ikke noe fotografi av Ole.

Smia på Drolshammer.

Lommekart over den meest besøgte Deel af Ringerige (1846) - utsnitt. Trykk: Statens Kartverk.

Her var det et allsidig liv for en liten krabat. Det var dyr av ulik art som kuer, hester, griser, høner mm. Høner fikk han til og med på kroken under sine fisketuropplevelser ved elva.

På gården var det en stor låve og et stabbur. Dessuten fantes det en smie ikke så langt unna. Gården lå ved en vei som tok av fra hallingdalsveien like før Veme kirke, nå med avmerking mot Lia. Dette var en stor omvei å gå når vesle Ole skulle begynne på skolen. Da var det å passere elven Sogna på en av tre måter: med båt eller flåte, over ei hengebru rett nedom gården, eller på isen når elva var frosset. Langs Soknaelva kan det være riktig kaldt, så det hendte at isen la seg i elvas stille strøk.

Ole var nok en oppfinnsom liten kar. Han fortalte at engang måtte han i skammekroken på skolen - kommandert dit av lærer fru Aalde. Han syntes nok dette var urettferdig, men tok det som en mann.

På gården var det tjenestefolk på denne tiden, og en historie ble fortalt da han blandet krott i tobakken til gårdsgutten - slik at denne "ble helt svart i trynet" og rasende.

Ungene på gården var født til frihet, og ved elva Sogna hadde de sine fantastiske fiskeopplevelser. De ble naturens menn, som skogsarbeider og gårdbruker og som friluftsmenn i skog og på fjellvidder. Ungene hadde trått sine barnesko nær Holleias store skoger, og med aner som hadde vært jegere og fiskere var nok noe av dette tilfalt deres genetiske struktur.

Ole hadde et meget godt forhold til Anders. Anders var ungkar, født på Drolshammer i 1825. Han bodde og arbeidet på gården. Anders var formuende, for han lånte ut noen kroner her og noen der. Anders hadde blant andre bistått til altertavlen i Veme kirke.

Ole nevnte Anders mye, det kan nok komme av den sterke opplevelsen da han som guttunge fant Anders død ikke så langt fra smia, der Anders brant

Anders Jensen, sønn av Jens Olsen og Marthe Andersdatter Drolshammer, ble funnet død i 1901.

bråte. Anders ble funnet forbrent og med pipa i munnen.

Det ble avgjort at gården skulle selges i 1904. Jens Olsen, daværende eier var syk, og han besluttet å selge gården før han døde. Kona og barna flyttet til Hønefoss.

En kirkekommentar fra Kjell Drolshammer:

"Selv om kirkebesøket de siste årene har vært sparsomt også i Veme kirke, har Veme-folket slått ring rundt kirkebygget oppe i skråningen ved riksveien - og dette i ei tid der mange insti-

tusjoner og organisasjoner har blitt borte fra bygda. I løpet av de over hundre åra som har gått, er mange aktivitetsmuligheter blitt borte. Vi kan ramse opp i fleng: Meieri, nikkelverk, to teglverk, flere sagbruk, tresliperi, tjærebrenneri, el-verk, hotell, kafé, to forsamlingslokaler, en skolekrets, mølle, jernbanestasjon, postkontor, telefonsentral og flere nærkjøpsbutikker."

Da kan det være godt for Veme-bygdingene om kveldene å kaste et blikk oppover til den karakteristiske mursteinsbygningen oppe i bakken, strålende opplyst av lyskasterne, og få slått fast at ennå har Veme sin identitet som det er verdt å ta vare på!

Ei kirkegårdshistorie fra Veme

Til slutt tar jeg med ei god kirkegårdshistorie, fortalt av Audun Frode Ringkjøb som har vært

organist gjennom mange år: Det var to sykkel-turister, slitne og trøtte, som seint en august-kveld var på leiting langs riksvei 7 gjennom Veme etter et sted å overnatte i telt. Det var stummende mørkt, og de to turistene var ikke så helt sikre på hvor de var. Men etter ei god stunds leiting fant de ei grasslette som de syntes å være bra, og de slo seg til der om natta.

Stor var derimot deres forskrekkelse da de våknet neste morgen og oppdaget at de hadde flere gravstøtter bak teltet. Kirketjener Gunnar Stensrud var i full gang med å slå plenen, og litt nervøse beklaget de to syklistene sin brøde, og antydte at det kunne vel ikke være helt lovlig å legge seg ned på et slikt sted. "Å jo", svarte Stensrud, rolig som alltid, "men det er itte lov å stå oppatt".

Borgenstjerne i Aftenposten Historie

Aftenposten Historie bringer i siste nummer en reportasje av Mette Bugge om ekteskapsforbryteren Hans Andersen Sørum, mer kjent som Borgenstjerne. Mannen var i over 25 år superkjendis i Norge etter at han i en rettssak i 1890 hevdet at han hadde vært forlovet med 477 kvinner i innland og utland. Han var strengt tatt hadelending, men hadde hele morsslekten fra Ringerike, og hadde i sin ungdom oppholdt seg på Bølgen i Haug.

Den siste rettssaken mot Borgenstjerne fant sted i 1912. Juristen og revyforfatteren Vilhelm Dybwad utga i 1937 boken «Retten er satt», og viet et kapittel til Borgenstjerne. Dybwad hadde selv vært til stede i lagmannsretten i 1912, der salen var fylt av et forventningsfullt publikum, ikke minst et stort antall damer. Dybwad lot seg ikke dupere, men ga et usminket bilde av rettergangen der storsjarmøren ble fullstendig avkledd: «Han reduseres til en lumpen pjalt, som lurar småpenger av fattige, godtroende kvinnfolk». For mannen nøyde seg ikke med å erobre kvinner, han svindlet dem også - oftest for småpenger.

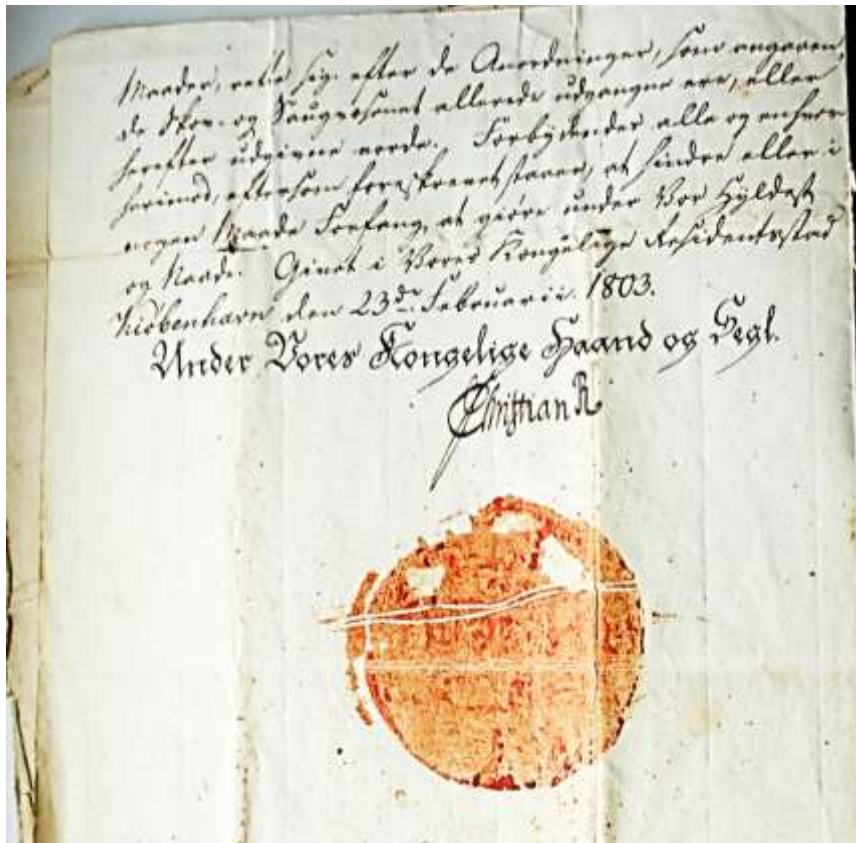
Borgenstjerne var for lengst inne i glemselen da Kari Telste på 1990-tallet tilfeldigvis kom over ham da hun samlet stoff til sin doktorgradsavhandling «Brutte løfter», en kulturhistorisk studie av kjønn og ære. Vi merket etter dette en gryende interesse for Borgenstjerne, og denne ble stadig merkbare etter at Sten Høyen-

dahl i Hringariki 2/2011 publiserte artikkelen «Borgenstjerne - en hadelandsk kvinneforfører med røtter fra Ringerike». Tidene hadde endret seg radikalt. Nå lå både rettsprotokoller og gamle aviser ute på internett, og det førte til at flere selv begynte å gjøre undersøkelser om mannen som hadde slikt utrolig drag på damene.

Og nå kommer han også i Norges største historiemagasin. Akkurat *det* ville han likt.

Kongelig signatur i Hole bygdearkiv

Nub Olsen Pjåkerud på Tyristrand fikk i 1803 kongelig bevilling til å bygge sag på gårdens grunn, og bevillingsbrevet ligger i dag i Hole bygdearkiv som en del av Jon Guldals samlinger. Det spesielle ved brevet er at kong Christian 7. har undertegnet det med egen hånd og påført sitt kongelige segl, som dessverre er blitt slitt bort med årene.

Alle som har fulgt med i norsk historie kjenner Christian 7., den unge kongen som fant glede i å rasere københavnerkneiper nattetider i følge med likesinnede hoffmenn. Hans forhold til den beryktede Støvlett-Cathrine vakte også oppsikt i den danske hovedstaden. Kongen var utvilsomt syk på sinnet, og i 1784 overtok sønnen kronprins Frederik styringen ved et kupp, mens Christian heretter bare var regent i navnet og hadde som en av sine oppgaver å signere brev. Han fungerte nå stort sett som en underskriftsmaskin.

Bevillingsbrevet for Pjåkerudsaga ble undertegnet i Christians siste tid som var preget av sløvhets. I mars 1808 døde han av hjerneslag.

Men sinnssyk eller ei, han hadde en underskrift med schwung, da!

S. H.

Heim og folk i Ådalen

Tørharden-slekta 1.2

I Hringariki nr 1/2022 kan du lese om starten av det vi i dag kjenner som Tørharden-slekta, Ådalens største slekt med mange etterkommere. Artikkelen inneholdt også Thor Torstensen Tørhardens første barn, født utenfor ekteskap: 1.1 Ole Thorsen Welum.

av Nils Elsrud

Jeg fortsetter her familiesagaen med det eldste barnet til Thor og Olia Tørharden og hans etterkommere. Torsten Thorsen Flaten ble født 21. mars 1870 i Bråten, Østre Bergsund. Han var sønn av Thor Torstensen Flaten (1844-1923), gift 1869 med Olia Gudbrandsdatter Strømmen (1849-1926).

Torsten ble gift 27. desember 1890 i Hval kirke med Kristine Johannesson, født 17. desember 1867 i Sverige. I 1892 bodde de på en plass under Somdalen, og en periode i Fjeldbråten, Østre Bergsund og Kornbråten under Hval. I 1903 var de igjen på en plass under Somdalen før de i 1910 var bosatt i Flaten på Ask, Norderhov. Kristine døde 12. august 1914 i Flaten.

Barn av Torsten og Kristine:

1. Thorvald, født 13. desember 1891 i Somdalseie
2. Johan, født 28. november 1893 i Fjeldbråten
3. Marta, født 15. september 1895 i Fjeldbråten
4. Olaf, født 25. sept. 1897 i Kornbråten, Hval
5. Thorstein, født 15. september 1899 i Kornbråten
6. Torstein, født 7. august 1901 i Kornbråten
7. Kristian, født 3 april 1903 på Somdalen
8. Anders, født 11. april 1905 på Somdalen
9. Josef, født 1. februar 1907 på Somdalen
10. Gudbrand, født 11. september 1909 i Somdalen

Torsten giftet seg igjen 6. juli 1918 i Hønefoss kirke med Mathilde Kristoffersen, født 4. januar 1892 i Lundstadeie, Haug. Ved folketellingen i 1920 er de gårdbrukere i Fjeldheim 84/5, Norderhov. Torsten jobber da som tømmerkjører i Krogstad, Norderhov, og seks av barna bor hjemme hos dem.

Barn av Torsten og Mathilde :

11. Kristoffer, født 10. april 1916, Flaten i N:hov
12. Trygve, født 8. februar 1918 på Moen, Hole-ødegård i Norderhov
13. Olga Marie, født 29. januar 1920 i Fjeldheim, Veholt, Norderhov
14. Oskar, født 23. november 1923 i Riperbakken, Hønefoss

15. Solveig, født 4. juni 1927

16. Mary, født 27. september 1934

Torsten døde 21. november 1936 på Drammen sykehus, bare 66½ år gammel. Mathilde døde 15. september 1963.

Alle nedenstående barn til og med 1.2.10 er barn av Torsten og hans første kone Kristine:

1.2.1 Thorvald Torstensen Flaten

Gift 25. desember 1917 med Gunda Hauge, født 5. september 1896 i Norderhov.

Thorvald ble i voksen alder småbruker på Flaten etter faren. I tillegg til dette jobbet han som skogsarbeider.

Thorvald døde 12. desember 1965 og Gunda 6. august 1977.

1.2.2 Johan Torstensen Flaten

I 1910 jobber Johan som tømmerhugger og bor hjemme i Flaten. Vi kan se av Ringerikes Blad i 1920 at Johan vant en *haandkuffert* i et lotteri avholdt av Ringerike skytterlag. Samme år bor han i Svartbråten i Norderhov og livnærer seg som skogsarbeider.

Av ligningen i 1938 kan vi se at han hadde tjent kr. 1.730 og betalt kr. 235 i skatt for 1937.

Johan fikk i 1950 Norges Vels fortjeneste-medalje for lang og tro tjeneste ved Hønefoss Teglverk etter 34 års ansettelse. Det fulgte også en pengegave fra bedriften med medaljen. I

1962 satte Johan inn et takkenotat til disponent Sigurd Pedersen og arbeidskamerater ved teglverket for pengegaven han hadde fått ved sin sykdom.

Johan døde 12. juni 1973. Han var ikke gift og hadde ingen livsarvinger.

1.2.3 Marta Torstensdatter Flaten

Hun giftet seg 17. februar 1917 med Petter Teodor Thorvaldsen, født 26. mai 1897 i Svartbråten, Norderhov, sønn av Petter Torvald Andressen (født 1858) og Gusta Hansdatter. Faren Petter var i 1897 kjørekar ved Hofsfoss bruk.

Marta og Petter Teodor bosatte seg på Ny-moen. De var medlemmer av Hønefoss og omegn pensjonistforening. På det første møtet etter at Petter døde i 1966 holdt lederen av foreningen en liten minneseanse.

Ved 75 års-dagen til Marta skriver Ringerikes Blad at hun alltid har vært hjemmets kvinne med et velstelt hjem og mange blomster både inne og ute. Hun har håndarbeid som en stor hobby og har brodert utallige duker og puter. I tillegg strikker og hekler hun. Bladet skriver videre at hun har sin menings mot, og kommer med ærlige tilbakemeldinger. Hun har gjennom mange år vært medlem av Metodistkirken, og er fremdeles rask og lett på foten når hun går i byen.

Vi kan også lese flere steder i bladet at det har vært avholdt misjonsmøter hjemme hos Petter og Marta.

Petter Teodor døde 12. september 1966, og Marta 22. januar 1976. Begge er gravlagt i Haug kirke.

Barn av Petter og Marta:

1. Tora Kristine Thorvaldsen (1917-1999), gift med Sigurd Simensen (1918-1971). Tre barn.

1.2.4 Olaf Torstensen Flaten

Olaf giftet seg med Olga Birgitte Muggerud, født 23. juni 1894 i Norderhov.

Vi kan lese i Ringerikes Blad at Olaf underholdt 5. januar 1936 med å lese eventyr på juletreffesten til Ringerikes Korforening i Oslo i Nürnberger Hof's festlokaler. Sønnen, den elleve år gamle Kåre, underholdt med å spille piano. Rundt 200 personer var på juletreffesten.

Olaf var medlem av Ringerikslaget i Oslo. På lagsmøte i Bogstadveien i 1952 kåserte han over emnet "Skrivning". I Ringerikes Blad leser vi:

Etter en innledning om skrifttegnes utvikling gjennom tidene kom Flaten inn på skrivningens teknikk, og han viste hvorledes en skulle bære seg ad for å få en virkelig god håndskrift.

Vi kan i 1972 lese i Befalsbladet at Olaf fylte 75 år, og hadde kapteins rang i hæren. I protokollen fra stortingsforhandlingene 1952 (Vol. 96 nr. 5) blir løytnant Olaf Flaten innstilt, konstituert og beordret til kaptein i forsvarrets sanitet og regnskapsfører ved sanitetssjefens stab i samsvar med sanitetens innstilling.

Barn av Olaf og Olga Birgitte:

1. Kåre Flaten, født 1924
2. Arnulf Flaten
3. Erik Flaten, født 1931
4. Gunnar Flaten

Olga Birgitte døde 15. juli 1968 og Olaf 10. desember 1969.

1.2.5 Thorstein Torstensen Flaten

Død 7. oktober 1900 av lungebetennelse i Kornbråten, ett år gammel.

1.2.6 Torstein Torstensen Flaten

Torstein giftet seg 3. oktober 1925 i Norderhov kirke med Gerda Kristine Eriksen, født 3. desember 1900 i Frydenlund, Norderhov.

I april 1945 var Torstein syk. Han sendte gjennom Ringerikes Blad en takk til Follum og Hofsfoss, Hønefoss handels- og kontorfunksjonærer og Hønefoss Teglverks fagforeninger for pengegaven han hadde mottatt under sin sykdom. En spesiell takk gikk til Ivar Kolkind for at han sto for innsamlingen. Han takket også gutteklubben I. F. Viking, Heradsbygda for pengegaven fra dem.

Han døde like etter dette, 14. juni 1945. Gerda Kristine døde så sent som 2. mars 1999.

Barn av Torstein og Gerda:

1. Tore Gudbrand Flaten (1926-2017), gift med Karoline Andersen
2. Kjell Flaten, født 1928, gift med Guri Reinsgård
3. Torsten Flaten, født 1931, gift med Else Nilsen
4. Gerd Flaten, gift med Erling Holstdalen

1.2.7 Kristian Torstensen Flaten

Kristian giftet seg i 1943 med Nelly Betsy Paulsen, født 30. januar 1903 på Andøy.

Han døde 30. april 1980 på Bø i Andøy, og Nelly på samme sted 25. september 1991.

1.2.8 Anders Torstensen Flaten

Han giftet seg med Mildrid Johanna Kjelvik, født 10. februar 1915 på Spillum, Namsos.

Ringerikes Blad skriver 27. august 1938 at Oslo-mannen Anders Flaten krever avståelse av en tomt under Nøkleby i Norderhov, da han er født på en plass under Nøkleby og ønsker å sette

opp et sommerhus på plassen. Saken blir behandlet i herredsstyret, men utsatt. En måned senere vedtas det at Anders kan få kjøpe byggetomt på den nordvestlige delen av det bygslede arealet mot 50 kroner i bygselavgift pr. år.

Anders døde 18. februar 1977 og Mildrid 27. september 2011. Begge er gravlagt på Nordstrand i Oslo.

Barn av Anders og Mildrid Johanna:

1. Anne Marie Flaten	3. Terje Flaten
2. John Martin Flaten	4. Randi Flaten

1.2.9 Josef Torstensen Flaten

Han utvandret 15. juni 1926 til Canada, og giftet seg 8. juli 1930 i Nelson, British Columbia, med Mary Nicolieff, født 8. februar 1904 i Novgorod, Russland. Hun var datter av William Nicolief (1875-1948) og Maria Vsimiska (1874-1923).

Drammensavisen Fremtiden tar 21. mai 1927 inn to emigranternes erfaringer: *Arbeide nok hos de kanadiske farmere. Lønnen fra 30-40 dollar pr. måned.* Josef Flaten er den ene av disse, og O. M. Kjenner den andre.

Josef skriver:

Da jeg blev oppfordret til å skrive noen ord til bladet før jeg reiste fra "gamlelandet", skal jeg gjøre det.

Jeg tenkte som vel alle andre gjør, når man reiser hit, at Kanada var et fremtidsland. Et land hvor man kunde få arbeid og dertil en noenlunde fortjeneste; men jeg er blitt skuffet hittil, og jeg tenker at jeg ikke er alene om det.

For her går det tusenvis og atter tusenvis, der ikke har noe arbeide, og emigranter strømmer inn som hvepser om en honningkake.

Mesteparten av de arbeidsløse er emigranter, der ikke kan sproget, så de kan jo ikke spørre efter noe arbeide heller. For en måneds tid siden kom der 300 emigranter til Vancouver der går arbeidsløse og "blakke". Og sådan er det over hele "kontriet"

Av linjeagentene i Norge får emigrantene et kort, som garanterer dem arbeide her over; men det er bare humbug. Når de så kommer på emigrantstasjonene her i Kanada og viser frem dette kort, så får man kanskje gå og vente en måned for en fjortendags jobb hos en farmer for å plukke stein fra hans åker for en dollar dagen. Dette er det arbeide de får.

Når de så er ferdig dermed, har de til å sanke op en jobb selv, og det er ikke så lett her for en emigrant, der er som en "kylling", der har forvildet sig bort fra sin mor og søskende.

Lønnen hos farmerne her dreier sig fra 20 til 30 dollar måneden. Og lønnen for skogs- og sagbruksarbeidere er 40 cent i timen. Men så trekker de 1 dollar og 50 cent for kosten. To til tre dollar måneden i sykekasse, ti til 20 cent dagen for seng og senglær, så man får omtrent 30 dollar måneden igjen.

Jeg har i vinter arbeidet i en mine. Minearbeide er noe av det best betalte grovarbeide her. Men det jo også et *farlig* arbeide.

Og man må leve som en eremitt mange mil oppe i fjellene uten å se folk og hus på månedsvis og noen skrøpelige brakker å være i midt på kalle vinteren. Nei, ikke må man tro, at man får pengene her. Man får nok arbeide for dem og det hart også.

Minen som jeg arbeidet i er nu stoppet for en stund, da der hendte en ulykke deroppe som kostet fire mennesker livet, to norske og to svenske.

Her omkring er det ca. 7 a 8 miner, og mestparten av arbeidsfolket er skandinaver.

Arbeidslønnen i minene er fra 4 til 6 dollar dagen.

Ja, jeg skal nu slutte for denne gang, men en hilsen til alle arbeidskamerater på Ask og Hønefoss.

British Columbia den 29. april 1927.

Josef Flaten

I 1964 var Kristine Martinsen, født Gulbrandsen som emigrerte til Canada i 1926, hjemme på besøk i Norge. Hun var bosatt i Vancouver og fortalte til Ringerikes Blad at hun noen ganger traff Josef på møter i "Sons of Norway".

Josef døde 10. april 1977 og Mary 16. oktober 2002, begge i British Columbia.

Barn av Josef og Mary:

1. John Flaten (1931-2008)
2. Carl Petter Flaten (1935-1991)

I tillegg fikk de ei datter og en sønn til.

1.2.10 Gudbrand Torstensen Flaten

Han giftet seg 14. mai 1932 (pinseaften) på Nordby i Ås med Aslaug Kaspara Bekstrand, født 7. november 1913 i Ås.

I 1941 fikk Gudbrand jobb som vaktmester på tømrernes feriehem "Bæk" på Nesset i Ås. Ved kommunevalget i 1959 er vaktmester Gudbrand Flaten, Nordby, nominert på 3. plass på Arbeiderpartiets liste i Ås.

Akershus Amtstidende skriver i 1969 på Gudbrands 60-årsdag at han er en kjent og aktet mann i Ås. Han var vaktmester i tyve år på Bæk og medlem av formannskapet og kommunestyret i Ås.

Gudbrand døde 28. august 1992 i Oslo og Aslaug Kaspara 16. november 2000. Begge er gravlagt i Nordby, Ås.

Barn av Gudbrand og Aslaug Kaspara:

1. Reidun Borgny Flaten, født 2. august 1933, gift med Leiv Kilemo, født 1. desember 1926, død 4. november 2004. Reidun døde 22. april 2017, og begge er gravlagt på Nesodden.
2. Kåre Flaten
3. Kirsten Flaten, født 23. juli 1945. Gift med Idar Stensrud. Hun døde 23. mars 1997 i Drøbak.

«Siria» og Flate nsørger til daglig for trivsel og orden på «Bæk». Her er de klare til å dra på bussen for å hente bagasje og som vanlig vil en haug med unger være med å kjøre hest. I bakgrunnen sees noen av husene som hører inn under hovedbolet.

Foto: Akershus Amtstidende, 28. august 1957.

Alle nedenstående barn fra 1.2.11 er barn av Torsten og hans annen kone Mathilde:

1.2.11 Kristoffer Torstensen Flaten

Han ble gift med Dagny Bølgenhaugen, født 5. januar 1917 i Bølgenhaugen, Haug. Hun var datter av Ole Torenus Olausen Berg Bølgenhaugen (1877-1947) og Inger Marie Martinsdatter (1879-1941).

Ringerikes Blad skriver at i løpet av sommeren 1955 jobber Kristoffer på jernbanestrekningen Wexhall til Hønefoss med "masseutskifting". Det jobbes døgnet rundt og hvert skift består av et arbeidslag på åtte mann, en bas og gravemaskinfører.

Kristoffer og familie var bosatt på Eriksbråten på Veme da våningshuset 6. april 1953 brant ned. Familien var da bortreist og mistet alt de eide. Ringerikes Blad skriver at det eneste som ble reddet ut var ei kokeplate og en radio, men familien var godt forsikret både når det gjaldt bygning og løsøre.

Barn av Kristoffer og Dagny:

1. Dagfinn Kristian Flaten (1945-2015), gift 1) med Liv Johansen, fire barn gift 2) med Ann Kristin Fuglesang, ett barn
2. Kitty Solveig Flaten, født 1947, gift med Kåre E. Tveter
3. Inger Mathilde Flaten, født 1949, gift med Per Hansen, to barn - gift igjen og fikk to barn til med ham
4. Wenche Flaten, født 1954
5. Ole Torstein Flaten, født 1958, gift med Randi Plassen

Kristoffer Flaten til minne

Gjennom Dødens Land
kan vår takk ei deg nå
det må kun bli en blomst
på din grav
Og Han som forstod deg
var vår Himmelske Far
Han tok deg bort i fra oss
Vi lyser fred
over hans minne

Lillian og Magna

Minneord i Ringerikes Blad.

Kristoffer døde 10. desember 1985 og Dagny 2. september 2005.

1.2.12 Trygve Torstensen Flaten

Trygve døde 18. november 1942 i båtforlis på Atlanterhavet, men på grunn av krigen står dødsannonsen i Ringerikes Blad 15. oktober 1945:

Min kjære sønn, vår gode bror, svoger og onkel **Trygve Flaten** døde under aktiv tjeneste i den Kgl. Norske Marine. Han gikk ned med korvetten "Montbretia" i Atlanterhavet den 18. november 1942, 24 år gammel.

Dypt er du savnet. For fedrelandet du stred,
hvil nu i fred.

Kolstad, Valdres, 7. oktober 1945.

Mathilde Håvi. Halvor Håvi.

Søsken.

I Ringerikes Blad 23. juli 1945 forteller marinekaptein Christian Monsen om sine opplevelser fra krigen og norske sjøfolks kamp om Atlanteren. Han var gruppesjef for fire norske og en engelsk korvett som hadde i oppdrag å beskytte norske handelsskip.

Konvoien ble angrepet av tolv tyske ubåter, og de mistet to handelsskip. Korvettene *Potentilla*, *Montbretia* og *Rose* var i konstant kamp mot de tyske ubåtene som i løpet av natta og utover dagen hadde fått ytterligere forsterkninger, til sammen 16 ubåter.

På morgningen gikk to av ubåtene til angrep i overflatestilling. *Montbretia* gikk til motangrep, men kom mellom de to tyske ubåtene og ble torpedert på begge sider. Av de 90 mann som var ombord ble 27 plukket opp. De tyske ubåtene angrep skipene som drev med redningsaksjonen, så de måtte avbryte og konsentrere seg om å kjempe mot tyskerne.

1.2.13 Olga Marie Torstensdatter Flaten

Olga giftet seg 5. mai 1945 med Arne Olufsen født 20. januar 1918.

Hun døde 2. juni 1995 i Skoger og Arne 3. mars 2003. Begge er gravlagt i Skoger.

Barn av Olga Marie og Arne:

1. Jan Runar Olufsen, født 1945
2. May Britt Olufsen, født 1950

1.2.14 Oskar Torstensen Flaten

Oskar døde 8. mars 1929, bare fem år gammel.

1.2.15 Solveig Torstensdatter Flaten

Solveig giftet seg i 1948 med Gudbrand Grønvold, født 1. desember 1917. Han var sønn av Ole Gudbrandsen Grønvold (1890-1948), gift 1916 i Hønefoss kirke med sitt søskenbarn Karen Sofie Martinsdatter Grønvold (1896-1984).

Gudbrand overtok gården Søndre Grønvold og drev med jord- og skogbruk. De hadde også dyr i fjøset som de stelte uten noen annen hjelp.

Solveig døde 1. desember 2006 og Gudbrand døde 6. april 1990.

Barn av Solveig og Gudbrand:

1. Else Grønvold, født 1949, gift med Ivar Arne Stamnes
2. Ole Torsten Grønvold, født 1954, gift med Kari Oddbjørg Pettersen (1953-2013)

1.2.16 Mary Torstensdatter Flaten

Mary giftet seg 7. juli 1956 i Hval kirke med skogsarbeider Arne Maribo, født 9. oktober 1930. Arne var sønn av Rolf Pechyle Maribo (1899-1963), gift 1928 med Anne Ellevsdatter Viken (1901-1987).

I 1960 under våronna på Søndre Grønvold fant Arne ei steinøks på et jorde som nettopp var brutt opp nedenfor jernbanelinjen.

Arne døde 5. juni 2000 og Mary 23. november 2009.

Barn av Mary og Arne:

1. Svein Maribo, født 1958, gift med Karin Stenseth, født 1966
2. Rolf Vidar Maribo, født 1962, gift med Tove Kristin Jensen, født 1962

Ringerikes Blad

23. april 1895

Manden fra Krogkleven

En Notabel Rejsende, der har slaaet sig ned paa Ekertorvet (i Kristiania), samler hele Dagen en Del nysgjerrige Tilskuere. Det er Manden fra Krogkleven, som nu i omtrent 30 Aar har staaet deroppe og bedet om Penge til Reparation af den gamle Vei over Krogsbogen, som vil være kjendt af mange Tusinder her fra Byen. Indsamlingen har ikke deroppe bragt det ønskelige Resultat, men forhaabentlig vil han her være heldigere; kanske vil ogsaa den nye Dragt, han nu har skaffet sig, bidrage til at henlede Opmærk-

somheden paa ham, naar han atter stilles paa sin Plads og Pinseudflugterne did op begynder.

Alle, som har Syn for den hellige Natur deroppe, og som ved, hvor daarligt det er stelt med den gamle romantiske Vei, den, hvorfra ikke mindst Kristianiafolk har saa mange Minder, bør nu vise lidt mere Offervillighed end hidtil. Bidrag kan lægges i Mandens Kassa, som han fører med sig, eller sendes til kongelig Fuldmægtig Rytterager i Revisionsdepartementet.

B. G.

Juristen **Iver Olsen Rytterager** (1818-1898) arbeidet i Revisjonsdepartementet, åpenbart i langt framskreden alder.

Søren Rasmussen i Hole - krigersk major i fredstid

Søren Rasmussen ble i juli 1679 etter statholderens ordre utnevnt til major med kapteins lønn. Fra 1. januar 1680 var han sjef for Hallingdalske kompani under Oplandske infanteriregiment, og sto i denne stillingen til slutten av 1689.

av Sten Høyendahl

Majoren hadde i begynnelsen av 1680-tallet blitt eier av Øvre Hårum i Steinsfjordingen i Hole, og i egenskap av kompanisjef hadde han nabogården Stein som frigård, men han bodde neppe der. I 1686 kjøpte han Storøya og Rytteraker. Han solgte Øvre Hårum året etter og avhendet Storøya og Rytteraker i 1691, da han etter alt å dømme forlot Ringerike.

Bygdebokforfatter Gudmund Bakke bemerker at majoren hadde både venner og uvenner, og ofte var på tinget i søksmål mot sine sambygdinger. Løytnant Anders Brun karakteriseres likevel som en større kranglefant. Han var i majorens kompani og var gift med dennes datter Cathrine Sørensdatter, skriver Bakke, og det var han som i 1687 kjøpte Øvre Hårum av svigerfaren. I 1686 hadde han beskyldt prestekona Margrete Mule for å ha bestilt hærverk på hans kattiser i Juveren, men fikk ikke medhold på tinget.

Margrete Mule var gift med sognepresten i Norderhov, herr Ottho Jacobsen (han skrev navnet slik!) Presten var ellers kjent for å sette mer pris på jordisk gods enn det sømmet seg en Guds tjener.

Når det kom til stykket var nok major Søren Rasmussen en langt hardere negl enn sin løytnant. Hans uberegnelige væremåte beskrives i

Gudmund Bakke ønsker å komme med en rettelse til Hole bygdebok, bind II, for Øvre Hårum, side 260. Det har vært alminnelig antatt at Cathrine Sørensdatter, løytnant Anders Bruns kone, var datter av major Søren Rasmussen. Cathrine var imidlertid datter av den danskfødte Søren Jenssøn Klyne, rådmann på Frederikshald. Slektskapet framgår av et referat av 6. mars 1684 i Halden byfogds tingbok A-3 som er påvist av Cecilie Simon i Norsk Slekthistorisk Tidsskrift, bind XLVII. I denne artikkelen opplyses også at Anders Brun var sønn av oberst Peder Olsson Brun på Kongsgård i Oddernes, Kristiansand.

flere tingbokreferater utenfor Ringerike, og disse har Bakke ikke hatt kjennskap til.

Skarpe skudd i natten

En episode fra Bragernes vinteren 1680 gir et godt inntrykk av militære festvaner. Den såkalte Gyldenløvefeiden var over, og våre krigsmenn hadde åpenbart behov for storslagen feiring. En vinternatt hadde flere offiserer kjørt grassat opp og ned Bragernes Storgate, og hver gang de passerte borgeren Peter Timmermands hus, knuste de en rute og ropte: *det er alle voris schaal!* De skal også ha avfyrt skarpe skudd gjennom den arme borgerens vinduer, hva nå han hadde gjort for å fortjene dette oppbudet.

Major Søren Rasmussen ble navngitt blant dem som hadde deltatt i festlighetene, men han nektet for å ha knust vinduer, og det endte med at Peter Timmermand *vndschylder Majoren, och widre hafde hand end iche til Sagen at Suare.*

Tumulter i Kvernbergbakken

Et vitneavhør ble 27. november 1685 holdt på Gomnes etter visestatholder Just Høegs befaling. Her framgår at sorenskriver Jens Thygesøn i mars samme år hadde vært hos Jørgen Lauridsson på Hønen i Ullerål, åpenbart i en fuktig sammenkomst, og at major Søren Rasmussen sluttet seg til dem sent på kvelden. De overnattet alle på Hønen, og morgenen etter dro de sammen over fossen, der de utrettet ulike ærender. Etter dette red Jens Thygessøn ned mot Kvernbergsund, der han så at herr Ottho Jacobsøn akkurat da krysset flåtebrua til hest, og på hver side av ham gikk det en dreng. Presten var på hjemveien fra et bryllup.

Jens Thygessøn dro så i følge med herr Ottho mot Kvernbergbakken, og da kom Søren Rasmussen ridende etter dem. Majoren var åpenbart på en kant, og gryntet noe uforståelig - *noget som hand iche gaff sandz efter* - til skriveren, som var sikker på at heller ikke herr Ottho hadde forstått noe, men presten hadde likevel snudd seg og sagt i en spøkefull tone: *han lyver*. Straks kom majoren opp til presten og overøste ham med sinte ord. Han beskyldte den geistlige for å være drukken, og at han ikke en gang kunne sitte på hesten uten at drengene hans holdt ham

i salen - *han skulle prediche for hunde och Swin och iche for folck.*

På samme tid røk salgjorden for herr Ottho, så han måtte stige av hesten. Jens Thygessøn red da i forveien og fikk med seg majoren, som hele tiden brukte grov munn. Plutselig vendte majoren om, red mot herr Ottho og slo ham over hodet med en spissrot, to eller tre slag. Så gikk skriveren imellom og fikk med seg den rasende majoren, som hele tiden ropte ut at herr Ottho hadde kalt ham en løgner, og hadde ikke skriveren vært der, skulle han fått det adskillig verre. De skiltes ved Norderhov kirke, og Jens Thygessøn oppsøkte straks herr Ottho, som da var kommet hjem til prestegården.

En stund etter kom også løytnant Anders Brun til prestegården og spurte på majorens vegne hvorfor herr Ottho hadde kalt ham en løgner, men presten nektet for å ha sagt dette.

Saken ble gjenopptatt dagen etter, denne gang på Trøgstad, og Anders Brun var da tilstede på majorens vegne. Mads Hovelsen kunne fortelle at det var dårlig føre da herr Ottho skulle reise hjem fra bryllupet, og sammen med Gunder Torgersen hadde han derfor fulgt presten, som var gammel og svak. Begge drengene hevdet at presten ikke var overstadig drukken. Mads hadde hørt at majoren hvisket et eller annet til Jens Thygessøn, og herr Ottho hadde snudd seg og sagt til sorenskriveren: *troe hannem iche broeder hand lyfuer dig fuld.* Majoren hadde da blitt rasende og gitt presten to eller tre slag med en ridepisk, samtidig som han skjelte ham ut for rakker og bøddel. Herr Ottho hadde da truet med at han skulle få majoren stilt for krigsrett.

Hans Nilsen vitnet om at da herr Ottho var gått av hesten, hadde majoren ropt på ham: *Kom hid din fandte og hielp din Sogneprest paa hesten, see huor fuld hand staar, hand burde were Racker och böddel och iche prest.* Herr Ottho sto da på bakken og skalv av frykt, likblek i ansiktet. Også Hans Nilsen sa at majoren hadde brukt pisken, og at det var tre slag.

Anders Olsen og Mette Mortensdatter bevitnet at herr Ottho hadde vært hos dem i bryllupet, og at han hadde spist og drukket med måte. Det samme sa bryllupsgjestene Søren Emanuelsen smed, Truls Guttormssøn og Jens Nielssøn klokker. Allmuen bekreftet at herr Ottho i 26 år hadde vært deres sjelesørger, og forholdt seg

Stattholder Ulrik Frederik Gyldenløve ledet den norske hærens angrep på Sverige i den skånske krig 1675-79, og krigen fikk da også sitt navn etter ham: Gyldenløvefeiden.

som en hederlig prestemann sømmer og bør både innenfor og utenfor kirken.

Av et senere rettsmøte vet vi at det noen dager senere ble inngått et forlik mellom herr Ottho og majoren, der presten ga krigsmannen full tilgivelse. Om majoren hadde tilbudt presten noe økonomisk vederlag, er uklart.

En høyrøstet prestefrue

Samme sommer inntraff en hendelse som nok forsuret forholdet mellom majoren og herr Ottho, i det minste på vegne av prestekona Margrete Mule. Majoren og hans løytnant Anders Brun hadde tatt med seg sine koner på landtur ved Juveren, og fått lov av prestesønnen Laurids Otthossøn til å låne en båt som tilhørte hans far. Bent Aslesen, som trolig var dreng hos majoren, rodde de to damene en tur på vannet. Etter turen kom Margrete Mule ned til vannet og beskyldte Bent for å ha stjålet båten. Bent tok det ikke til seg, men Kari Larsdatter kunne fortelle at Margrete hadde ropt etter dem alle og skjelt dem ut.

Majoren likte dårlig antydningene om at de to offisershustruene var blitt beskyldt for tyveri, og forlangte vitneavhør. Av en eller annen grunn ble ikke dette gjennomført før 10. mars året etter.

Motstående side: Stein var mellom 1689 og 1711 frigård for sjefen i Hallingdalske kompani. Øverst: Forenklet karttegning av gården fra 1707, ikke lenge etter Søren Rasmussens tid. I midten: Tegning av Johannes Flintoe fra første halvdel av 1800-tallet. Nederst: Fotografi, ca 1915.

Bryllupsbesvær i Jevnaker

Herr Ottho hadde innstevnet flere kvinner til å vitne om hva de hadde hørt ble sagt om hans kjæreste Margrete Mule i et bryllup på Bolken i Jevnaker, og avhøret skjedde 9. februar 1686 på Granavollen tingstue i Gran. Herr Ottho var da på embetsreise, og Margrete Mule møtte selv for retten og opplyste at major Søren Rasmussen hadde skjelt henne ut. Majoren svarte med å framlegge skriftlige vitnemål fra løytnant Peder Hesselberg, fenrik Jørgen Nielsson og løytnant Anders Brun, og ingen av disse hadde hørt noen ufordelaktige ord om herr Ottho eller hans kjæreste.

Else Meslet, 24 år gammel, hadde stått i gjestebudsstua på Bolken sammen med Sissel, Povel Jenssøns enke, og hørt majoren omtale Margrete Mule som *dend Sacramentsche fyllesoug*, som dro til sagene og drakk seg full på brennevin. Else hadde svart at prestekona ikke drakk brennevin. Hva djevelen drikker hun da, hadde majoren spurt, drikker hun vin eller øl? Sissel hadde sagt at det hun drikker, kommer ingen ved. Så hadde majoren sagt at hun burde være rakkerkone og ikke prestekone. Else hadde ikke hørt ham nevne Margrete med navn, men selv om det var to prestekoner tilstede i bryllupet, var hun klar på at det var Margrete de snakket om.

Majoren nektet for alt, men Else Meslet og Sissel salige Povel Jenssøns sto ved sine forklaringer og avla høyeste ed.

Saken fortsetter

Nytt rettsmøte om slagene i Kvernbergbakken ble holdt 11. februar 1686 på Gomnes etter visestattholderens befaling, bare to dager etter at Søren Rasmussen ble avhørt på Granavollen. Man ønsket tydelig å se nærmere på forliket mellom herr Ottho og majoren.

Fogden Henrik Peterssøn vitnet om at han og Jens Thygessøn etter majorens begjæring hadde oppsøkt herr Ottho, bare noen dager etter tumultene. Majoren tilbød nå presten sitt vennskap og ba om tilgivelse, da det som var gjort var skjedd i hastighet og sinne mot de ordene presten hadde brukt. Herr Ottho hadde da gitt dem sin hånd på at han hadde tilgitt det hele, og ikke ønsket klage eller påtale.

Regimentskriver Søren Bartrum kom nå med et oppsiktsvekkende vitneprov. Margrete Mule hadde bedt ham si til majorens kone at hun skulle ha 50 riksdaler. Dette hadde majoren lovet Margrete for å inngå forlik, men herr Ottho selv visste ikke noe om dette, og meningen var at han

heller ikke skulle få vite det. Majorens kone hadde svart regimentsskriveren at hun ikke kjente til at ektemannen hadde utlovet en pengesum.

Anniken Henriksdatter, neste vitne, visste ikke noe om et inngått forlik, men la vekt på at hun ikke var lovlig stevnet til å vitne.

Regimentskriveren sier altså rett ut at Margrete Mule var gått bak ektemannens rygg for nærmest å presse penger av majoren. Og vitnet Anniken Henriksdatter, kan det ha vært noen annen enn majorens hustru? Det er vanskelig å forestille seg hvem hun ellers kunne være.

Majoren fikk siste ord i dette rettsmøtet med et innlegg skrevet samme dag mot herr Ottho, og her framgår det at han følte seg forurettet av presten. Noen detaljer er ikke inntatt i tingrefe-ratet, men kanskje hadde dette noe å gjøre med vitneavhøret to dager tidligere på Granavollen, der hans grove omtale av prestekona ble trukket fram i lyset. Alle pene ord og forlik til tross, det var nok fortsatt store spenninger mellom herr Ottho og majoren. Og ikke minst ser det ut til at Margrete Mule bidro så godt hun kunne til det spent forholdet mellom dem.

De tre rettsmøtene i denne saken ble holdt på Gomnes og Trøgstad, men ble innført i tingbøkene for Hadeland, Land og Valdres sorenskriveri. Dette skyldtes åpenbart at sorenskriver Jens Thygessøn var et viktig vitne i saken, og dermed måtte erklære seg inhabil. Om det hadde blitt rettssak med tiltale, ville majoren ha krevd at saken ble ført for militær rett.

På Juveren

Avhøret om Margrete Mules beskyldninger om båttyveri ble som nevnt ikke foretatt før 10. mars 1686. Margrete forklarte da at det var drengen Bent Aslesen hun hadde skjelt ut, ikke de to offisershustruene. Med dette ser det ut som om både majoren og løytnanten var fornøyd - så lenge ikke deres hustruer var blitt beskyldt for tyveri, var det ikke nødvendig å gå til sak. At prestekona hadde rettet beskyldninger mot Bent, fikk bli opp til ham, men drengen hadde neppe mot eller ressurser til å reise sak for ærekrenkelse.

Tretti år senere skulle Bent Aslesen bli en viktig brikke i det norske forsvaret mot Karl 12. og den svenske invasjonen. Han bodde da på Krokskogen og var speider for de norske troppene, og kona Kari Hiran bidro sterkt til å forvirre de svenske troppene - denne historien kjenner alle her på Ringerike.

Stikkpenger og slakt

Krigsfiskalen Johan Gustav Redemann hadde 10. februar 1690 innstevnet et stort antall bønder fra Hallingdal til vitneavhør på Grimsgård tingstue i Nes, da de 4. september året før hadde innrømmet å ha gitt sin major Søren Rasmussen stikkpenger og slakt for å slippe militærtjeneste. Majoren var selv tilstede sammen med løytnant Anders Brun og sersjant Hans Schiødt. Han forlangte nå at samtlige innkalte bønder, 63 navngitte menn i alt, skulle eksamineres hver for seg under ed. De fleste bekreftet sin tidligere tilståelse, mens noen nektet for det.

Majoren hadde i slutten av 1689 avgått som kompanisjef, åpenbart som en følge av denne kjedelige saken. Man skulle tro at han ble stilt for krigsrett, men krigsrettsprotokollene er bare i få tilfelle oppbevart. Det er likevel påfallende at han våren 1691 fikk juridisk støtte fra oberst Caspar Brockenhuus ved Oplandske infanteriregiment, like før han solgte Storøya. Det var Johannes Cronberg, trolig en svenske, som hadde rettet alvorlige beskyldninger mot ham, blant annet forberedelser til mord og brannstiftelse.

Søren Rasmussen ble i tingbokreferatet fortsatt kalt major, og velaktede Peder Pederssøn møtte på hans vegne etter ordre fra oberst Brockenhuus. Han var ellers blitt beskyldt av Cronberg for å ha brent ned to fogdegårder i Sverige eller Viken, åpenbart under Gyldenløvefeiden. Cronberg gjorde en heller dårlig figur på tinget, og ble dømt som løgner og æresskjender.

Krig og fred

1600-tallet var krigenes århundre i Norden, men etter at Gyldenløvefeiden tok slutt høsten 1679, kom det noen rolige år før den store nordiske krig tok til i begynnelsen av 1700-tallet. Før 1679 vet vi ikke noe sikkert om Søren Rasmussen, som ble utnevnt til major i krigens siste dager - muligens var han danskfødt. Han står ikke i rullene for Oplandske infanteriregiment i

1670. Vi vet ikke hvor gammel han var, men han kan ha deltatt i Krabbekrigen (1657-1658) og Bjelkefeiden (1658-1660), kanskje også i Hannibalsfeiden (1643-45).

Gyldenløvefeiden var en langvarig affære med stadige grensetrefninger av det blodige slaget. Krig gjør noe med mennesker, og en mann som Søren Rasmussen var neppe noe unntak. Han viste seg helt ubehersket under alkoholpåvirkning. Kanskje savnet han strid på ærens mark, og måtte ha fysisk utløp for dette. Dette var ingen tid for folk med sarte nerver.

Litteratur

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*, bind I (2001) og II (2002). Utgitt av Hole kommune. Høyendahl, Sten: Da Bent finne ble æresskjelt av Margrete Mule. *Hringariki* nr 1/2009, s. 34-35.

Ovenstad, Olai: *Militærbiografier. Den norske hærs officerer fra 18. januar 1628 til 17. mai 1814*. Norsk Slekthistorisk Forening. Oslo (1948/49).

Simon, Cecilie: *Om Peder Nielsson Lund, fogd over det rosenkrantzke gods sønnaffjells - og litt om oberstløytnant Peder Olsson Brun*. Norsk Slekthistorisk Tidsskrift, bind XLVII, hefte 1, s. 3-44. Oslo (2021).

Utrykte kilder

Statsarkivet på Kongsberg, Drammen byfogd, Bragernes tinglag, tingbok 12 for 1680, fol. 4a-6a (22. jan.), fol. 10a-11a (19. febr.), fol. 12b (11. mars), fol. 17a-b (26. mars).

Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, tingbok II-14, fol. 7b-8b (10. mars 1686); tingbok I-21, fol. 1a-5a (10. febr. 1690), fol. 120a-124b (2. april 1691) og fol. 126b-128a (4. mai 1691).

Statsarkivet på Hamar, Hadeland, Land og Valdres sorenskriveri, tingbok 24, fol. 84a-88b (27.-28. nov. 1685); tingbok 25, fol. 1a-2b (9. febr. 1686), og fol. 3b-5a (11. febr. 1686).

Sitatet

Lunder heter det paa Knotesprog, men Gud og Hvermand kalder Bygden Sokndæln.

”Nu” 1900 15/5, redigert av Anders Mehlum.

"Kongen af Valders"

(Chr. Krogh i "V.G.")

Da jeg passerte mellem Marmorbordene, saa jeg to Herrer stikke Hovederne sammen og se paa mig, idet de hviskede mit Navn. Den ene var aabenbart en Bymand, den anden derimod i høi Grad Bonde. Jeg reiste mig og gik hen til de to Herrer og spurgte Bymanden om noget meget maktpaaliggende, om hvordan hans bror levede. De saa først begge meget forbausende ud, men Bymanden fattede sig snart og gav mig en hel Del Oplysninger.

- Men jeg glemmer at forestille, sagde han pludselig. *Det* er Christian Krogh, og *det* er Kongen af Valders, Ole Gravlmoen, Gaardeier, Skogeier, Vognmand og Handelsreisende.

Jeg maatte sætte mig.

Da jeg derefter saa hen paa Hr. Gravlmoen, havde han fuldstændig trukket sig ind i sig selv. Den korte firkantede Figur var blevet mindre. Halsen var blevet kortere, og i det fast formede, velbarberede Ansigt var Læberne knebet tæt sammen, medens at Par kloge og muntre Øine betragtede mig vagtsomt.

- Fra hvorhenne i Valders om jeg tør spørge ...

Det varede længe, endelig kom det, uden at Løberne eller de stærke hvide Tænder toges fra hverandre:

- Aadalen.

- Hvordan er det med Aaret i det Hele taget? Blir det over eller under et Middelsaar?

- Det kommer an paa, om De mener Turist-aaret eller anden Slags Aar.

- Ja det er sandt, der er vel Turister deroppe?

- Veien til Lærdalsøren gaar jo der, sagde Bymanden lidt ærgerlig. Det er en af Ols Beskjæftigelser om Sommeren at kjøre Turister fra Odnæs til Lærdalsøren.

- Ja, De nævnte, at han ogsaa var det. Hvilken Nation synes De bedst om af dem, som reiser?

Hans Krop, der imidlertid hadde udvidet sig lidt, og hans Hals, som hadde forlænget sig lidt, trak sig ved dette Spørgsmaal atter sammen. Og gennem sammnenknebne Læber og sammenbidte Tænder svarede han efter en lang Stund, i hvilken hans kloge Øine spillede paa mig:

- Det er Brafolk alle sammen.

- Naturligvis! Pleier de at ha Tolk med sig?

- Behøves ikke. Nu taler vi jo Sprogene.

Jeg bød ham en Cigar.

- Tak, jeg røger ikke, endda jeg er Handelsreisende.

- Det var da mærkværdigt. Hvad er det for Slags Varer, De reiser i?

- Tobak. Han har reist for Langaard i 5 Aar.

Bymanden skyndte sig at indskyde:

- Han tjener 2000 Kroner paa det om Aaret. Du, Ola, jeg skal bare ned i Banken, før de stænger.

Ola saa lidt urolig fra ham til mig.

- Jeg kommer strax tilbage igjen.

- Skriver De ikke Bøger?

- Jo!

- Si mig noen, De har skrevet.

- "En Duel", "Smaa Dagsreiser".

- Har De ikke skrevet flere?

- Jo.

- Har de ikke skrevet en, som hed "Albertine".

- Jo.

- Jeg kan ikke skjønne, noen kan se paa slige Fruentimmer med andet end Dødsforagt, sagde han strengt.

Ole Hansen Gravlimoen, "Kongen af Valders"

Den 8. november 1899 blir et intervju med Ole Gravlimoen gjengitt i bladet *Skandinavien*. Intervjuet blir gjort for Verdens Gang av maleren Christian Krogh (1852-1925), som også skrev flere bøker.

av Nils Elsrud

Ole ble født 19. oktober 1858 på Gravlimoen i Viken som eldste barn av åtte søsken. Deres foreldre var Hans Olsen Øen/Gravlimoen (1833-1872), gift 1857 med Berte Marie Simensdatter Sørsum (1839-1911). De var bosatt på Gravlimoen.

Ole giftet seg 27. mars 1882 med Kari Olsdatter Klosbøle, født 5. februar 1847 i Klosbøle, Nord-Aurdal. Hennes foreldre var Ole Olsen Klosbøle (1789-1891) og Anne Ivarsdatter Bagnsjordet (1817-1862).

Ole ble eier av Gravlimoen i 1878. Han var gårdbruker, skogeier, vognmann og i tillegg

handelsreisende for Langaards Tobakfabrik. Han gikk under navnet "Tobakks-Ole" i tillegg til "Kongen av Valders." Han døde 2. november 1923, og Kari 4. april samme år. De fikk fire barn på Gravlimoen:

1. Hans Olsen Gravlimoen, født 2. juli 1883. Gift 7. september 1929 i Nord-Aurdal med Kari Andersdatter Bjørge, født i 1891. Hans døde i 1954 og Kari i 1982.

2. Ole Olsen Gravlimoen, født 26. februar 1885. døde kun én dag gammel.

3. Anna Olsdatter Gravlimoen, født 22. juni 1887. Gift med Anders Larsen Hall. De var bosatt i Oslo fram til Anders døde i 1940, og da flyttet Anne hjem til Nes der hun døde 20. april 1963.

4. Berte Olsdatter Gravlimoen, født 15. juli 1889. Hun var bosatt i Ådal og døde der ugift 25. august 1950.

Gården Nedre Gravli, senere kalt Gravlimoen, ligger nord for Nes i Ådal.

Nordisk Tidende.

Brooklyn & N. Y. Edition. Fredag den 1ste December 1893.

Et Følge

Det er bedstefar, som fortæller. Han har alle børnebørnene omkring sig i mørkningen:

Det var i 1831; jeg var tolv aar gammel den gangen. Far og mor var fattige folk, ved Dere, og havde ingen tjenere; vi børn hugged veden og gik ærender, lange ærender. En vinterdag sendte mor mig til Hønefos; for vi bodde paa Ringerike, husker dere. Det tog til at mørkne, da jeg skulde hjemover, men jeg havde gaat skogen saa mange gange i mørket, saa jeg var ikke ræd.

Da jeg var et stykke op i Arne-bakkerne, hvor landeveien gik, kom der en hund med graa pels og lang, busket hale bort til mig, den vilde nok slaa følge, kunde jeg skjønne. Jeg la haanden paa nakken af den, snakked til den og klapped den: "Saa, saa bisken! Er du ogsaa ude saa sent? skal du langt du da? skal vi slaa følge kanske over skogen?"

Dyret havde tungen ude af munden, lugtet paa mine klær og sikled paa mine bukser nede ved knæet. "Du er vel snil, bisken?" Jeg kjendte den varme pusten, men jeg var ikke ræd; jeg syntes, det var noksaa hyggeligt følge.

Da vi kom op paa Arne-bakkerne, skulde jeg ind paa stien, som gik tvers gennem skogen. Hunden blev med, men ellers var vi ikke rigtig enige; vi skubbed lidt til hverandre, for stien var smal, og ingen af os vilde gjerne ud i den dybe sneen. Jeg smaasnakked hele tiden med følget mit. "Du er for stor til slik trang vei," sa jeg; vi maatte klemme os rent ind paa hverandre. Slik gik det næsten en fjerding, til vi kom til skogbrynet.

Utenfor skogen, nedunder bakken, laa mine forældres hus. I det samme vi kommer ut av

skogen, hører jeg mor rope: "Er det dig, Hans? Er du der endelig, Hans?" Jeg vilde til at svare. Da sætter hunden i et fælt hyl og lægger tilskogs igjen.

Det var som jeg isned først. Men saa skreg jeg af al magt "mor, mor!" og lagde paa sprang nedover bakken, til jeg laa i armene paa hende.

"Hørte du ulven, stakkar?" spurte hun. "Gudskelov, at du er hjemme igjen."

Saa fortalte jeg andpusten og skjælvende, hvad jeg nu har fortalt Dere. Dere kan tro at mor takked Gud, som havde holdt sin haand over hendes gut, da han gik med ulven paa den trange skogssti i den mørke vinterkvæld. Det var nok ikke frit for, at hun skalv hun ogsaa, da hun tinte ulvespyttet af bukserne mine.

Det var første gang, børn, at jeg hørte ulvetut, siden har jeg hørt det mange gange. Men jeg hører det aldrig uden at bli baade kold og hed, for hver eneste gang tænker jeg paa den vinterkvælden da vi var i følge over Ringerigsskogen, ulven og jeg.

Skal opprinnelig ha stått i Flekkefjordsposten i 1893.

Også gjengitt i Stang, Augusta og Adelaide: *Norsk Læsebok for Barneskolen*, anden del (Kristiania 1907).

Har du svenske forfedre?

Velkommen til Nationell Arkivdatabas!

Mange av dagens ringerikinger stammer fra en svensk arbeider eller to som på 1800-tallet slo seg ned i østlandsområdet på jakt etter bedre kår. Da skal man lete i svenske kilder, men svært mange slektsforskere er ikke klar over at et vell av opplysninger ligger bare noen tastetrykk unna.

av Sten Høyendahl

Svenskene har lagt ut store mengder digitalt kildemateriale på nettet, opprinnelig som en betalingstjeneste, men man kan nå kostnadsfritt benytte Nationell Arkivdatabas. Endelig tok da også svenskene til vettet, var det mange som sukket her hjemme. Slektsforskning skal ikke bare være for velsituerte mennesker.

Møte med husforhørslengdene

Fra midten av 1700-tallet er det i Sverige betydelig enklere å drive slektsforskning enn i andre land. For hvert enkelt sogn ble det opprettet husforhørslengder, en egen kirkebok med oversikt over samtlige mennesker i sognet, der alle opplysninger om innflytting og utflytting ble notert for hver enkel person. Dessuten ga lengden beskjed om beboernes leseferdighet og kristendoms-kunnskap.

I tillegg ble det ført egne bøker for inn- og utflytting, og disse er gjerne mer avanserte enn de norske kirkebøkene der slike opplysninger ofte noe lemfeldig ble registrert.

Hvordan gjør vi best bruk av husforhørslengdene? Vi kan for eksempel ta Per Svensson fra Älgå som var født 26. juni 1815 i Älgå i Värmland av foreldre Sven Nilsson og Karin Arnesdotter i Sulvik. I 1842 kom han til Hole og ble husmann i Roa under Søndre Fjell, og i 1854 kjøpte han plassen og ble selveier.

Vi googler "nationell arkivdatabas", går inn på første tilslag, "Søk arkiv - NAD - Riksarkivet" og får opp skjemaet "Søk arkiv". I første rubrikk skriver vi "älgå husförhörslängder", taster på "Sök", og går inn på Serie 1 med titelen "Husförhörslängder". Vi tar da for oss lengden 1811-16 for Älgå, der vi i registret finner Sulvik på side 212. Første familie ut er nettopp Sven Nilsson, bonde, født 1775 29/10, här (som betyr at han var født i Sulvik), med

	Födelse		Läser		Bok
	År	Orten	i Bok	Utom	
B. Sven Nilsson	29	10	här	x	x
K. Karin Arnesdotter	25	11	här	x	x
D. Maria	13	12	här	x	x
B. Nils	17	12	här	x	x
K. Karin	26	6	här	x	x

Husforhørslengd 1811-16 for Älgå, utsnitt.

hustru Karin Arnesdotter, født 1770 25/11 i Ny socken.

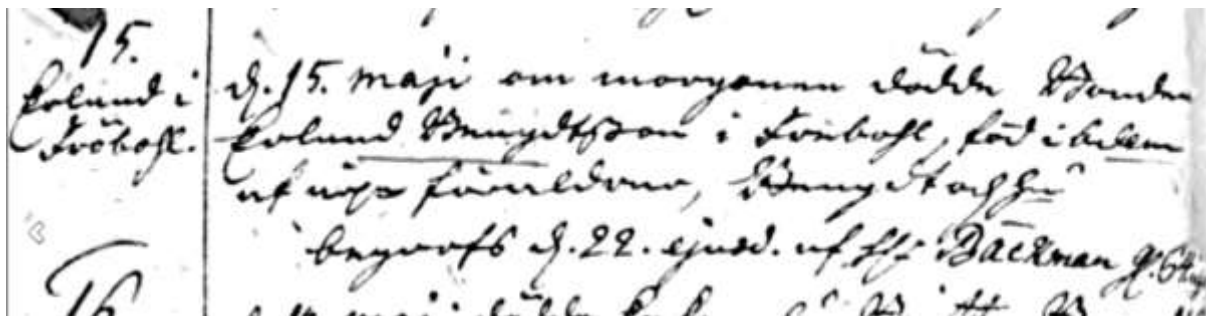
Vi søker da opp Sven Nilsson i fødsels- og dåpboken 1748-93 for Älgå, og finner ham ganske riktig i Sulvik, født 1775 29/10 av Nils Svensson og Maria Andersdotter, og *Crono-Länsmannen* de Bourg sto fadder. I husforhørslengden 1777-82 ser vi på side 38 at Nils Svensson var født 1735 og Maria Andersdotter i 1734. Hverken fødested eller fødselsdato er oppgitt, så nå begynner det å bli vanskelig.

	Födelse		Läser	Bok	Utom	Bok	Utom
	År	Orten					
B. Nils Svensson	29	10	här	x	x	x	x
K. Karin Arnesdotter	25	11	här	x	x	x	x
D. Maria	13	12	här	x	x	x	x
B. Nils	17	12	här	x	x	x	x
K. Karin	26	6	här	x	x	x	x

Husforhørslengd 1800-05 for Älgå, utsnitt.

Men ikke verre enn at vi kan se på en senere husforhørslengd, for eksempel 1800-05, der vi finner Nils Svensson født 1735 här, altså i Sulvik, mens kona Maria er død i 1802. Sven Nilsson og Karin Arnesdotter har i denne perioden overtatt gården etter faren, og vi ser at Karin er hans annen hustru.

I husforhørslengden for 1733-39 har vi Sven Persson, gift med Ingeborg Erlandsdotter som blant annet har sønnen Nils, men ingen fødsels-

Fra død- og begravesboken for Älgå, 15. mai 1737: Erland i Fröbohl. d. 15. maji om morgonen dödde Bonden Erland Bengtsson i Fröbohl, föd ibdem af ärl^e föräldrar, Bengdt och h^a, begrofs d. 22. ejusd. af h^r Bäckman gl. 64 år.

datoer er oppgitt. I fødsels- og dåpsboken for 1724-47 finner vi imidlertid Nils, født 1735 24/4 av foreldre Sven Persson og Ingeborg Erlandsdotter i Sulvik. Og drengen Sven Persson i Sulvik vies 1733 28/12 til piken Ingeborg Erlandsdotter i Fröbol. Ingeborgs navnekombinasjon er lite brukt i Sverige, og vi ser at hun er født 1706 19/12 i Fröbol, Älgå, av foreldre Erland Bengtsson og Lisbet (Bengtssdotter).

Det går selvsagt også an å finne vei ved søking i nettsider. Ved å google / "ingeborg erlandsdotter" älgå / ser vi at slekten har vært diskutert i det svenske Anbytarforum, der våre funn i kirkebøker og husforhørs lengder bekrefte, men det stopper opp der med Sven og Ingeborg. Nå har privatpersoner lagt ut mye rart på nettet, slik at alt vi finner her må etterprøves, men akkurat disse opplysningene på Anbytarforum holder vann selv om de ikke hjelper oss videre.

Hadde husmannen i Roa fornemme aner?

Ved å google på / "ingeborg erlandsdotter" älgå / har vi også fått tilslag på det velrenommerte vitenskapelige *Personhistorisk Tidskrift*. Ingeborgs far var som ovenfor nevnt Erland Bengtsson (ca 1663-1737) i Fröbol, Älgå, gift med Lisbet Bengtssdotter (ca 1667-1741).

Det var en G. T. Karlberg som i 1913 skrev artikkelen "Ätten Hjärne i Fröbol i Älgå" i *Personhistorisk Tidskrift*. Erland Bengtsson skal ifølge forfatteren stamme fra slekten Hjärne på Fröbol, der den mest kjente er legen, naturvitenskapsmannen og forfatteren Urban Hjärne som ble adlet i 1689.

Erlands far var bonden Bengt Torstensson (1627-1695) i Fröbol, sønn av kapellanen Torsten Jonsson (død 1666) i Köla, som la bort Hjärne-navnet og kalte seg Eliander. Torsten Jonsson var ifølge Karlberg sønn av Jon Ericsson Hjärne, som døde rundt 1617 i Fröbol.

Karlberg gir oversikt over Erlands slekt tilbake til Måns Jenisson Hjärne, som i 1520 ble hals-hogd i Stockholms blodbad. Hans sønn Eric Månsson Hjärne var far til den omtalte Jon Ericsson. Husmannen Per Svensson i Roa kan etter dette se ut til å ha hatt fornemme aner.

Ikke alle utredninger tåler tidens tann

Eller var det bare ikke slik? En del eldre slekts-historiske forfattere har dessverre ofte tatt lett på den kildekritiske delen av arbeidet. Mye ønsketenking har åpenbart gjort seg gjeldende ved konstruksjon av mer eller mindre fornemme slekter.

I en artikkel i *Svenskt biografiskt lexikon*, bind 19 (1971-73), fastslås at Torsten Jonsson Eliander ikke var sønn av Jon Ericsson Hjärne, men av nämndemannen Jon Torstensson i Fröbol, altså en vanlig bonde som døde før 1608. Denne oppfatningen deles av Riddarhuset, som organiserer den nåværende sammenslutningen av svenske adelslekter. At G. A. Karlbergs slektsoversikt nå er falsifisert, forhindrer selvsagt ikke at Jon Ericsson Hjärne i flere private slektstavler på nettet står oppført som Torsten Jonsson Elianders far.

Historien om husmannen Per Svenssons fornemme bakgrunn bortfaller derfor, men han stammer i alle fall ledd for ledd fra en solid bondeslekt i Älgå i Värmland. Det å ha kapellanen Torsten Jonsson Eliander blant sine forfedre er da heller ikke å forakte. Karlberg beskriver ham slik:

(---) blef kapellan i Järnskogs socken af Köla pastorat i Värmland. Eliander afled vid hög ålder i Rudsgården i Köla 1666; han hade två söner, Jon och Bengt, hvilka båda blefvo bönder i Fröbol i Älgå, samt tre döttrar, Anna, Karin och Kerstin, af hvilka den förstnämnda blef gift med faderns efterträdare i Järnskog och den sistnämnda blef gift med fänriken Jean Skragge i Fröbol; Karin blef gift med en bonde i Fröbol i Älgå.

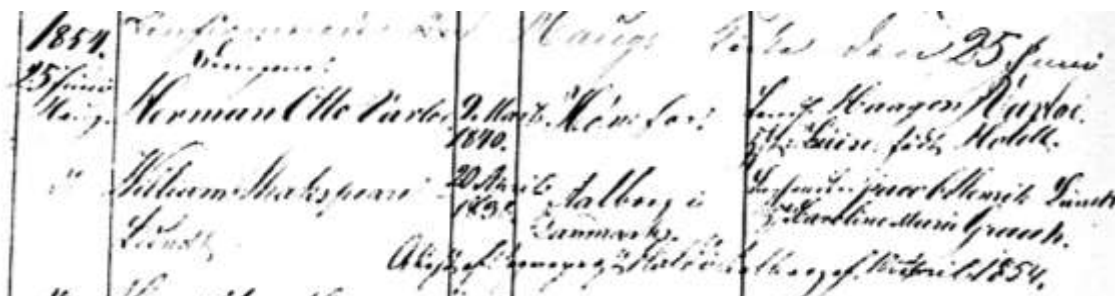
Da kan vi sette opp anetavlen til Per Svensson fra Älgå som i 1842 kom til Hole og har mange etterkommere (en oversikt over hans barn står på side 47):

Jon Torstensson død før 1608 i Fröbol, Älgå
|
Torsten Jonsson Eliander, død 1668 i Köla
kapellan i Järnskog
|
Bengt Torstensson, født ca 1627, død 1695 i Fröbol
|
Erland Bengtsson, født ca 1663, død 1737 i Fröbol
g. Lisbet Bengtsdotter, født ca 1667, død 1741 i Fröbol
|
Ingeborg Erlandsdotter, født 1706 i Fröbol
g. Sven Persson i Sulvik, Älgå, født ca 1684, død 1742
|
Nils Svensson, født 1735 i Sulvik, død 1808 i Sulvik
Maria Andersdotter, født 1734 i Treskog, Gunnarskog, død 1802 i Sulvik
|
Sven Nilsson, født 1775 i Sulvik, død
g. Karin Arnesdotter, født 1770 i Ny, død 1818 i Sulvik
|
Per Svensson, født 1815 i Älgå, død 1875 i Hole

Da William Shakespeare kom til Ringerike

Alle foreldre ønsker sine barn godt, og noen gir dem da også et ærefullt navn som de kan gå den voksne verden i møte med. Velkjent er Napoleon Julius Cæsar Berggrav, døpt 1840 på Hønefoss, sønn av samboerparet Jørgen Berggrav og Karen Oline Olsdatter. Mindre kjent er William Shakespeare Lundt, konfirmert 25. juni 1854 i Haug kirke, og som var født 20. april 1838 i Aalborg av foreldre Jacob Henrik Lundt og Caroline Marie Graah. Og faren står passende nok oppført som bokhandler!

Men hva gjorde denne danske gutten på Ringerike? Hans foreldre var skilt, og hans mor ble i 1845 gift med sekondløytnant Christian Wilhelm Berg og bodde i Christiania, men hvor guttens far holdt til, er uvisst. Kanskje var den unge William elev ved Ringerike realskole, som da ble holdt på Øvre Tanberg og hadde et ry som trakk til seg elever fra hele landet.

En William Shakespeare Lundt inngikk ekteskap i 1877 i St. Giles, London, og dette er nok vår mann. Det skal vel mye til at to personer bærer dette særegne navnet, og hans far, Jacob Henrik Lundt, avgikk da også ved døden i London i 1866.

S. H.

Svenske innvandrere på Ringerike (1814-1850)

Et stort antall svensker kom i første halvdel av 1800-tallet til Norge, men de færreste av disse var egentlig innvandrere. Passtvang ble praktisert mellom 1805 og 1860 for reiser innenlands. Etter 1860 kunne hvem som helst reise fritt inn til Norge.

av Sten Høyendahl

Før 1860 hadde mange svensker korte arbeidsopphold i Norge, og disse ble ikke registrert i kirkebøkens inn- og utflyttingsprotokoller. Det er de færreste av disse som vi møter i kilde-materialet. Noen av dem rakk imidlertid å besvangre norske jenter, men de ble i kirkebøkene stort sett bare registrert som Nils Nils-son og Olof Andersson, og er derfor vanskelige å identifisere ettersom de ofte flyttet på seg.

Svenske kirkebøker og husforhørslengder ligger nå åpent på nettet uten betalingskrav. Vi kan dermed kostnadsfritt forske på 1800-tallets svenske innflyttere i deres hjemtrakter.

Tallenes tale

Etter gjennomgåelse av det originale kildematerialet (i hovedsak norske og svenske kirkebøker) finner vi 43 svensker på Ringerike i tidsrommet mellom 1814 og 1850, fordelt på 35 menn, fire kvinner og fire barn. Av de 35 mennene var 22 åpenbart sesongarbeidere uten andre hensikter enn å tjene opp litt penger og vende tilbake til hjemstedet.

Av de 13 som tenkte mer langsiktig var det bare Nils Olsson fra Eda og kobberslageren Johan Ågren som hadde med seg koner. Nesten alle de øvrige mennene fant seg livsledsagere i lokalmiljøet. Enkelte ble ikke lenge på Ringerike, men dro snart andre steder, ettersom folk uten fast eiendom ofte flytter på seg.

Det var uventet at såpass få innflyttere kom fra det karrige Vestre Värmland. Litt overraskende er at flere av dem som slo seg ned her kom fra byer som Eskilstuna, Gävle, Uddevalla og Borås.

Håndverkerne kommer

Av dem som kom til våre trakter, ser vi at mange behersket et håndverk. Dyktige håndverkere var alltid ettertraktet, og vi finner i 1830-årene to svenske kobberslagere her som anvendte

hammer og ambolt: Johan Ågren, visstnok fra Stenkyrka i Bohuslän, og Jonas Gustav Halberg fra Gävle på den svenske østkysten. Sistnevnte tilbragte da også hele sitt liv her, mens Johan Ågren bare var her noen år mot slutten av livet, og neppe utviste særlig aktivitet. Kobberslagernes sentrum i Norge lå merkelig nok i Bergen, som i 1821 hadde et laug med tretten kobberslagere. Christiania hadde langt færre utøvere, og det meste av kobbertøyet som ble solgt her var importvare.

Av snekkere kom Magnus Monsen, som tok borgerskap i 1856, og Per Svensson fra Älgå i Värmland som ble selveier på en av Fjellgårdene i Hole. Borgerskap tok også smeden Lars Fredrik Björklund fra Eskilstuna, mens klebersmeden Olof Persson i 1848 nøyde seg med å sette barn på ei jente fra Eikeli. Garversvennen Johannes Svensson fra *Hagafos* - trolig Hagfors i Värmland - var her også en kort tid.

Skreddermesteren Theodor Wetterberg giftet seg i 1815 og slo seg ned ved Hønefossen, men hans nasjonalitet er det tvil om ettersom også dansker brukte dette slektsnavnet.

To svensker på Bråk

Svenske *trädgårdsmästare* var det mange av i Norge. Den dyktige gartneren Johan Erik Nor-mann hadde vært mange år i Peder Ankers tjeneste. Han sluttet i 1814 i sitt arbeid på Bogstad gods i Vestre Aker, og kom da til Bråk i Norderhov der han døde allerede i 1817. Eieren av Bråk var tømmerhandleren Ole Grorud, som trolig tidligere hadde vært i Peder Ankers tjeneste. På Bråk var Olof Olsson Lund fra Köla i Värmland allerede i 1815 som tjenestekar, men han giftet seg snart med ei norsk jente og var husmann under Bjørke i Hole all sin dag.

Flere av de svenske innvandrene oppnådde brukbare økonomiske forhold, mens andre befant seg helt på bunnen, slike som den fattig-understøttede Svenske-Cathrina som ved sin bortgang i 1830 bare ble forunt å få fornavnet innskrevet i kirkeboken.

Marcus Thranes menn

Snekkeren Magnus Månsson var født 1804 i Sverige, visstnok i Karlstad, men foreldrene Måns Jonsson og Lisbet Andersdatter var allerede fra 1808 husmannsfolk under Trøttersrud i

Karl Johan-monumentet foran slottet i Kristiania. Skisse av Oscar Wergeland, *Illustreret Tidende* XVI (1874-75).
Karl Johan var svensk-norsk konge fra 1818 til 1844, og var i 1832 på besøk i Krokkleiva.

Haug, og er registrert i min tidligere oversikt over innflyttere før 1814 (nr 2/2021, s. 67). Også Magnus skulle vært registrert der. Han skrev seg selv Monsen, og det er mest naturlig å bruke norsk navneform. Rundt 1850 var han en av de ledende thranittene i distriktet, men soknet til en fløy som i motsetning til Halsteen Knudsen ønsket å gå varsomt fram. Gjennom datteren Maren på Juve under Rud i Lunder har han etterslekt på Ringerike.

Også Lars Fredrik Björklund fra Eskilstuna var med i thranitterbevegelsen. Han kom i 1836 som smedsvenn til Hønefossen og tok i 1853 borgerskap som kleinsmed, men ble rammet av bybrannen i 1854 og flyttet til Christiania.

Fra Eda socken til Hole prestegjeld

Flere av de svenske innflytterne tok med seg hele familien, og hadde åpenbart ambisjoner om å slå seg ned her for godt. I husforhørslengden for Eda socken i Värmland finner vi to familier fra tettstedet Norum som i 1842 ønsket å reise til *Hole Prestegjæld på Ringerike i Norrige*. Olof Andersson Åhlin meldte 7. mars flytting hit for seg, kona Lisa Andersdotter og to små barn. I 1845 sto de faddere for datteren til Per Andersson Nylén, Lisas yngre bror som da nettopp var kommet til Norderhov - begge familiene oppholdt seg på Ask.

Høsten 1842 meldte også Nils Olsson, Olofs nabo i Norum, utflytting til Hole med kone og fire barn. De kom til husmannsplassen Lurhøl i Skjærdalen, og i motsetning til Olof Anderssons folk har disse virkelig satt spor etter seg på

Ringerike. Nils hadde elleve barn i tre ekteskap, hvorav åtte vokste opp, og han er dermed stamfar for en tallrik etterslekt på Tyrstrand. Han hadde attester for at han i 1839 og 1840 hadde vandret i Norge, og var trolig godt kjent på våre kanter.

Olof Anderssons familie hadde etter noen år åpenbart reist tilbake til Sverige, ettersom de i 1853 meldte ny innflytting til Ask fra Eda. De ble ikke lenge her. Allerede i 1855 var de reist nordover til Land, der de etter hvert overtok en husmannsplass.

Alder ingen hindring

De fleste svenske innflytterne var relativt unge bonde- og husmannssønner, men mannfolk i alle aldre var representert, slike som den seksti-årige grøftegraveren Jonas Nilsson fra Fryksände. Mangebarnsfaren Anders Larsson Glader, avskjediget soldat fra Ärtemark i Dalsland, vandret i en årrekke på norsk side av grensen, og unnlot heller ikke å spre sine gener på Ringerike. Trolig var det mange sesongarbeidere her i årene før 1850, da vi noterer oss flere svenske barnefedre på Ringerike. De fleste av disse var anonyme menn som ikke står i innflytningslistene, og som følgelig ikke lar seg identifisere.

Aldersmessig var det likevel ingen som kunne matche major Johan Fredrik Wetterstrand fra Östergötland som godt over åtti år gammel flyttet til Hønefoss, senest høsten 1835 da han er nevnt i Christiania Intelligenssedler som besøkende hos en sønn i hovedstaden.

Kobberstikk etter et prospekt av Christian August Lorentzen (1788).
Svært mange av de svenske innvandrerne etter 1814 kom til Hønefossen.

Adel forplikter

Major Wetterstrand var gjennom sin mor Sofia von Hempel av svensk adel. Han hadde i mange år bodd i Christiania, og som enkemann hadde han allerede i 1806 fått en sønn der med Johanne Marie Weller, som han giftet seg med så sent som i 1822. I flere hovedstadserindringer fra det tidlige 1800-tallet er han nevnt som en fargerik person med treben. Han var glad i det selskapelige liv, men hadde ikke det beste rykte, og ingen skjønte vel helt hvorfor han oppholdt seg i hovedstaden. Den kjente dikteren Claus Pavels Riis hadde ikke høye tanker om ham, skal man tro hans dagboksopptegnelser fra 1816:

Capt. Ræder vilde vide, at det er Major Wetterstrand forbuden at bære Uniform, hvilket bestyrker min Mistanke, at han ikke er kommen af svensk Tjeneste paa den ærefulde Maade, han selv foregiver. Det synes overalt ikke, som han nyder Pension fra Sverige, og det maatte han dog nødvendig, naar Blesurer, hentede i Krigen, gjorde ham utjenstedygtig.

Morgenbladet kunne 3. februar 1838 informere sine lesere om at den gamle major, som nå bodde på Ringerike, hadde holdt et aftenselskap til ære for kongens fødselsdag, der majestetens skål var blitt tømt til akkompagnement av fyrverkeri og hurrarop fra et stort antall begeist-

rede tilskuere. Majoren var åpenbart til siste stund en mann med stor livsappetitt. Han døde i Hønefoss i 1839, nærmere 90 år gammel.

Dette ble mye om majoren i forhold til de få årene han bodde på Ringerike, og det store spørsmålet blir hvorfor denne mannen mot slutten av livet av alle steder kom til Hønefoss?

En tidlig død

Svenske arbeidsfolk avgikk av og til ved døden i Norge, og da kan vi slå opp i dødsfallsprotokollene på deres hjemsteder, der de ofte - men slett ikke alltid! - ble innskrevet. På denne måten får vi alle slektsdata om de unge vårm-leningene Anders Petter Johannesson fra Kila, som i 1850 druknet ved bading i Tyrifjorden ved Borgen, og Jonas Jansson fra Mangskog som i 1851 døde etter halvannet års arbeid her, også han i Hole. Ingen av disse rakk å stifte familie, om nå formålet med norgesoppholdet skulle være noe annet enn å tjene raske penger.

Kildene har ikke alltid rett

Vi skal raskt se at mange av innflytternes oppgitte personopplysninger er uriktige, vel ofte fordi den norske presten noterte feil, kanskje også fordi attesten fra det svenske prestekontoret var skrevet i lite tydevennlig skrift.

Så mange som 183 medlemmer i arbeiderforeningene på Ringerike underskrev vinteren 1850 en søknad til kongen om at Hønefoss måtte få status som kjøpstad. Initiativtager var den ikke ukjente hattemaker Halsteen Knudsen, og vi ser at Magnus Monsen og Lars Fredrik Bjørklund har signert brevet med egen hånd nederst på første side. Vi ser også at 140 av underskriftene er merket *ihp* - med iholden penn, og Andreas Ropeid, Hønefoss-bøkens ellers så innsiktsfulle forfatter, har derfor antydning at det bare var et fåtall av disse som behersket skrivekunsten. I dag anser man at folk på 1800-tallet behersket skrivekunsten bedre enn tidligere antatt, og nesten alle kunne skrive sitt eget navn. Nå var det jo ikke slik at alle hadde en synderlig vakker håndskrift, og det var vanlig å be noen andre å skrive under for seg. Dette brevet skulle jo til kongen!

Der innflytternes redegjørelse om fødselsår og fødested ikke stemmer overens med svenske kirkebøker, er deres opplysninger for ordens

skyld notert i oversiktene, men det tas forbehold ved å understreke at vedkommende hevdes født den og den dato.

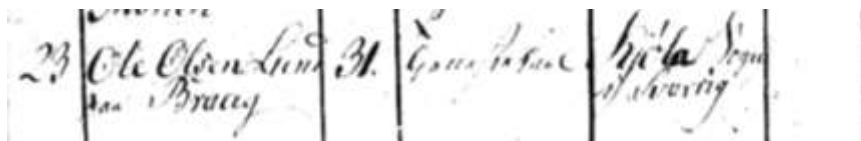
Magnus Monsen, hevdes være født ca 1804 i Karlstad, foreldre: Mons Jonsson og Elisabet Andersdatter (se innfl. før 1814), oppvokst på en plass u. Trøttersrud i Haug
 Konfirmert 1820 1/10 i Oslo domkirke med attest af H^r Biskop Bech, for hans Daab udstædt d: 27 Septbr 1820, Dom angaaende Kundskab og Opførsel: Meget god
 Utfl. fra Christiania (Oslo domkirke) 1822, 17 år, læredreng, til Ringerike
 Innfl til Norderhov 1822, til Krakstad, 17½ år, tjenestedreng, fra Christiania, att. 1822 8/10
 Utfl. fra Norderhov 1825, 19¾ år, tjenestedreng, bor på Trøttersrudeie, til Christiania
 Gift 1831 21/12 i Norderhov med Elen Johanne Andersdatter, døpt 1811 21/4, foreldre: Anders Andersen og Anne Olsdatter, husmannsfolk u. Hverven // Magnus er snekkersvenn ved Hønefossen, begges første ekteskap
 Lensmann Robsahms opptegnelse over medlemmene i Marcus Thranes arbeiderforening for Norderhov:
 Magnus Monsen på Hen har ikke slettet medlemskapet - han er snekker, gift, fem barn hvorav det yngste er tre år, er i tålelig god forfatning
 Magnus får borgerskap 1856 26/6 i Hønefoss som snekker - da Hønefos Haandværkerforening stiftes i 1862, velges han til styret
 Ft 1865: De bor i Bergfjordingen, Hønefoss, han er snekker, sønnen Lars (13) bor hjemme
 Ft 1875: De bor på Lamoen i Haug, Magnus er selveier og snekker og oppgis født i Karlstad
 Magnus død 1878 9/4, begravet først 19/5, gårdmann og selveier på Lamoen i Haug
 Elen Johanne død 1885 22/7 av giktskyddom hos datteren Maren på Rudseie i Lunder, enke
 Barn født i Norderhov:
 1. Martin, født 1832 17/11, Nordre Hønefoss, trolig død 1839 30/1, Hønefoss
 2. Lise Magnusdatter, født 1835 7/5, Nordre Hønefoss, til Amerika 1853 24/2
 3. Andreas Magnussen, født 1838 19/3, Hønefoss, 1875: Sagebakken i Nord-Aurdal, møller, død 1916 20/2 i Elbow Lake, Grant, Minnesota, USA
 gift (1860 7/5) med Gunhild Persdatter Bjørkeeie, født 1839 4/1 i Norderhov, død 1911 31/10, Nelson, North Dakota
 4. Maren Magnusdatter, født 1841 4/3, Nordre Hønefoss, død 1919 10/4 i Lunder
 gift (1863 26/12 i Lunder) med Elling Olsen Juvet, født 1837 30/6, husmann på Juve u. Rud, død 1922 23/9 i Lunder
 5. Johan Monsen, født 1843 6/11, N. Hønefoss, snekker, til Kristiania, Pilestredet 61, død før 1885
 gift (1866 31/3 i Kr:a, Trefoldighet) med Ingeborg Jørgine Jørgensen, født ca 1844 i Kristiania, død 1906 20/9 i Kristiania
 6. Lars Magnussen, født 1847 12/10, Nordre Hønefoss, død 1848 17/11, Henseie
 7. Martin Magnussen, født 1847 12/10, Nordre Hønefoss, konf. 1862 6/6 i Haug
 8. Lars Magnussen, født 1850 29/10, Henseie, død 1851 25/6, Henseie
 9. Lars Monsen, født 1852 10/10, Henseie, snekkersvenn, død 1878 29/11 av tæring, Kristiania, Rosenborggt 73b
 gift (1876 11/6 i Kr:a, Trefoldighet) med Caroline Marie Lund, født 1855 i Kristiania
 10. Engebret, født 1855 10/4, Henseie, død 1859 1/6, Nordre Hønefoss

Jon Larsson svenske på Bure, Tyristrand, ungkar

Det ble skiftet etter ham **1815** 6/8, men dødsfall kan ikke sees notert i kirkebøkene

Olof Olsson Lund, født ca 1784, trolig i Köla, Värmland

Innfl. til Bråk i Norderhov **1815**, angitt 31 år, tjenestekar, fra Köla socken - et hemman i Köla heter Lunden

Gift første gang 1815 9/12 i Norderhov med Marie Knutsdatter, født ca 1785 // Marie er død 1833 9/10, husmannskone u. Bjørke i Hole

Gift annen gang 1834 30/12 i Norderhov med Sørine Pettersdatter, døpt 1791 4/9 i Norderhov, datter av piken Anne Persdatter på Frokseie og ungkar Petter Olsen Nakkerud på Tyristrand - ingen barn

Ft 1865: Husmannsfolk uten jord på Åsen u. Bjørke i Hole

Olof er død 1869 på Bjørkeeie, fattiglem - Sørine Pettersdatter død 1870 30/3, Bjørkeeie, enke og legdslem

Barn i første ekteskap:

1. Olea, født 1817 8/1, Bjørke i Hole, innerstdatter døpt i Norderhov, død 1894 26/11, Bjørke gift (1863 20/9 i Hole) med Johan Nilsen Bråten u. Bjørke, født 1822 24/1 på Sagvollen i Norderhov, n. 1894

Karl Pettersson, ungkar, bortreist fra Norderhov, trolig bare kort opphold - ikke i innfl.listene

Får **1817** 12/1 datteren Berte Maria med innerstenken Berte Torkelsdatter Helgerudeie

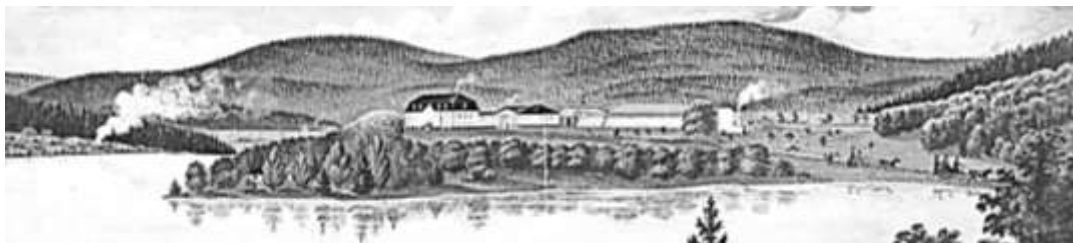
Barn:

1. Berte Maria Karlsdatter, født 1817 12/1 i Norderhov, 1865: enke på Hovde i Modum, driver garveri gift (1847 3/12 i Norderhov) med Hans Christensen, født ca 1815, garver, Rytteraker i Hole/Sand på Modum, han døde 1851 16/5, Vestre Vikar på Modum

Johan Erik Normann, født ca 1763, gartner - ikke i innfl.listene

Ansatt mellom 1788 og 1814 på Bogstad i Vestre Aker hos kammerherre Peder Anker, skal ha hatt god utdanning som gartner og hadde en rikelig boksamling, i 1801 er han oppført som ungkar - ifølge Jon Guldal skal han ha fortalt at han hadde mor og søster boende i Stockholm

Død **1817** 10/4, 54 år, innerst på Bråk i Norderhov som tidligere var eid av Peder Anker

Normann var gartner på Bogstad i 1808 da den syttenårige grev Gustaf Lewenhaupt, fenrik i den svenske hæren, ble satt i forvaring der som krigsfange. Den unge adelsmannen malte under oppholdet et bilde av Bogstad (utsnitt).

Jonas Nilsson, født ca 1762, trolig i Fryksände, Värmland

Innfl. til Viul **1822**, enkemann, grøftegraver, fra Fensbol i Fryksände, att. 1816 20/10

Tore Göran Andersson - ikke i innfl.listene

Død **1825** 24/5 i Hole, skjebinder av Älvdalens menighet, alder ikke anført

Anders Amundsson - ikke i innfl.listene

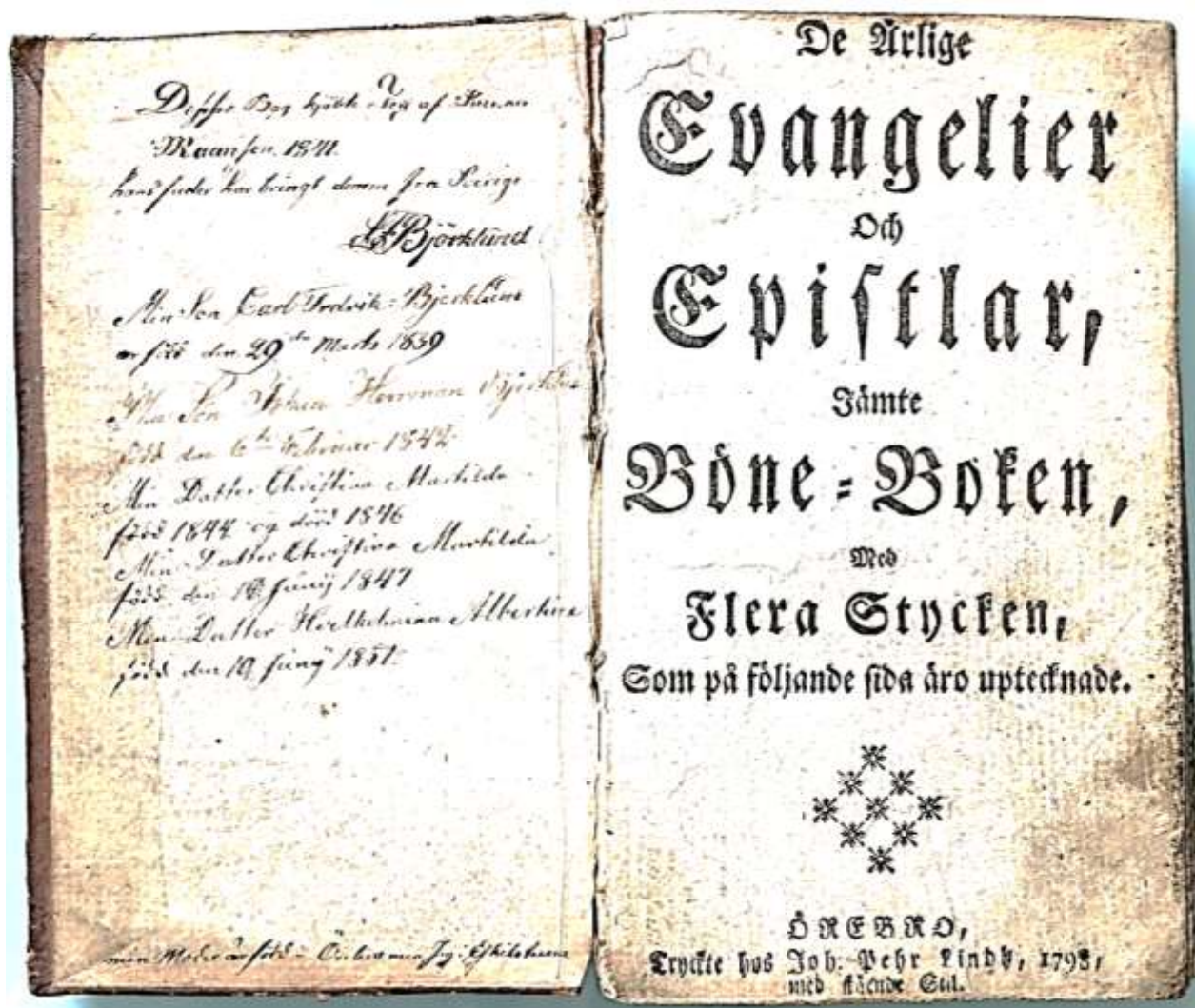
Nevnt som dagarbeider på Pukerud i Lunder i skifte **1825** 13/8 etter Ole Helgesen Enger

Får 1826 4/7 datteren Kari utenfor ekteskap med piken Barbro Fredriksdatter Pukerudeie, er da ungkar og innerst på Hallsteinrud i Heradsbygda, har ikke innlevert vedbørlig presteattest

Barn:

1. Kari Andersdatter, født 1826 4/7 i Norderhov, 1868: til Amerika, visstnok død ca 1902 gift (1853 4/9 i Norderhov) med Johannes Olsen Haukelandseie/Solberg u. Pukerud, født 1829 10/8 i Lunder, 1868: til Amerika, Coon Valley, Vernon County, Wisconsin, angitt død 1907 10/10

Svenske **Cathrina**, født ca 1766, død **1830** 2/9 i Hovsenga i Haug, 64 år, fattiglem

Lars Fredrik Björklund noterte sine barns fødsler i en evangeliebok han hadde kjøpt av «Snekker Maansen», utvilsomt Magnus Monsen.

Lars Fredrik Björklund, født 1810 19/8 i Eskilstuna, Södermanlands län, av foreldre Lars Gustaf Björklund, jernhandlare i Nystaden, og Maria Christina Söderqvist

Utf. fra Eskilstuna, smedsvenn, att. 1828 23/8 fra Lundgreen, kyrkoherden i Eskilstuna

Innfl. til Hønefossen 1835 31/7 som profesjonist, men har ifølge lensmannsattest flyttet til Hole

Barn utenfor ekteskap:

1. Andreas, født 1838 21/1 i Hole (død), mor: Karoline Hansdatter på Hagaeie, født i Christiania, faren er Svensk Smed Ungkl: Bjerkelund som oppholdt seg på Hamnor

Gift 1839 13/3 i Norderhov med Laurens Maria Henriksdatter, døpt 1812 21/6, foreldre: Henrik Iversen, smed ved Hønefossen, og h. Oline Larsdatter // Laurens oppholder seg i Nordre Hønefoss, begges første ekteskap

Innfl. 1845 23/3 fra Norderhov til Hole, kjøpt en part i Gomnes, att. 1845 12/3

Lensmann Robsahms opptegnelse over medlemmene i Marcus Thranes arbeiderforening for Norderhov: Lars Fredrik Björklund har ikke slettet medlemskapet - bor på Hønefoss, innerst, svensk, 41 år, gift, har fire barn, det yngste 10 uker, det eldste 12 år, ringe forfatning, smed, god helbred, drikkfeldig

Lars Fredrik får 1853 9/4 borgerskap i Hønefoss som kleinsmed // i 1856 bor de med tre barn i Ulleråls-gaten 20, Hønefoss

Ft 1865: De bor med en datter og en losjerende pike i Holmens gate 18b, Kristiania (Trefoldighet) - Lars er mekanisk arbeider

Lars Fredrik død 1874 17/2 av hjerneslag i Kristiania (Trefoldighet), Holmens gate 18, smed

Laurens dør 1876 26/7 av Cancer magina i Kristiania (Oslo domkirke), Rådhusgaten 11, byens sykehus, kalles i dødsfallsprotokollen Enkemadame, etterlater seg to sønner og to døtre, en sønn er bosatt i Stockholm

Barn i ekteskap:

1. Carl Fredrik Bjørklund, født 1839 29/3 i Nordre Hønefoss, blikkenslagersvenn, trolig 1879 fra Kr:a til New York gift (1869 18/7 i V. Aker) med enken Anne Christina Lundberg, født ca 1831 i Chr:a, død 1873 15/4 i V. Aker, Briskeby
2. Johan Herman Bjørklund, født 1842 6/2 i Nordre Hønefoss, grosserer, død 1927 24/1 i Oslo gift (1868 28/5 i Chr:a, Garnisonsmenigheten) med Marie Gundersen, født 1841 28/9 i Chr:a, død 1925 13/10 i Oslo
3. Christine Matilde, født 1844 8/11 i Hole, Gomnes, død 1846 25/3, Gomneseie
4. Christine Matilde Bjørklund, født 1847 10/7 i Hole, Gomneseie, n. 1880 gift (1880 16/12 i New York) med Ole Arneson el. Arveson, født ca 1855 i Norge
5. Vilhelmine Albertine Bjørklund, født 1851 14/6 i N:hov, 1875: Nedre Voldgt 9, Kr:a, sømmerske, død 1932 16/4, Oslo

Jonas Gustav Halberg, født 1805 1/5 i Gävle, Gästrikland, foreldre: J. Halberg, sjötullsvakt, og h. Greta Westermarck

Jonas får 1836 18/5 datteren Marie Christine på Bragernes før ekteskapet med Mariane Andersdatter, som da bor hos salmaker Røe i Strømsgaten

Gift 1841 8/1 i Norderhov med Mariane Andersdatter, født ca 1810 på Hønefoss, hennes far: Anders Eriksen // begges første ekteskap, begge oppholder seg i Nordre Hønefoss, Jonas er kobberslagersvenn og flyttet hit tre år tidligere, altså i **1836** // att. 1840 21/9 fra Gävle (pastor Bergström) - står ikke i innfl.listene

Kobberslager J. Halberg bor 1856 i Ullerålsгатen 19, Hønefoss, sammen med kone og seks barn - han dør 1856 26/3, Nedre Hønefoss

Ft 1875: Enken Mariane Halberg bor i Storgaten 47, Kristiania, hun oppgis da født 1808 i Porsgrunn

Mariane Halberg, f. Andersen, død 1887 28/2 av *vitia org. cordis* i Vestre Aker, Lovisenlund, hos sønnen Johan

Barn, de to eldste født før vielsen:

1. Marie Christine Halberg, født 1836 18/5 på Bragernes, n. 1869 gift (1857 30/12 i N:hov) med Johan Olaus Olsen, født ca 1827, Hønefoss nordre - arbeidsmann, Kristiania, n. 1869
2. Johan Andreas Halberg, født 1839 8/1, Hønefoss nordre, blikkenslager, død 1900 18/12, Lovisenlund i Vestre Aker gift (1863 28/12 i Norderhov) med Karen Jensdatter, født 1841 22/10, Sørgefoss, død 1927 29/10, Lovisenlund
3. Caroline Albertine Halberg, født 1841 25/9, Hønefoss, får 1862 og 1863 døtre i Gamle Aker med stud. jur. Hans Møller
4. Cathrine Margrete Halberg, født 1843 9/10, Norderhov, død 1916 30/12 av *emboli cerebri*, Kristiania (Trefoldighet) gift (1867 7/1 V. Aker) med Christoffer Olsen Wellén, født 1836 17/12, V. Aker, spinnerimester, til Kristiania, inspektør i livsforsikringsselskap, død 1916 18/1, Kristiania (Trefoldighet)
5. Laura Gustava Halberg, født 1845 22/11 i Norderhov, 1865: tjenestepike på Grønland
6. Johanne Sofie Halberg, født 1850 23/11, Hønefoss, n. 1891 i Kristiania - barn: Dagmar Johanne, født 1870 19/6 i Oslo domkirke utenfor ekteskap med Jacob Gelmeiden i Stettin, hun bor da i Fjerdingen

Dokumentene på motstående side:

Politiemesteren i Christiania Gjör vitterligt: at Foreviseren heraf Smedesvend Lars Fredrik Bjørklund, der hertil er ankommen med Pas fra Eskilstuna af 22de Decbr f. A. agter nu at reise her fra Staden, hvor ingen Smitsom Sygdom hersker, til Bergen for at söge Arbeide., og da han til denne Reise har været Pas begjærende, saa meddeles saadant herved med tjenstlig Anmodning til Alle og enhver, som bemeldte Reisende maatte forekomme, at de ville lade ham, paa denne Reise, frit og ubehindret passere.

Givet under Politimesterens Haand og Statens Politie-Segl.

Christiania Politiekammer den 31 Juli 1835

Betalt 32 s /: tredive og to :/ Skil:

(sign.)

(sign.)

No. 433.

Födested Eskilstuna **Sprog** Svensk **Alder** 24 Aar **Höide, Statur** middelmaadig **Öine** brune **Haar** brunt **Særkjende** -

Egenhändig Underskrift

Dette Pas gjelder alene for denne Reise, og her i Staden 3 Gange 24 Timer.

L. F. Bjørklund

At svensk Smedesvend Lars Fredrik Bjørklund, der over 1 Aar har opholdt sig i Hole Præstegield paa Ringerige, i Smedearbeide, i Sommeren 1836 indtil Hösten samme Aar, efter Accord har forfærdiget et Beslag til Döre og Vinduer til min nye opbyggede Boelig, og at denne Accord nu i det Heele er udfört og opfyldt, bliver herved paa hans Forlangende tilstaaet.

Fredenshavn i Nordrehoug paa Ringeriget, den 22de Marti 1837

Robsahm

Lensmand for Nordrehougs Hoved-sogn og Hougs Annex

Kilde: Else Nordhagen har i sin blogg *Arva Ord* lagt ut notatet «Lars Fredrik Bjørklund fra Eskilstuna» der en mengde originale dokumenter er gjengitt, deriblant dem som er medtatt i denne artikkelen.

Johan Ågren, kobberslager, hevdes være født 1790 29/4 i Stenkyrka, Bohuslän, visstnok sønn av Petter Ågren og h. Anna Maria (Persdotter?)

Gift 1818 19/4 i Moss med **Petronella Bergström**, født 1789 20/11 i Uddevalla, Bohuslän, av Anders Bergström, tømmermann, *och des 23 år gamla Hustru* Anna Maria Stenberg

Dette var begges første ekteskap // de melder mars 1816 flytting til Moss fra Sverige, han er kobberslager, hun tjenestepike // de bor i Moss fram til **1830-årene**, og deretter noen år på Ringerike

Johan død 1846 5/1, innerst på Flaskerud, skifteutlodning 1846 3/4 (netto formue nærmere 34 riksdaler), enken lever, barn: Johan August; Anne Grete, gift med Samuel Baltzersen fraktemann i Drøbak; Julie Lovise, gift med gevaldiger Halvor Andersen Breen ved Akershus festning; Bernhardine, umyndig

Ft 1870-75: Petronella Aagreen underholdes av dattersønnen Georg Peter Samuelsen i Drøbak

Petronella død 1879 15/11 i Kristiania (Jakobs kirke), bosatt i Storgaten 33, *Enke efter Mekaniker*

Barn, født på Moss:

1. Anne Grete Aagreen, født 1817 21/12, død 1889 8/3, Drøbak, arbeiderkone, enke
gift (1840 16/4 i Drøbak) med Samuel Baltzersen, født 1819 2/2 i Drøbak, død 1879 18/1 i Drøbak, fraktemann
2. Johan August Aagreen, født 1820 27/7, Sand, oppsynsmann, senere fabrikkmester på Christiania tukthus, etter 1865 til Drøbak, død 1878 5/4 i Drøbak, verksmester
gift første gang (1844 10/4 i Oslo domkirke) med Anne Margrete Jakobsdatter, født 1815 i Fredrikstad, død 1853 30/6 i Kristiania (Garnisonsmenigheten), tæring
gift annen gang (1854 1/9 i Oslo domkirke) med Anne Margrete Nielsen, født ca 1812 i Aker, død 1892 25/5, Drøbak
3. Julie Lovise Aagreen, født 1822 15/12
gift (1845 14/10 i Oslo domkirke) Halvor Andersen, født ca 1816 i Grue, gevaldiger
4. Bernhardine (Dina) Aagreen, født 1825 18/12, Sand, oppsynskvinne ved Kristiania tukthus, n. 1901
gift første gang (1850 6/9, Oslo domkirke) med Gulbrand Johnsen, født 1829 i Fet, død 1856 3/10 i Kr:a (Oslo domkirke)
gift annen gang (1858 9/4, Oslo domkirke) med Ole Olsen, født ca 1808 på V. Toten, bud ved Kr:a tukthus, død før 1900

Olof Magnusson, Svendske-Arbeider

Får **1838** 7/10 sønnen Jørgen utenfor ekteskap i Norderhov med piken Jøran Hansdatter Ultveteie, han har oppholdt seg på gården Dæli et halvt års tid, men er nå reist uten at man vet hvor - piken er 40 år gammel og dette er hennes tredje leiermål, de to første for sytten og femten år siden

Barn:

1. Jørgen Olsen Nordahl, født 1838 7/10 i Norderhov, skomaker, husmann med jord på Mastebraaten u. Fleskerud, senere selveier på Eriksrud i Haug, 1920: lappeskomaker på Linløkka
gift (1863 10/7 i Norderhov) med Elen Randine Halgrimsdatter Fleskerud, født 1842 3/8, død 1904 28/9, Eriksrud

Johan Fredrik Wetterstrand, svensk major, hevdes være født 1752 i Kisa, Lofta, Östergötland, sønn av Hans Paul Wetterstrand, løytnant, og hans adelige hustru Sofia Emerentia von Hempel - i 1829 opplyser han ved sin hustrus død at han er en snart 79-årig gubbe, hvilket tilsier at han er født 1750/51

Gift første gang 1784 25/6 i Kisa med **Hedvig Charlotta Hasselström**, født 1763 14/12, Viby, foreldre:

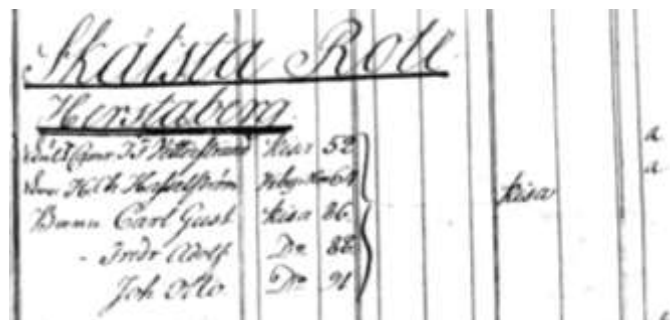
Carl E. Hasselström, bergsfogd, og fru Ulrika Lagerman // Hedvig hevdes være død 1799 19/6 i Norrköping, St. Olai kyrkoarkiv, død av brystfeber, *FältCamerar J. F. Wetterstrands Hustru*

Han får 1806 11/1 sønnen Johan Gustav utenfor ekteskap med Marie Christine Weller, i Huset for den svenske overkrigskommissar Wetterstrand, og navngis som løytnant Wetterstrand i Stockholm

Gift annen gang 1822 9/4 i Christiania (Garnisonsmenigheten) med Johanne Marie Weller, født ca 1786, som viser seg å være identisk med Marie Christine Weller

Johanne død 1829 14/2 av tæring i Garnisonsmenigheten, 44 år, Nedre Voldgate, ikke noe å skifte

Johan Fredrik død **1839** 11/5, 90 år, Hønefoss, skifteutlodning 1840 23/8

Johan Fredrik Wetterstrand flyttet mye rundt, og opplysningene i husförhørslängdene stemmer ikke alltid med kirkebøkene. Her er längden 1790-97 for Kvillinge socken i Östergötland, som ikke tar hensyn til at bare hans to eldste sønner kan sees døpt i Kisa. Sønnen Carl Gustaf skrives opp på samme fødselsår i Kisa som Johan Otto, som her har fått fødselsåret 1791. Sønnen Fredrik Adolf er ukjent av ettertiden.

Ätten Wetterstrand i Sverige.

Johan Fredrik Wetterstrand

major, fältkamrer, ägde Mjölfsfall och Klefsfall i Kisa s:n af Östergötland. Gift
1:a med Hedda Charlotta Hasselström — 2:a med en Weller från Danmark.

Carl Gustaf Expeditionsfogde, krono- fogde i Vadsbo 1811 ⁷ / ₁₀ , † 1828. — G. 1812 ⁵ / ₅ med Sara Helena Hasselström, dotter till råntmästaren Gustaf Hasselström.	Otto musiker † 1856.	Alexis källarmästare i Kristianstad. Gift med Österberg.	Sofia G. 1826 ²³ / ₆ m. hofpredi- kanten Joh. Fredrik Hvalström.	Carolina G. m. post- mästare Lindberg.
Georg Richard f. 1813, borgmästare i Skara 1849 ⁶ / ₃ , häradshöfding i Engshytte m. fl. dom- sagor 1857 ²³ / ₁₂ , † 1875. — Gift 1842 ²⁰ / ₈ med Charlotta Richert, dotter till lag- mannen Birger Richert och Carolina Charlotta Hasselström, f. 1818.		Gustaf bruksförvaltare, † 1875. Hans af- koml. lefva i Verm- land.		
Gustaf Filip f. 1843, revisor i kungl. kammarrätten i Stockholm. Gift med Anna Bohmansson.	Otto Georg f. 1845, läkare i Stockholm. G. 1878 m. Agnes Dahlbeck.	Hugo Mathias f. 1849, student, † 1870.	John. Alexis f. 1855, † 1856.	

Major Johan Fredrik Wetterstrand hadde lite felles med andre svenske innvandrere til våre trakter. Hans slekt er da også omtalt i det ærverdige svenske *Personhistorisk tidskrift* (1903), og der var det ikke mange som het Svensson.

Barn i første ekteskap:

1. Hans Carl Wetterstrand, født 1784 15/12 i Kisa, Klefsfall, trolig *En liten Son fr: Klefsfall*, død 1786 21/2
2. Johan Otto Wetterstrand, født 1786 8/5 i Kisa, Klefsfall, musikkklärer, død 1856 8/11 i Skövde, åpnet i 1841 det første pianoutsalget i Christiania
gift (1825 4/3 i Oslo domkirke) med Hedvig Sophie Jensen, født 1795 i Christiania, død 1826 1/11, Oslo domkirke -
bodde på hjørnet av Skipper- og Rådhusgaten (214)
3. Carl Gustaf Wetterstrand, hevdes ifølge husförhörslängden å være født 1786 i Kisa, assessor og kronofogd i Vadsbo, død 1828 18/7 i Trälke, Fägre socken i Skaraborgs län
gift (1812 5/5 i Fredsberg) med mademoiselle Sara Helena Hasselström, hevdes være født 1794 2/10 i Fredsberg, skal være død 1830 16/5
4. Fredrik Adolf Wetterstrand, usikker, hevdes ifølge husförhörslängden å være født 1788 i Kisa
5. Johan Fredrik Wetterstrand, født 1792, bataljonsadjutant / husförhörslängden kaller ham Johan Otto, født 1791 i Kisa
6. Alexis Wetterstrand, källarmästare i Kristianstad
gift med Kathrina Österberg
7. Sophia Ulrika Wetterstrand, født 1796 13/12 i Herstaberg, Kvillinge socken i Östergötland, skal være død 1857 19/12
gift (1826 23/6) med Johan Fredrik Hvalström, hevdes født 1786 28/7, død 1842 7/5, Fägre, Skaraborgs län, kyrkoherde

Barn i annet ekteskap med Johanne Marie:

1. (mange år før vielsen): Johan Gustav Wetterstrand, døpt 1806 11/1 i Christiania (Garnisonsmenigheten), død 1827 15/5 hos sin morbror i Helsingør, Danmark
2. Carl Oscar, født 1823 31/1 i Garnisonsmenigheten, død før 1829
3. Caroline Sophie Christine Wetterstrand, født 1824 23/8 i Garnisonsmenigheten, Kirkegaten, konf. 1839 6/10 i Norderhov, skal være død 1874 - hevdes gift med Lindberg, postmester, i så fall trolig i Sverige

Anders Andersson Lindqvist, født ca 1802, fra Borås, far: Anders Larsson

Gift 1841 15/12 i Norderhov med Karen Toresdatter Bråten, døpt 1817 20/7, foreldre: Tore Syversen og Mari Trondsatter, gårdmannsfolk på Bråten i Heradsbygda // begges første ekteskap

Kjøper **1841** 28/1 part i Nordre Hen // Kalles 1846 25/8 i ekstraretsprotokollen handelsmann fra Borås

Rettssak om odelen i Nordre Hen 1846 30/6, 25/8 og 2/9 mot Ole Olsen Grønvoll

Får skjøte av 1847 1/7 på Nordre Haug på Tyrstrand av student Sundt for 5700 spd (pantebok 25-176b), utsteder obligasjon av 1847 30/6 på 3200 spd til student Sundt (pantebok 25-177b), og skadesløsbrev 1848 13/11 på 3200 spd til student Sundt (pantebok 25-406), eier til 1851 (panteregister II 5-145)

	Födelse		Lever i Hole	Kortlar	Inflyttad		Utflyttad	
	Året	Orten			Från	År	Till	År
<i>Norums Sag</i>								
<i>Sag Olof Andersson Ahlin</i>	1810	Eda	48	1				
<i>Hustr. Lin Andersdotter</i>	1810	Eda	48	1				
<i>S. Andersson</i>	37	Eda			1839			
<i>L. Christensen</i>	39	Eda						

Husforhørslengd 1837-1843 for Eda socken i Värmland, Norum sag.
Olof Andersson Åhlin og hans familie har meldt utflytting til Hole.

Olof Andersson Åhlin, født 1810 3/2 i Ny socken i Värmland, foreldre: Anders Håkansson Åmberg, soldat og Britta Nilsdotter i Småga u. Tostebol, utfl. 1810 29/4 til Åmot i Eda socken i Värmland

Lisa Andersdotter, født 1810 2/10 i Ny socken, foreldre: Anders Andersson og Britta Bryntesdotter (død 1824), torpare i Stenbacken på Myre ägor

Lisa flytter 1826 til Gunnarskog socken fra Myre i Ny, er 1826 i Stommen og 1827 i Tobol

Olof flytter 1831 28/10 til Strand i Ny socken fra Åmot i Eda, har vært feltjeger ved oberst Blums Compagnie, oppholder seg fra 1834 i Åmot i Eda, er i 1836 titulert jegerkorporal

Gift ca 1835, trolig i Ny socken der vielseslistene er gått tapt

Feltjegeren Olof Andersson Ålin med hustru og ett barn flytter 1837 8/1 til Kroppstad i Ny socken fra Eda // *Sågaren Olof Ålin* med hustru og barn flytter 1839 1/12 fra Kroppstad til Eda, Norums såg

De er **1842** 7/3 flyttet til Hole ifølge husforhørslengden for Eda, men står ikke i innflyttingslistene for Hole // De har med seg barna **Anders Olsson**, født 1837 4/6 i Eda, Hvittensten, og **Christina Olsdotter**, som hevdes født 1839 29/10 i Eda

Olof og Lisa bor 1845 23/5 på Askeie i Norderhov da de står faddere for en datter av Lisas bror Per Andersson Nylén som i 1844 flyttet fra Myre i Ny socken til Ask i Norderhov

Alle innfl. **1853** 31/5 til Ask i Norderhov fra Eda, attest fra Skröder i Eda // kun kort opphold på Ringerike:

Christina konfirmeres 1855 27/9 i Land, angis født i Norderhov (!), bor på Landåseie

Alle innfl. 1856 26/11 til Landåseie i Land fra Eda, jf attest 1853 27/5 fra Skröder

Ft 1865: Husmannsfolk med jord i Bergstua i Land, den gifte (!) sønnen Anders er dagarbeider

Ft 1875: De bor i Damstua i Søndre Land, Fluberg, Olof er sagbruksarbeider, barna er flyttet ut

Ole Andersen Aase død 1879 6/9 i Land av astma, bosatt på Dammen ved Sandakervannet, innerst og forpakter

Ft 1891: Lisa er enke og bor som losjerende fattiglem hos sønnen Anders i Land

Lisa Andersdatter Dammen død 1895 17/11 i Land, enke og fattighjon, bosatt på Landåseie, *intet efterladt*

Barn:

1. Nils Olsson, født 1836 17/1 i Eda, Åmått, død 25/5 av meslinger
2. Anders Olsson, født 1837 4/6 i Eda, Hvittensten, se eget avsnitt
3. Christina Olsdotter, hevdes være født 1839 29/10 i Eda, se eget avsnitt

Anders Olsson, født 1837 4/6 i Eda, Värmland, foreldre: Olof Andersson Åhlin og Lisa Andersdotter i Hvittensten som **1842** 7/3 flyttet til Hole med sine barn, foreldrene bor 1845 23/5 på Askeie i Norderhov

Alle innfl. **1853** 31/5 til Ask i Norderhov fra Eda, attest fra Skröder i Eda // kun kort opphold på Ringerike, bor på Landåseie // Alle innfl. 1856 26/11 til Landåseie i Land fra Eda, jf attest 1853 27/5 fra Skröder

Ft 1865: Anders og Anne Maria er gifte (!) innerster hos hans foreldre i Bergstua i Land, han er dagarbeider

Gift 1866 8/4 i Søndre Land med Anne Maria Christiansdatter, født 1843 17/3 i Søndre Land, Fluberg, foreldre: Christian Johansen og Anne Olsdatter, husmannsfolk u. Landås

Ft 1875: Husmannsfolk med jord i Bergstua i Fluberg, Søndre Land, med to barn

Ft 1891: De bor i Søndre Land med de tre yngste barna samt Lisa, Anders' mor som losjerende fattiglem

Ft 1900: Husmannsfolk med jord på Søndre Haugstadsveen i Søndre Land, de to yngste barna bor hjemme,

Anders er skogbetjent // Ft 1910: Begge bor på Søndre Haugstadsveen, husmannsplass i Fluberg

Anne Marie Kristiansdatter død 1917 23/4 i Søndre Land av lungebetennelse, bosatt på Haugstadsveen, gift

Anders Olsen Haugstadsveen død 1918 22/10 i Søndre Land av gallestein, bosatt på Rossing, intet etterlatt

Barn født i Søndre Land:

1. Ole Anton, født 1866 7/10, Landåseie (Nettås), død 1871 8/5, av skarlagensfeber. Landåseie
2. Lina, født 1869 29/5, Landåseie, død 1871 28/5 av skarlagensfeber
3. Ole Anton Andersen, født 1871 29/12, Landåsødegården, n. 1875
4. Lina Andersdatter, født 1874 10/3, Landåsødegården, n. 1875
5. Olaus Andersen Haugstadsveen, født 1876 27/5, Landåseie, snekkerarbeider, død 1963 29/7 i Søndre Land gift (1907 22/11 i S. Land) med Margit Hovelsdatter, født 1885 i Torpa, n. 1921
6. Karl Andersen, født 1878 14/11, Landåseie, n. 1900
7. Anna Andersdatter, født 1882 6/4, Landåseie, n. 1900

Christina Olsdotter, hevdes være født 1839 29/10 i Eda, Värmland, foreldre: Olof Andersson Åhlin og Lisa Andersdotter i Hvittensten som **1842** 7/3 flyttet til Hole med sine barn

Alle innfl. **1853** 31/5 til Ask i Norderhov fra Eda, attest fra Skröder i Eda // kun kort opphold på Ringerike:

Hun konfirmeres 1855 27/9 i Land, angis født i Norderhov (!), bor på Landåseie

Alle innfl. 1856 26/11 til Landåseie i Land fra Eda, jf attest 1853 27/5 fra Skröder

I dødsfallsprotokollen 1879 6/9 for hennes far står: konen lever, ingen livsarvinger (men sønnen Anders var da i live!)

Per Svensson, født 1815 26/6 i Älgå, Värmland, foreldre: Sven Nilsson (død 1829) og Karin Arnesdotter (død 1818), bønder i Sulvik, *utfattiga, Barnen uppfostras på deras egen bekostnad*

Drengen Per Svensson flytter 1831 20/10 til Sandsgården i Köla, Värmland, tilbake 1832 21/10 til Älgå

Innfl. **1842** 30/7 til Mosenga i Hole fra Köla, ungkar, skal giftes i Norge, attest 1842 13/6

Gift 1842 30/9 i Hole med Anne Marie Engebretsdatter Mosenga, angitt født 1820 6/11, datter av Engebret Olsen og Marte Christiansdatter Mosenga // begge gift første gang

Per kjøper 1854 31/8 plassen Roa under Søndre Fjell, der hans familie har bodd, for 126 riksdaler

Ft 1865: Selveiere på Fjell i Hole, Per er snekker, seks barn - Per Svendsen Fjell død 1875 17/10 i Hole

Ft 1875: Anne Marie er selveier på Fjell, to barn hjemmевærende - hun selger bruket i 1889 for kr 900

Ft 1891/1900: Anne Marie har livøre på Fjell, i 1910 bor datteren Nikoline der som ugift tjenestepike

Anne Marie død 1906 14/11 av alderdomssvakhet, Roa u. Fjell, etterlater seg intet

Barn født i Hole:

1. Christian, født 1843 7/11, Moseie nedre, død 1845 20/3 i Hole, Mo nedre
2. Christian Pedersen, født 1846 10/2, Fjellseie, snekker, til USA, 1900-10: Chicago, død 1926 13/9, Oak Park, Illinois gift (1870 27/3 Kristiania, Grønland) med Olivia Martinsdatter, født 1845 i Grue, død 1927 5/10, Oak Park, Illinois
3. Edvard Pedersen Fjeld, født 1848 6/8, Fjell, snekkersvenn i Kristiania (Grønland), n. 1882, visstnok død 1918 gift (1871 2/7 Kristiania, Grønland) med Oline Erlandsdatter, født 1850 i Vinger, n. 1882
4. Karen, født 1851 22/2, død 1852 5/6, Fjell
5. Andreas Pedersen Fjeld, født 1853 26/8, Fjellseie, snekker, død av hjertelammelse 1913 8/11, Hønefoss gift (1878 22/9 Eiker/Haug) med Berte Marie Andersdatter, født 1853 26/8 i Eiker, død 1918 10/8, magekreft, Hønefoss
6. Martin Pedersen Fjeld, født 1855 30/12, Fjell, død 1912 januar, Chicago, assurandør gift (1883 5/5 Chicago) med Mary Ellingsen, født 1856, Bergen, n. 1912
7. Karen Sofie Pedersdatter, født 1858 11/6, Fjell, død av magesår 1885 29/10, tjenestejente på Fjell
8. Maren Otilie Pedersdatter, født 1861 10/1, Fjell, til Amerika, visstnok død 1941
9. Nikoline Pedersdatter Fjeld, født 1864 11/3, Fjell, til Stabellsgt 10, Hønefoss, syerske, ugift, død 1942 13/10

Nils Olsson (Skön), født 1804 28/9 i Köla, Värmland, foreldre: Olof Svensson og Ingeborg Håkansdotter, utfattige inhysesfolk i Torgilsrud

Märta Persdotter, født 1809 19/9 i Älgå, foreldre: Per Olsson og Kerstin Arnesdotter, bønder i Rådane, flytter 1824 til Skattebol i Ny socken med barna, *äger och brukar en liten skarf*

Nils er i 1819 dreng i Adolfsfors og fra 1820 på Svenstorp i Köla, er 1829 i Gryttved der han samme år avskjediges som fältjägare nr 34, flytter 1830 3/10 fra Adolfsfors i Köla til Eda socken, er 1831-32 dreng i

Åmot i Eda, kalles med soldatnavnet Nils Olsson Skön, har i 1839 og 1840 vandret i Norge

Gift ca 1833, trolig i Ny socken der vielseslistene er gått tapt // De er 1833-36 inhyses i Åmot, flytter 1836 til Nore bruk i Eda

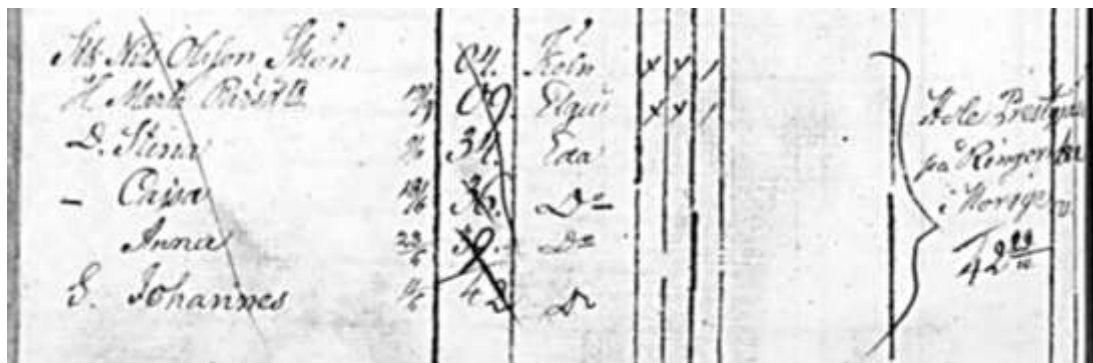
Innfl. **1842** 29/10 fra Norum, Eda til Skjærdalen, Tyristrand, med fire umyndige barn

Märta Persdotter død 1855 14/3, 45 år, husmannsenke, Skjærdalen, død tredje dagen etter forløsningen

Nils gift annen gang 1859 20/3 i Hole med Ragne Andersdatter, født ca 1820, far: Anders Svendsen Fjellstad-eie, husmann // Ragne Andersdatter død 1861 17/4, Skjærdalseie, husmannskone

Gift tredje gang 1863 11/1 i Hole med Maren Kirstine Andersdatter, født 1834 15/6, far: Anders Klemetsen og Siri Persdatter, husmannsfolk på Vesetrud, Tyristrand

Ft 1865: Husmannsfolk med jord på Lurhøl u. Skjærdalen, fire hjemmевærende barn

Husforhørslengd 1837-1843 for Eda socken i Värmland, Norum.
Nils Olsson Skön og hans familie har meldt utflytting til Hole.

Nils død 31/5 1871, husmann i Skjærdalen // Maren Kirstine gjengift med Torger Andersen i Mastemarka u. Skjærdalen, arbeider ved Ringerikes Nikkelværk // hun bor 1891 som enke i Lurhøl

Barn:

1. **Christina Nilsdatter**, hevdes født 1834 9/11 i Eda socken, se eget avsnitt
2. **Kaisa Nilsdatter**, født 1836 18/6 i Åmot, Eda, død 1845 10/4 på Tyristrand, Skjærdalseie
3. **Anna Nilsdatter**, født 1839 29/6 i Norum, Eda, se eget avsnitt
4. **Johannes Nilsen**, født 1842 11/6 i Norum, Eda, død 1845 13/4 på Tyristrand, Skjærdalseie
5. Ole Nilsen, født 1849 16/10 på Tyristrand, Skjærdalseie, n. 1865
6. Eline Nilsdatter, født 1855 11/3 på Tyristrand, død 12/3, Skjærdalseie

Barn i annet ekteskap:

7. Anders Nilsen, født 1857 18/5 før ekteskapet, Skjærdalen, konf. 1872 29/9, Tyristrand
8. Johannes Nilsen, født 1859 22/11, konf. 1875, Tyristrand

Barn i tredje ekteskap:

9. Gustava Nilsdatter, født 1865 1/8, Skjærdalseie, konf. 1879 25/9, Tyristrand
10. Inger Sofie Nilsdatter, født 1868 11/8, Skjærdalen, konf. 1882 8/10, Tyristrand
11. Mathilde Nikoline Nilsen, født 1871 13/4, Skjærdalen, død 1961 3/11 i Norderhov, Ask
gift (1908 16/11 Norderhov) med Iver Thorstensen Rossum, født 1857 27/9 i Gran, jernbanearbeider, til Ask, n. 1942

Christina Nilsdatter, hevdes født 1834 9/11 i Eda, Värmland, foreldre: Nils Olsson og h. Märta Persdotter, se ovenfor // Konf. 1848 1/10 i Hole, flid og kunnskap temmelig god

Gift 1856 27/12 i Hole med Hans Olaus Christiansen, født 1823 4/9 i Lier, mor: piken Oline Olsdatter som utla Christian Olsen, garversvenn og ungkar på Bragerne // hun bor i Skjærdalen, begge gift første gang

Ft 1865: Hans Olaus er sagarbeider i Skjærdalen, fire hjemmeværende barn // Ft 1875: Han arbeider som logmann ved Skjærdalens bruk, de bor på Finnerud // Ft 1891: De bor i Finnerud i Skjærdalen, han er sagbruksarbeider og forpakter av jord // Ft 1900: De bor i Finnerud arbeiderbolig og driver med hogging av brenneved

Hans Olaus Christiansen Milsvig død 1901 7/12 av magekreft, bor i Skjærdalen, gift etterlater intet // i dødsannonsen i Ringerike Blad skrives han Christiansen Finrud, undertegnet av Christine Christiansen

Krestine Kristiansen Melsvig død 1907 8/1, enke, bruksarbeiderske, bor i Skjærdalen // i dødsannonsen skrives hun Christine Christiansen Finnerud

Barn født i Skjærdalen:

1. Matilde Olava Hansen, født 1857 21/7, n. 1875
2. Hanna Katrine Hansen, født 1859 9/11, n. 1875
3. Nils Otto Hansen, født 1861 24/4, politibetjent og arrestforvarer, senere sagarbeider, Nesbakken på Jevnaker, n. 1920
gift (1897 24/5 i Hole) med Helene Gudbrandsdatter, født 1863 19/10, Heieren på Tyristrand, n. 1920
4. Karl Johan Hansen, født 1862 28/9, konf. 1877 23/9
5. Fredrik Hansen, født 1866 8/2, tresliperimester i Skjærdalen, til Bergly, Tyristrand, død 1935 15/6
gift (1899 14/11 på Modum) med Karoline Eriksen, født 1862 26/11 på Modum, død 1934 15/6, Tyristrand
6. Andreas Hansen Finrud, født 1868 3/7, sliperimester, Tinnfoss, død 1933 13/12, Notodden
gift (1899 14/10 i Sandefjord) med Gunda Annette Haldorsen, født 1876 1/11, Nøtterøy, død 1965 16/2, Notodden
7. Karen Marie Finnerud, født 1871 16/3, død 1928 12/12, Oslo, Østre gravlund
gift første gang (før 1897) med Hans Kristian Finnerud, født 1853 i Skiptvet, død 1908 18/2 i Kristiania, Grønland
gift annen gang (1922 2/1 i Kr:a, Grønland) med Hans Ludvig Sørensen, født 1862 21/2 i Sande, håndverkslærer, død 1941 aug., Filtvet
8. Johanne Agnete, født 1873 30/6, død 1877 23/8
9. Johanne Elise Hansen, født 1878 29/9, 1910: tjenestepike på Søndre Tåsen gård i Aker, død 1960 28/5, Oslo, ugift

Köla kyrka ble innviet i 1702, to år før Nils Olsson i Skjærdalen ble døpt her. Flere av innflytterne til Ringerike ble døpt i denne kirken. Foto: Sten Høyendahl.

Anna Nilsdatter, født 1839 29/6 i Eda, Värmland, foreldre: Nils Olsson og h. Märta Persdotter, se ovenfor // Gift 1864 28/3 i Hole med Sigvald Andersen Hilsen, født 1834 27/9 på Modum, foreldre: Anders Nilsen Hilsen, skolelærer, og h. Berte Christoffersdatter på Skuterudflaten // begge gift første gang, hun er i Skjærdalseie, han oppholder seg på Skuterudflaten

Ft 1865: Leier hus i Pjåka på Tyristrand, Sigvald er bergverksarbeider, ingen barn

Ft 1875: De bor på Ringerike Nikkelværk, han er leilending og nikkilverksarbeider, tre hjemmевærende barn

Ft 1891: De bor på Granlien, Nordre Tyristrand, han er fortsatt nikkilverksarbeider

Ft 1900: De bor i nikkilverkets arbeiderbolig, Sigvald har pensjon av nikkilverket og driver jordbruksarbeid, hjemmевærende barn: Marta, født 1885 i Hole, husstell // Ft 1910: Anna Sigvaldsen bor på Granlia pl., Nordre Tyristrand, nå enke med pensjon av nikkilverket, yngste datter hjemmевærende

Anna død 1912 8/2 på Tyristrand av astmatæring, har bopel ved nikkilverket, enke, fattiglem, etterlater seg intet, har i mange år fått fattigunderstøttelse

Barn:

1. Berte Maria, født 1864 16/7 på Kauserud, Tyristrand, død 1865 5/6, Kauserud
2. Andreas Sigvaldsen, født 1866 16/5, Pjåka nedre på Tyristrand, konf. 1880, visstnok til Amerika
3. Martin Gustav Sigvaldsen (Rue), født 1868 27/2, Kauserud, til Douglas County 26/9, Wisconsin, død 1947 26/3 gift med Dorteia Lovise Jensdatter Fenstad, født 1872, Trondheim, død 1945 25/6, Douglas County
4. Berte Marie Sigvaldsen, født 1870 14/9, Tyristrand, n. 1920 gift (1899 13/5 Jevnaker) med Ole Petter Martinsen, født 1874 20/4 på Jevnaker, fabrikkarbeider, Kistefos på Jevnaker
4. Anna Nikoline, født 1873 7/4, Pjåkerudeie på Tyristrand, død 1874 18/3, Kauserud
5. Adolf, født 1876 5/10 og død 1877 14/6, Pjåkerud
6. Anna Matilde, født 1879 18/6, død 21/9 av kikhoste, Pjåkerud (nikkilverket)
7. Anton Sigvaldsen, født 1880 18/8, Pjåkerud (nikkilverket), sliperiarbeider ved Hønefoss, Hønefoss 44, n. 1926, gift (1902 29/6, Strømsø) med Hilda Otilia Gevelt, født ca 1875, n. 1926
8. Marta Karine Sigvaldsen, født 1885 16/5, Pjåkerud, 1910: ugift og bor hos moren

Olof Pettersson og Ingrid Engelbrektsdotter, omvandrende gifte svenske arbeidsfolk fra Carl Johans församling i Göteborg - ifølge ubekreftede svenske kilder skal Ingrid være født 1816 12/6, og være enke i 1852

Barn:

1. Petter Julius Olsson, født 1843 24/12 på Tyristrand, Skamarken, døpt 1844 20/1 i Hole kirke, står 1844 28/1 som utvandret til Göteborg, jf attest av 1844 29/1 // han oppgis alltid senere å være født i Bäve ved Uddevalla gift med Anna Sofia Hed, hevdes være født 1854 8/10 i Naglum, til Trollhättan, begge n. 1893 i Naglum

Per Andersson Nylén, født 1816 6/9 i Ny socken, Värmland, foreldre: Anders Andersson og Britta Bryntesdotter (død 1824), torpare i Stenbacken på Myre ägor

Per står i 1834 som feltjeger i Dalen, Ny, med soldatnavnet Nylén

Innfl. til Ask (Nh) 1844 juni, fhv feltjeger, arbeidsmann, utfl. fra Myre i Ny socken, att. 1844 1/6 - han er bror til Lisa Andersdotter, gift med Nils Olsson som utflyttet 1842, begge familier holder i 1845 til på Ask

Gift 1845 23/5 i Norderhov med Elisabet Olsdatter, født 1816 1/9 i Norderhov, foreldre: Ole Jakobsen og h. Ragnhild Sandersdatter Breieneie // begge gift første gang

Ft 1865: Husmannsfolk med jord på Skriferud u. Follum i Norderhov, de to yngste barna bor hjemme

Ft 1875: Bosatt i Hønefoss, søndre del 6, de driver dagarbeide, Per er gårdskar hos distriktslege Thommessen for månedlig lønn, Elisabet er dagarbeiderske og vaskekone

Ft 1891: De bor på Veienmoen hos svigersønnen Edvard Eriksen // Ft 1900: De bor i Kvernbergsundødegården, Per tjener ikke noe selv, men forsørger stort sett av den hjemmевærende datteren Marie

Elisabet Andersen død 1905 12/5 av hjerneslag på Ekornrudeie // Peder Andersen død 1906 23/8, Veienmoen

Barn:

1. Berte Marie Persdatter, født 1845 2/5 i Norderhov, Askeie, i Kvernbergsundet 1900, ugift, n. 1930
2. Olea Persdatter, født 1847 4/11 i Norderhov, død 1930 7/8, Hønefoss
gift med Anders Olsen Ramstad, født 1847 på Toten, forvalter av gårdsbruk i Bærum, død 1927 5/5, Hønefoss
3. Andrine Persdatter, født 1850 18/7 i Norderhov, Eggeie, død 1920 18/10, Bergen
gift (1870 26/8 i N:hov) med Lauritz Nilsson Berg, født ca 1839 i Värmland, til Bergen, smed, død før 1910
4. Reinholdine Persdatter, født 1853 9/8 i Norderhov, Veksaleie, n. 1920
gift (1875 6/2 i N:hov) med Edvard Eriksen, født 1852 10/1 Ådalen, Veienmoen u. Veien, reparasjonssnekker, n. 1920
5. Olava, født 1856 19/7 i Norderhov, Bråteeie, n. 1891
gift (1875 13/4 i N:hov) med Edvard Syversen, født 1848 28/6 på Tyristrand, 1891: snekker ved Begna tresliperi

Emilie Margrethe Christiane Danchell, jomfru, født 1828 i Stockholm, foreldre: piken Christina Margareta Söder og Nicolai Folckmar Danchell, danskfødt kaptein som i 1820-årene oppholdt seg i Stockholm og døde 1844 25/12 i Christiania, Pipervika

Oppdratt hos Christian Martin Eckhoff, sogneprest i Norderhov fra 1842

Konf. 1844 6/10 i Norderhov, står som nr 1 på kirkegulvet: *Kundskab meget godt, Flid ligesaa*

Gift 1850 20/6 i København med Ferdinand Andersen, ni barn // Død 1887 18/2 i København

Mattias Andersson

Ungkar, får 1845 april sønnen Anders med piken Augusta Trulsdatter, begge bosatt på Askeie i Strandefjerdningen - får samme år datteren Torine med piken Kirsti Syversdatter Hvalseie i Ytre Ådalen, hans annet leiermål her i prestegjeldet

Barn utenfor ekteskap:

1. Anders Mattiassen, født 1845 april i Norderhov, Askeie
2. Torine Mattiasdatter, født 1845 22/7 i Norderhov, Hval i Ytre Ådalen, bgr 1846 10/9, Hvalseie, druknet i en dam

Lars Andersson Broberg, døpt 1807 3/1 i Gällersta socken til Ekeböl (vel Ekeby) pastorat i Närke härad, Örebro län, foreldre: Anders Broberg, avskjediget soldat, og h. Catharina Andersdotter i Gryts ägor

Lars flytter 1825 26/10 fra Gryts ägor til Örebro, tilbake 1828, 1829 til Kräcklinge socken

Forevist pass utstedt 1845 11/2 i Stockholm, vist 1845 16/9 på Drammen politikammer - ikke i innfl.listene

Tiltales 1846 15/7 for tyveri // framlagt bekreftelser av 1845 30/12 fra gårdbruker Bjerklund på Gomnes og 1846 26/4 av Engebret Moe i Hole på at han har arbeidet for dem // han opplyser at han er konfirmert i Ekeböl församling, har tjent seks år ved Svea Artillerie og er avskjediget over fem år siden, aldri vært tiltalt eller straffet // han er ugift, med unntak av et mindre betydelig brokktilfelle er han ved god helbred

Dømt 1846 1/8 på sorenskrivergården Knestang i Haug til ti dager vann og brød for simpelt tyveri av penger, han skal også tilbakebetale Anders Nilsson nærmere tre spesiedaler

Anders Andersson, angitt født 1818 i Edsleskog i Dalsland, far: Anders Olsson i Solvik - ikke i innfl.listene

Gift (1846 30/1 Hole) med Anne Karine Olsdatter Oppsal, født 1823 28/2 på Tyristrand, foreldre: Ole Tomassen og Anne Gunbjørnsdatter Oppsal // begge gift første gang, han har levert vaksinasjonsattest av 1845 10/5 fra prost Kihlgren (fra Edsleskog) - ikke noe hemman i Edsleskog heter Solvik, men det finnes ett i Laxarby socken

Ft 1865: Husmannsfolk med jord i Kleiva u. Oppsal med seks barn // Ft: 1875: fortsatt i Kleiva // Ft 1891: De bor på Langerud, Nordre Tyristrand, Anders er dagarbeider i jordbruket, ingen hjemmевærende barn

Anne Karine død 1899 6/12 av bronkitt, Fossum u. Hovi på Tyristrand, fattiglem, Anders lever

Anders er flere ganger straffet for tyveri, siste gang i 1880 da han ble dømt til fire års fengsel

Barn, alle født på en plass under Oppsal på Tyristrand:

1. Johan Andreas Martinus Bråten, født 1846 10/10, husmann i Flå, død 1890 28/9
gift (1877 27/5 i Flå) med Margit Kristensdatter, født 1857 13/1, n. 1891
2. Maren Andrine Andersdatter, født 1849 20/9
gift (1873 5/10, Bragermes) med Andreas Eriksen Skinnes, født 1851 5/4 i Krødsherad, tomtearbeider
3. Lovise Andersdatter, født 1851 7/4, død 1875 16/3, Oppsal
4. Andreas, født 1854 25/2, n. 1875
5. Matilde, født 1856 1/3, n. 1891
gift (1881 25/11 på Modum) med Johan Jonsen Gråten, født 1849, verksarbeider, n. 1891
6. Otilia, født 1859 29/3, 1910: sinnssykepasient i Eidskog
gift (1890 1/4 i Hole) med Johan Bastiansen, født 1838 12/7 i N:hov, død 1905 5/12, murer og omstreifer på fattiggården i Hønefoss

Soknene i Vestre Värmland. Dagens Europavei 18 (E 18) fra Ørje inn i Töcksmark.

Dødsfald.

At min kjære Mand, Landhandler G. Schiöld, forlod dette Jordiske Levedagen den 30te Dennes efter nogen Tids Svagelighed og 16 Dages Sygeleie, i sin Alders 55 Aar, efterladende mig med 7 uforsørgede Børn, bekjendtgjøres herved sørgeligst for fraværende Slægt og Venner.

Hønefoss, den 31te Januar 1847.

Bernille Fredrikke sal. Schiöld,
født Johnsen.

Morgenbladet, 3. februar 1847.

Erik Persson Schiöld, født ca 1792, ifølge usikre kilder i Leksand, Kopparbergs län

Gift 1821 16/6 i Enebakk med Pernille Fredrikke Jonsdatter, født 1798 16/9 i Aker, foreldre: Jon Larsen, dag-lønner, og h. Kari Nilsdatter på Nordre Tåsen // han er bruksfullmektig på Flateby, begges første ekteskap
Får landhandlerbevilling på Hønefoss 1846 21/2, og sender 1846 2/7 melding til fogden om at han har åpnet butikk, men dør 1847 30/1 // enken overtar, men må høsten 1851 oppgi sitt bo til skifteretten
Har tidligere vært bosatt i Enebakk og fra 1829 i Tune der han var forvalter ved Solli bruk, etterlater seg syv uforsørgede barn

Sven Gustav Olsson, angitt født 1816 25/8 i Ölme härad i Värmland - ikke i innfl.listene

Får **1846** 31/5 i Norderhov datteren Karen utenfor ekteskap med Kari Olsdatter Vika i Viken, han er innerst i Åseteie // får 1848 24/10 sønnen Ole med piken Kari Olsdatter, begge bosatt på Rambergeie i Viken
Varetektsprotokoll for lensmannen i Ådal. Arrestert 1846 1/8: *Svensk Arbeidmand fra Karlstad i Sverige, 30 Aar gl: For at have været i Besidelse af en Merskumspibe som efter Anmeldelse er frakommet Amund Opperud* - og 1847 28/1: *Svensk Arbeidmand fra Karlstad, 30 Aar gl: Er under Tiltale her ved Jurisdiktionen for uredelig Omgang med hittelsGoes og formeentlig begaaet Tyverie her i Oudalen*

Tiltales 1846 6/10 i ekstrarettens på Gunbjørud i Ådalen, Kari Olsdatter Bjønsvika (27) vitner om at hun har vært forlovet med ham, og at han har hatt fast opphold i stuehuset på gården Åset // saken utsettes og gjenopptas flere ganger, 35 vitner føres, og det ender med at han 1847 28/7 dømmes til vann og brød i fem dager for uredelig omgang med hittegods // det framgår at han er av god helbred og har levert svensk presteattest av 1840 15/8

Innfl. 1851 mai til Land fra Jevnaker, i Landåsen u. Snekkerhaugen, arbeidsmann, bruker plass, att. 1840 15/8 fra pastor J. Johansson

Barn utenfor ekteskap:

1. Karen Svendsdatter, født 1846 31/5 i Viken, død 1848 15/8, Rambergeie
2. Ole Svensen, født 1848 24/10 i Viken, husmann u. Hæl i Viken
gift (1877 6/5 Ådal) med Sigrid Olsdatter, født 1843 12/1 i Sør-Aurdal

Anders Persson, født ca 1819, hevder å bo hos faren på gården Stommen i Gunnarskog i Värmland

Vitner **1846** 15/7 i saken mot Lars Andersson Broberg - Anders Persson og Anders Nilsson, som arbeidet sammen om grøftegraving og annet, hadde femten dager tidligere truffet tiltalte ved Hønefossen, og etter noen drammer og påfølgende hvile hadde tiltalte stjålet penger fra Anders Nilssons bukselomme

En Anders Persson kan ikke på denne tiden sees å ha tilknytning til noen gård i Stommen, Gunnarskog, og han har muligens forsøkt å stille seg selv i bedre lys i retten ved å oppgi at han kommer fra gode kår

Anders Nilsson, født ca 1814, hjemmehørende på Lilla Gårdsås i Gunnarskog - ikke i innfl.listene

Vitner **1846** 15/7 i saken mot Lars Andersson Broberg, bekrefter Anders Perssons vitneprov om å ha blitt bestjålet ved Hønefossen, har drevet med grøftegraving sammen med sin sambygding

Per Gustav Nilsson Nordqvist, født 1809 27/8 i Sya socken, Linköpings län i Östergötland, foreldre: Nils Nilsson og h. Maja Persdotter i Snipen (Per Gustav kaller ham Nils Nordqvist)

Er mellom 1828 og 1835 gesell i Nikolai församling, Stockholm // Gift første gang i Sverige

Får **1847** 30/8 uekte sønn Johan med piken Rønnaug Helgesdatter Sandvikseie, døpt 1848 23/1 i Viken

1. Johan Persen, født 1847 30/8, Sandvikseie i Ådalen // Ft 1865: bor i Helgestua i sammen med moren

Innfl. til Ådalen, Gravlimoen 1849 15/7, skreddersvenn, fraskilt ektefelle, utfl. fra Linköping, att. Wistergreen
Utfl. 1849 15/8 til Sør-Aurdal sammen med piken Barbro Olsdatter Gravli, 29 år

Gift annen gang 1850 1/3 i Hedalen, Sør-Aurdal med Barbro Olsdatter, født 1823 4/9, foreldre: Ole Iversen og h. Guri Gudmundsdatter, husmannsfolk u. Haugsrud i Hedalen // Per Gustav er skilt etter brev av 1848 28/10, og har tillatelse til å gifte seg

Innfl. 1851 29/6 til Hedalen fra Linköping der han sies være født 1809 27/8 i Sya, Linköpings län - til Buste, Haugsrud, att. 1849 19/10

Ft 1865: De er husmannsfolk i Løkka i Begnadalen, Per er skredder, fire barn hjemmевærende

Ft 1875: De er husmannsfolk med jord på Flatbråten i Begnadalen, Per er skredder, to barn hjemmевærende

Død 1884 19/1 i Sør-Aurdal, Løkka u. Tollefsrud i Begnadalen, skredder, født i Linköping

Barn i ekteskap:

1. Nils Persen Nordqvist, født 1850 25/4, Sør-Aurdal, Buste av Haugsrud i Hedalen, n. 1865
2. Gunhild Maria Persdatter Nordqvist, født 1852 2/4, Sør-Aurdal, Buste av Haugsrud, død 1879 27/3, Løkka u. Tollefsrud gift (1878 7/2 i Sør-Aurdal) med Johannes Larsen, født 1844 26/8, Modum, smed, død 1908 17/9 i Sør-Aurdal, Steinset
3. Lise Persdatter Nordqvist, født 1858 26/7, Sør-Aurdal, Løkka i Hedalen, tjener 1875 på Piltingsrud
4. Ole Persen Nordqvist, født 1860 13/9, Sør-Aurdal, Tollefsrudeie i Hedalen, død 1862 20/7
5. Mari Persdatter Nordqvist, født 1863 11/12, Sør-Aurdal, død 1922 i Sør-Aurdal, Nordhagen gift første gang (1883 22/10 i Sør-Aurdal) med Harald Fredriksen, født 1857, død 1884 31/3, tjener, Løkka u. Tollefsrud gift annen gang med Oscar Alfred Bachér, født 1846 5/6 i Visby, Gotland - død 1928, regnskapsfører, Nordhagen

Carl Fredrik Wessberg, født ca 1821

Åpenbart identisk med Carl Fredrik Wessberg, født 1821 i Stockholm, sjømann, dømt 1842 26/9 i Överståthållarämbetet, Centralfängelset Långholmen

Innfl. til Skjærdalen (Tyr) **1848** 4/6, 27 år, veverssvenn, skal ta tjeneste, utfl. fra Stockholm, att. 1848 11/5 (pastor Stolpe) // Utfl. 1849 27/2 fra Hole til Haugsrud i Valdres (trolig i Sør-Aurdal, der Per Gustav Nordqvist og hans familie flyttet omtrent samtidig), ungkar, 28 år

Olof Olsson, født 1812 29/8 i Köla, Värmland, foreldre: Olof Bryntesson og Böret Olsdotter, bønder i Övre Älgestad som i 1833 behøver fattighjelp

Meldt utflytting 1848 1/4 til Ringerike, *dreng og lösdrivare* - ikke i innfl.listene

Johannes Svensson, født 1822, trolig fra Hagfors i Värmland

Meldt innflytting 1848 2/4 til Fet prestegjeld fra *Hagafos* (vel Hagfors) i Sverige, skal tjene som garversvenn for Anders Enderud, att. 1848 av prost Rynning **Gustaf Adolfs församling?**

Åpenbart identisk med Johannes Svensen, 26 år, som allerede 1848 31/5 melder utflytting fra Fet til Christiania

Innfl. **1848** 4/6 til Svensrud på Tyristrand fra Fet prestegjeld, garversvenn, *födt i Sverrig 1822*, skal ta tjeneste, att. 1848 31/5 av pastor Bull // Utfl. 1854 10/3 fra Hole til Trondhjem, *indfl. 1848*

Theodor Pettersson, barbersvenn fra Stockholm - ikke i innfl.listene

Får **1848** 29/8 datteren Olava i Norderhov med piken Marte Andersdatter Tanbergeie, ungkar, Søndre Hønefoss

Barn utenfor ekteskap:

1. Olava Theodorsdatter, født 1848 29/8 i Norderhov, Tanbergeie gift (1868 24/5 i Nedre Eiker) med Johannes Olsen Daler, født ca 1838

Olof Eriksson, åpenbart sesongarbeider, ikke i innfl.listene

Ungkar på Kolkinn, Tyristrand, får **1849** 8/6 i Hole datteren Gunhild med piken Christine Gulbrandsdatter Vesetrudeie

Olof Persson, åpenbart sesongarbeider, ikke i innfl.listene

Ungkar og klebersmed, får **1849** 27/8 i N:hov sønnen Syver Anton med piken Karen Andersdatter Eikelieie

Barn utenfor ekteskap:

1. Syver Anton Olsen Sandaker, født 1849 27/8, Hvelven u. Eikeli, død 1918 31/12, Sandåker, gårdmann, selveier gift (1870 2/10 i Norderhov) med Berte Marie Martinsen, født 1846 20/12, Almeeie, n. 1934, Sandåker

Anders Larsson Glader, født 1795 1/3 i Vårvik socken, Dalsland, foreldre: Lars Andersson og h. Kerstin Svensdotter i Hökenäs

Gift 1820 7/2 i Årtemark med Greta Håkansdotter, født 1792 26/11 i Grava socken, Värmland, foreldre: Håkan Bengtsson og h. Eva Jansdotter i Södra Fallet // han er soldat i soldatstommen Fjället u. Södra Herrenäs, begges første ekteskap // begge flyttet fra Vårvik til Årtemark 1816, vært *förlofvad* i flere års samboerskap

De kalles hele tiden utfattige // Av husförhörlängdene sees at Anders *vistas i Norge 41. 44. 45* - og i 1850: Anders *vistats i Norge sedan 1841*, Greta er *fattighjon* - Anders er fra 1846 avskjediget soldat og inhyses

Anders får **1849** 17/2 i Norderhov datteren Karen Marie utenfor ekteskap med piken Røyen Narvesdatter ved Søndre Hønefoss, hans første og hennes femte leiermål

Svensk soldattorp.

Anders blir 1864 31/3 advart om at han ikke får gå til nattverd *till följa af sin okunnighet*

Greta død 1864 6/6 i Årtemark av lungesott, Södra Herrenäs

Anders Glader død 1873 3/10 i Södra Herrenäs, rotehjon

Barn født i Årtemark:

1. Eva Andersdotter, født 1816 17/10 (før vielsen), Fjället soldattorp
2. Anders Andersson Glader, født 1818 19/7 (før vielsen), Fjället u. Södra Herrenäs, torpare i Steneby, Älvsborgs län, død 1894 28/4 i Steneby, Hafden stora
gift (1876 21/1) med Karolina Pettersdotter Hag, født 1843 24/8 i Stenebyn, n. 1894
3. Lars Andersson, angitt født 1820, død 1840 31/10, Fjället
4. Johannes Andersson, født 1822 27/9, Fjället
5. Maria Lisa Andersdotter, født 1824 13/10, Herrenäs
6. Sven Andersson, født 1826 8/12, nevnt 1866, bor hos foreldrene, kalt sedesløs
7. Karl Magnus Andersson, angitt født 1828 11/11, til Bön i Årtemark, inhyses - til Hillestadeie i Botne, sagarbeider. bor 1900 på Sparkopp i Sandsvær, fattigunderstøttet, død 1905 11/4 på Sparkopp, kalles *Karl Andersen Verket*
gift første gang (1856 11/10) med Lisa Eriksdotter, født 1835 17/1 i Torrskog, død 1867 31/1 i Bön i Årtemark
gift annen gang (1872 21/7 i Bome) med Inger Marie Sjursdatter, født 1839 14/11 i Lardal, død 1880 14/2 i Botne
gift tredje gang (1882 7/1 i Sandsvær) med Olette Pedersdatter, født 1851 i Sandsvær, n. 1905
8. Stina Greta Andersdotter, angitt født 1830 5/9, død før 1835
9. Håkan Andersson Heed, født 1832 27/10, Fjället, soldat, til Krona i Laxarby, hevdes død 1913 8/5 i Laxarby
gift (1861 13/9 i Steneby) med Sofia Danielsdotter, født 1834 15/8, Steneby, n. 1890

Anders' barn utenfor ekteskap:

1. Karen Marie Andersen (Larsen), født 1849 17/2, Søndre Hønefoss, død juli 1931, Oslo
gift (1890 17/1 i Kristiania, Gamle Aker) med Ferdinand Emil Henriksen, født 1857 14/7 i Kristiania, død 1915 28/3, Kristiania, sigarfabrikant, Theresesgt 21

Jonas Jansson, født 1829 1/1 i Mangskog, Värmland, foreldre: Jan Jonasson, ägare, og h. Karin Andersdotter i Bjurbäcken

Fått arbeidsattester 1846 og 1848 til Norge, meldt utfl. 1849 til Ringerike - faren har fått arbeidsatt. til Norge 1847

Innfl. til Storøya i Hole **1850** 11/2 fra Åstnäs i Mangskog, ungkar, arbeider, skal ta tjeneste, att. 1849 6/10

Død 1851 15/7, Helgeland i Hole, død på Nordby, oppgitt å være fra Åstnäs i Mangskog

Anders Olsson, åpenbart sesongarbeider, presteatt. av 1849 14/4 fra kontraktsprost A. Lignell, ikke i innfl.listene
Settes **1850** 9/3 under tiltale i Hole for å ha tatt et fange brenneved, dømmes 21/3 til vann og brød i fem dager

Nils Eriksson, åpenbart sesongarbeider, levert svensk presteattest av 1848 14/4, ikke i innfl.listene

Vitner **1850** 9/3 i saken mot Anders Olsson, bekrefter at de ble nektet å ta noe ved uten nærmere utvisning - det opplyses at hans presteattest er tilbakelevert

Olof Eriksson, åpenbart sesongarbeider, ikke i innfl.listene

Ungkar ved Søndre Hønefoss, får **1850** 25/5 i Norderhov datteren Hanna med piken Elen Karine Hansdatter ved Søndre Hønefoss, begges første leiermål - ved Hannas konfirmasjon 1865 11/6 i Norderhov kalles han avdød svensk arbeider og ungkar, hun bor på Follum

Anders Petter Johannesson, født 1827 31/5 i Kila, foreldre: Johannes Eriksson Kärrholm (død 1844) og h. Stina Andersdotter, som etter mannens død flyttet til Östra Skruvsrud i Kila

Arbeidsattest til Norge 1847 16/3 og 1849 5/2 - ikke i innfl.listene

Død **1850** 18/8 i Hole, arbeider på Borgen, ungkar, druknet under bading ved Borgenlandet

Kila dødbok: Død 1850 18/8, bosted Östra Skruvsrud, ugift, sønn av avdøde soldaten Johannes Kärrholm, *drunknad i Norrige*

Olof Andersson, født ca 1816, åpenbart sesongarbeider, ikke i innfl.listene

Ungkar og arbeidsmann, får **1850** 5/12 i Norderhov sønnen Knut med piken Kristi Knutsdatter Nyhus, begges første leiermål

Barn utenfor ekteskap:

1. Knut Olsen, født 1850 5/12, Nyhus, konf. 1865 23/4 i Lunder (som fødested nevnes Aureeie), bor 1865: i Sognelia (ved Pukerud)

Usikker nasjonalitet

Theodor Johansen Wetterberg, født ca 1770, trolig svensk

Gift **1815** 1/12 i Norderhov med Berte Maria Larsdatter, født ca 1791, nevnt 1839, begge gift første gang

Død 1820 18/4 i Norderhov, 51 år, skreddermester og strandsitter ved Søndre Hønefoss, død etter å ha falt ned fra ei bru ved Hønefossen

Barn født i Norderhov:

1. Margrete Theodora, født 1815 17/7, hjemmedøpt 14/9, død 18/9 ved Hønefossen
2. Lars Johan, født 1816 22/9, død uten å ha vært i kirken, Hønefossen
3. Johannes, født 1818 20/10, død 1819 15/3 uten å ha vært i kirken, Hønefossen
4. Theodor Theodorsen Wetterberg, født 1820 2/5, Søndre Hønefoss, 1865: husmann med jord i Bjørkebråten på Stranda, død 1876 13/6 i Norderhov, Karlsrudeie, arbeider
gift første gang (1847 3/9 i Oslo domk.) med Gunhild Johannesdatter, født ca 1818 i Chr:a, død 1853 10/9 i Chr:a, kolera
gift annen gang (1858 5/11 i Norderhov) med Mattea Olsdatter, født 1835 18/5, Karlsrud, n. 1865

Register

Anders Amundsson på Pukerud (Lu) 1825
Anders Andersson i Kleiva u. Oppsal (Ty) 1846
Anders Andersson Lindqvist på Hen (Nh) 1841
Anders Larsson Glader 1849
Anders Nilsson 1846
Anders Olsson 1842
Anders Olsson (Ho) 1850
Anders Persson 1846
Anders Petter Johannesson på Borgen (Ho) 1850
Anna Nilsdotter i Skjærdalen 1842
Carl Fredrik Wessberg i Skjærdalen 1848
Cathrina i Hovsenga (Hg) 1830
Christina Nilsdotter i Skjærdalen 1842
Christina Olsdotter 1842
Emilie Margrethe Christiane Danchell 1844
Erik Persson Schiöld i Hønefoss 1846
Hedvig Charlotta Hasselström
Ingrid Engebretsdatter, omstreiferske 1843
Johan Erik Normann på Bråk (Nh) 1817
Johan Fredrik Wetterstrand i Hønefoss 1839
Johan Ågren på Flaskerud ca 1835
Johannes Nilsson (Ty) 1842
Johannes Olsson i Skjærdalen 1842
Johannes Svensson (Ty) 1848
Jon Larsson på Bure (Nh) 1815
Jonas Gustav Halberg i Hønefoss 1836
Jonas Jansson (Ho) 1850

Jonas Nilsson på Viul (Hg) 1822
Karl Pettersson 1817
Lars Andersson Broberg 1845
Lars Fredrik Björklund i Hønefoss 1835
Lisa Andersdotter 1842
Magnus Monsen på Hen (Nh) innfl. før 1814
Mattias Andersson på Askeie (Nh) 1845
Märta Persdotter i Skjærdalen 1842
Nils Eriksson 1850
Nils Olsson (Skön) i Skjærdalen 1842
Olof Andersson 1850
Olof Andersson Åhlin 1842
Olof Eriksson på Kolkinn (Ty) 1849
Olof Eriksson i Hønefoss 1850
Olof Olsson 1848
Olof Olsson Lund på Bjørke (Ho) 1815
Olof Persson 1849
Olof Pettersson, omstreifer 1843
Per Andersson Nylén 1844
Per Gustav Nilsson Nordqvist 1849
Per Svensson på Fjell (Ho) 1842
Petronella Bergström på Flaskerud ca 1835
Sven Gustav Olsson (Vi) 1846
Theodor Johansen Wetterberg 1815
Theodor Pettersson 1848
Tore Göran Andersson 1825

Hg = Haug, Ho = Hole, Lu = Lunder, Nh = Norderhov.

Ty = Tyristrand

Svensker på Ringerike før 1814

- tilføyelser og rettelser til oversikten i Hringariki nr 2/2021

Oversikten over svensker på Ringerike før 1814 i forrige nummer av bladet inneholdt navnene på 95 menn og 15 kvinner. Etter at denne ble publisert har vi funnet flere nye innflyttere, og av dem som er nevnt i listen er det også dukket opp en del nye opplysninger.

Den tyvaktige Haaken Olsen og hans kone er de blant de ytterst få før 1814 som lar seg stedfeste geografisk - de kommer fra *Onsager i VesterGylland* - Odensåker i Västergötland.

Jonas Svendsen kom før 1804 til Norderhov og giftet seg dette året, Som enkemann flyttet han i 1846 med syv av sine barn til Amerika, faktisk den første familien som emigrerte fra Norderhov.

For innflytterne før 1814 bruker vi norske navneformer slik det ble gjort i den opprinnelige oversikten.

Uteglemte innflyttere

Haaken Olsen, etter egen angivelse født i Odensåkers sogn i Västergötland, og hans hustru **Anniken Svendsdatter**, tjenestefolk i fogdegården Stein i Hole, ekte gift og på niende året bodd i Odensåker, men kommet ut i ulykke for *mandslet* (drap) og rømt til Norge, han dømmes 1699 26/6 for tyveri av en kuhud på Stein til *udj fengselet at Miste Sin Hud*, og hun anses som tyvs medvirker

Maria Christiansdatter, fadder 1721 12/11 for svenske ektefolk som losjerte hos Ole Lagesen i Norderhov

Uno Petreus, åpenbart svensk, nevnt i ekstraskatten 1762 for Norderhov som «andre» på Berg-gårdene og Sjurs-løkke i Lunder som eies av Lars Braag, etter all sannsynlighet identisk med seigneur Petreus, fullmektig ved Sognedalens jernverk, som 1764 5/11 innga et krav på skiftet etter Søren Christoffersen Mølla ved Hønefossen, hans signatur er i skifteprotokollen tolket som P. Petræus

Lars Lundgren, åpenbart svensk, gift med Marte Hansdatter

Barn: 1. Arne, døpt 1791 3/4 i Lunder, Sognedalens jernverk

Ole Andersen, født ca 1760, fra *Schaugen i Normanns (Nordmarks!) härad som ligger 4 Mil fra Fridrichshald*, spikersmed, får 1797 29/1 sønnen Ole utenfor ekteskap, moren er Anne Olsdatter Hovseie i Haug Ole var bror av Anders Andersson som 1796 11/10 fikk dom i Christiania tukthus (se nedenfor) - Ole vitnet selv, sa seg 36 år gammel og hammersmed ved spikerverket på Hov (*Hoffs Spigerværk* ved Øvre Hovsfossen) for assessor Søren Johansen Moss, og at han rundt 1793 kom til Norge, broren Anders hadde han ikke sett på 30 år *da han haver været ude i Logi fra sine Forældre*

Ole var etter alt å dømme født 1760 30/10 i Sillerud, Värmland, foreldre: Anders Andersson (død 1800) og h. Anna Olsdotter i Skogen

Jonas Svendsen, født ca 1775

Gift 1804 28/12 i Norderhov med Anne Persdatter Pjåka, født ca 1782 i Norderhov, datter av Per Persen og Helle Knutsdatter Pjåka i Vegårdsfjerdingen

Anne død 1836 19/1 i Norderhov, 54 år, husmannskone, Færdeneie

Jonas utfl. 1846 20/10 til Amerika sammen med fem voksne barn og en svigerdatter, i Amerika kalte de fleste seg Johnson // Jonas døde i 1847 på en reise fra Mississippi River fra New Orleans

Barn født i Norderhov:

1. Ole, døpt 1805 27/10, Pjåka (moren kalles Marte Olsdatter), trolig identisk med Ole Jonassen, død 1815 8/6, 3 år (!), husmannssønn i Jonsrud u. Åsa
2. Helle, døpt 1807 2/8, Pjåka, død som barn?
3. Cathrine Jonasdatter, døpt 1809 9/4, Jonsrudeie, til Strømsø, død 1886 2/12 i Kroghville, Dane, Wisconsin gift med Casper Nielsen «von» Krogh, født 1812 27/9 i *Hobøl*, død 1883 26/3 i Kroghville, Dane, Wisconsin
4. Erik, døpt 1811 28/4, Jonsrud, død før 28/4, Åsa
5. Peder Jonassen, født 1813 14/3, Jonsrudeie, utfl. 1846 20/10 til Amerika, død 1885 20/1 i Blair, Washington, Nebraska gift (1846 14/10 i Norderhov) med Anne Marie Andersdatter Færdeneie, født 1821 19/8, død 1906 i Blair, Nebraska
6. Erik Jonassen, født 1815 11/7, utfl. 1846 20/10 til Amerika, død 1891 i Fall, Spring Prairie, Sauk, Wisconsin
7. Maria Jonasdatter, født 1817 23/7, Setrangeie, til Strømsø før 1845, skal være død 1860 i Kroghville, Wisconsin gift (1842 16/9 i Norderhov) med Guttorm Hansen, født ca 1820, n. 1849, skal være død 1860
8. Anders, født og død 1820 2/4, Holmestua
9. Anders Jonassen, født 1821 30/7, Borger(eie), utfl. 1846 20/10 til Amerika
10. Karen Jonasdatter, født 1823 11/12, Færdeneie, utfl. 1846 20/10 til Amerika, død 1908 23/3 i Spring Green, Sauk, Wisconsin // gift med Brynjulv Vestrem Davidson, født 1821 21/8 på *Voss*, død 1912 8/8 i Columbia
11. Syver Jonassen, født 1826 28/6, Færdeneie, død 1879 22/2 i Trempealeau County, Wisconsin

gift med Anna Mathia Gudbrandsdatter, født 1827 26/3 på Pjåka, død 1908 4/3 i Minneapolis, Minnesota
12. Maren Jonasdatter, født ca 1828, utfl. 1846 20/10 til Amerika

Adam Pettersen Lettenstrøm, født ca 1778

Gift 1805 3/6 i Norderhov med Eli Nilsdatter // han er spikersmed i Bærum, vel ved Bærums verk, og har neppe noen gang vært bosatt på Ringerike // Eli bor før vielsen på Hønefoss
De flytter ca 1812 til Egelands jernverk i Arendal, der Adam er hammersmed // ca 1823 til Frolands jernverk ved Arendal // Eli død 1843 20/3 i Søndeled, etterlater seg flere barn
Adam utvandrer ca 1854 til Amerika, skal være død 1865 27/5 i Wisconsin

Johannes Olsen, utlegges av Eli Olsdatter Østby som barnefar til hennes uekte sønn Gudbrand, døpt 1808 14/4 i Norderhov

Per Persen, utlegges av Johanne Evensdatter Rishovd som barnefar til hennes uekte sønn datter Berte, døpt 1811 13/1 i Norderhov, han er tjener på Grønvoll, hun har oppholdt seg en tid ved Hønefossen

Tilføyelser og rettelser

Klemet Andersen svenske, utlagt 1727 23/3 som barnefar av Anne Jakobsdatter i Norderhov for sønnen Erik Åpenbart identisk med Klemet Eriksen svenske, Anne Jakobsdatter står 1731 2/2 offentlig skrifte i Norderhov for leiermål med ham, og det er etter all sannsynlighet samme person selv om skriftemålet skjer noe sent

Ole Olsen Lindeman, født ca 1745 i *Bøetil Sogn*, lært kobberslagerprofesjon i Sverige, kom ca 1765 til Norge og vært mye rundt, har ikke tatt tjeneste og kan ikke forevise pass, han har hatt et pass underskrevet 1768 av justisråd Stochflet i Christiania, men dette har han lagt igjen hos Trond Hovland i Sigdal, han har oppholdt seg siste halvannet år i Hallingdal før han med makt ble tatt med til Ringerike // dømt 1771 28/1 i tukthusrett på Vaker til å arbeide i Christiania tukthus på ubestemt tid (s. 66)

Anders Andersen, født ca 1756 (ikke Andreas!), fra gården *Schaugen i Normanns (Nordmarks!) härad som ligger 4 Miil fra Fridrichshald*, sier seg 40 år gammel, oppholdt seg høsten 1796 noen dager hos sin bror Olof Andersson ved spikerverket på Hov i Haug, arbeidet senere på Ullevål ved Christiania og ble syk der // han ville etter dette oppsøke sin bror på Hov og kom inn til Ole Svendsen på Pommern under Stein i Hole der han fikk mat, men da han ikke hadde pass ble han innbragt av fogden // han viste til at han på Fredrikshald hadde fått en seddel av borgermester Leth, men denne hadde han mistet, og han hevdet aldri å ha begått noen forbrytelse hverken i Sverige eller Norge // ble 1796 11/10 i tukthusretten dømt til å arbeide i Christiania tukthus på ubestemt tid (s. 66)

Anders var etter alt å dømme født 1755 i Sillerud, Värmland, foreldre: Anders Andersson (død 1800) og h. Anna Olsdotter i Skogen, disse ble viet 1754 1/12 i Sillerud

Peder Floberg, eier av Sognedalens jernverk, bodde på Nedre Berg i Lunder (s. 66)

Andreas Engstrøm, født ca 1774, død 1851 17/1 på Kongsberg, 76 5/12 år, enkemann, forvalter ved jernverket - datteren Agnete Maria er døpt 1803 20/3 i Skoger, han har også en sønn Peder Andreas, døpt 1808 26/12 i Skoger (s. 66)

Andreas Pettersen Rundquist, gift 1797 20/8 i Lunder med Inger Olsdatter Lundesgården - kausjonsmenn var herr Peder Floberg og seigneur Andreas Engstrøm (s. 67)

Anders Olsen, født ca 1770, død 1858 21/11 i Hole, svensk husmann til By søndre, 84 år - han er trolig identisk med Anders Olsson, husmann på Steinseie som var gift med Maria Sørensdatter (s. 67)

Mons Jonsen, Magnus Monsen som omtales i artikkelen foran er hans sønn som hevdes være født 1804 i Karlstad - Muligens identisk med Mons Jonsen, død 1825 31/4 på Modum og begravet 13/4 i Heggen kirke, 66 år, oppholdssted Svarvestolen, døde om natten på hjemveien fra Bjørndalen, tett ved sitt hjem (s. 67)
Lisbet Andersdatter ved Nordre Hønefoss, død 1843, 72 år gammel og fattiglem - kan være Mons Jonsens kone, ettersom dennes sønn Magnus Monsen på denne tiden bor ved Nordre Hønefoss (s. 67)

Magnus Johansen Nyberg - Dødsdatoen for Anne Nilsdatter, hans første kone, rettes til 1814 14/7 (s. 67)
Får datteren Anne Johanne 1815 2/11 med innerstipiken Maria Andersdatter, begge bor i Nordre Hønefoss der han er strandsitter - åpenbart svensk
Hans annen kone Ingeborg Alvstrup død 1832 25/5 i Østre Aker, 64 år, enkemadam, hospitalslem - ved vielsen i 1816 var hun 58 år gammel, og skulle vært angitt født ca 1758

S. H.

Frek Gryte, ådølingen som kunne mer enn sitt fadervår

I Ringerikes Blad 31. desember 1970 kan vi lese artikkelen "Bjørnen ga budeia belønning - og Frek Gryte gjorde vann til brennevin". De sitter oppe i Vidalen, og bestefar forteller historier fra fordums tid. Det er skrevet mangt og meget om Frek, derfor tar vi også med nok en avisartikkel om ham.

av Nils Elsrud

Hvem er bestefar og hvem forteller bestefar til? Det står det dessverre ingen ting om i artikkelen som jeg gjengir under her. Men to personer er nevnt i artikkelen: Frek Gryte og Plugg-Lars. Hvem var disse to karene?

Det kan virke som det er litt sammenblanding av far Fredrik Olsen og sønn Fredrik Fredriksen Gryte. Bestefar snakker om at Plugg-Lars var skjenker i et selskap på Gryte hvor Frek var. Plugg-Lars var ikke fylt fjorten år da gamle Frek døde, så om han var skjenkeren, måtte det ha vært for sønnen Fredrik Fredriksen. Men det var utvilsomt gamle Frek som hadde rykte på seg for å være trollmann.

Dette er vel et godt eksempel på at en ikke skal ta alle gamle fortellinger for god fisk. Når en historie går fra far til sønn eller som i dette tilfelle fra bestefar til barnebarn, så kan detaljene bli litt annerledes enn tenkt.

Frek Gryte og hans familie

Frek Gryte eller Fredrik Olsen Gryte som han var døpt, ble født 4. oktober 1815 på Ringerud, sønn av Ole Fredriksen Ringerud (1772-1859), gift 1797 med Maria Christensdatter Semmen (1781-1817). Ole Fredriksen giftet seg annen gang med enken Gunhild Ellingsdatter Elsrud (1777-1864), enke etter lensmann Jacob Iversen Skagnes (1772-1818).

Frek giftet seg 16. mars 1839 i Vikar kirke med Gunhild Olsdatter Elsrud, født 1. januar 1814 på Nordre Elsrud. Hun var søster til Elling Olsen Elsrud (1816-1899), gift med Olea Olsdatter Rustand (1817-1909). Disse er artikkelforfatterens tippoldeforeldre.

Frek var 8. juni 1852 inne til kommisjonsavhør på Strande i forbindelse med hattemakerfeiden. Kommisjonen var spesielt interessert i

hva som skjedde på møtet 27. juli 1851 på Johnsrud, Strande. Det var møte hvor man skulle beslutte om medlemmene av Øvre Aadal arbeiderforening skulle samles og gå ned til Hønefoss i forbindelse med alle arrestasjonene på Ringerike. I avhørsprotokollen til kommisjonen står følgende innført:

Deponenten [som er Frek] fikk imidlertid Gudbrand Johnsrud paa Tomandshaand og søgte at afsnakke ham fra dette Foretagende. Gudbrand syntes tvivlraadig, men ærklærede imidlertid, at han fik være med paa Toget, idet han bemærkede, at han i ethvert Tilfælde maatte til Stavlundstøen, hvor han havde noget Gods oplagt. Efter denne Samtale i Eenrum med Deponenten traadte Gudbrand igjen hen til de Forsamlede, for hvem han nu yttrede, at han ikke vilde opfordre Nogen til at slutte sig til Toget for at forsvare ham; men de fik gjøre, hvad de selv vilde.

Offentlige verv

I representantmøte for Ådal 28. januar 1874, sak nr. 2 ved en skrivelse av 14. november 1873 fra kaptein Mejdell, ber han om nyvalg på rodeforstander i rode nr. 71. Det ble enstemmig vedtatt at som ny rodeforstander *beskikkedes* Fredrik Olsen Gryte eller Ringerud.¹

Forfatteren Ole S. Johnson, bedre kjent som O. S. Johnson, har i sine bøker nevnt Frek mange ganger. Ole ble født 13. januar 1843 i Astridbråten, Strømsoddbygda, og giftet seg med Maria Olsdatter Ringerud, født 17. desember 1845. Frek var hennes onkel. Ole og Maria utvandret til Amerika på starten av 1880-tallet, og Ole er kjent for å ha utgitt tre bøker om utvandringshistorie fra ringeriksbygdene på vegne av Ringerikslaget i USA.

O. S. Johnson forteller i bok nr 2 (1921) om et møte på toget fra Drammen

Jeg husker engang paa jernbanetoget fra Drammen og til Hønefos, hvor jeg blev ifølge med tre vældige humorister, nemlig Borger Berger fra Hadeland, Per Goplerud fra Hedalen og Frek Gryte fra Aadalen. Som almindelig i den tid hadde man hver sin reiseflaske, og ved av og til at læske sig av dens indhold holdtes snakketøiet og humøret oppe i en passende varmegrad. Blandt de mange skrøner som disse

¹ *Ringeriges Ugeblad*, 12. februar 1874.

mænd fortalte var ogsaa om bjørnen, hvorledes de som gjætergutter hadde skræmt ham fra at angripe kreaturene; men Frek Grythe blev da den bedste, idet han uten andre vaaben end en lang bjerkekvest som han hadde lavet for anledningen, peiset paa bjørnen, ja rigtig risdængte ham, engang den kom for at angripe en ku. Med denne bjerkesvøpe satte han saadan skræk i bjørnen, at den sprang avsted som en pisket hund.

Denne Frek Grythe var forresten en original og humorist som man ofte kunde ha moro av. Han fungerte ikke saa litet som en slags læge, eller som det ogsaa kaldtes, Signekal baade til folk og fæ og var søkt viden om som den der kunde gi gode raad i sygdomstilfælder. Han besad ogsaa den evne at kunne hemmelige kunster som en taskenspieler, saa han av mange var anset som en slags trolldmand.

Sølvskatten i Vidalen

O. S. Johnson har ogsaa ei historie om Frek fra bind 1, utgitt i 1919. Han forteller:

Sagnet om sølvskatten i Vidalen har da git anledning til at mange har forsøkt at finde den. Det er gravet efter den paa mange steder, men vist uten noget resultat. Jeg husker avdøde Ole Ringerud i Aadalen² fortalte mig, at han og hans farbror Fredrik Grythe, samt en husmand til Ringerud, nistet sig ut for en hel uke for at grave efter denne skat. De drog hjemmefra en mandagsmorgen med mat for hele uken samt graveredskaper. To av dem skulde grave mens Fredrik Grythe, som var en slags trolldmand, skulde staa med bibelen i haanden og værgje dem mot de onde aander som vogtet skatten. Hver av de to gravere skulde være forsynet med tre briskekorn under arbeidet. Fredrik Grythe, deres beskytter, skulde med bibelen ridse en ring, og inden denne ring som bibelen hadde berørt jorden, skulde de grave. Efter denne plan gik de trøstig hjemmefra med hver sin tunge byrde paa skuldrene, fulde av haab om at finde den store sølvskatten; men da de kom til stedet, hvor de hadde ment at grave, blev Fredrik bange, sa Ole, og paastod at det ikke fandtes penge nogensteds der i dalen, saa det var bedst de ruslet hjem igjen saa hurtig de kunde. Formodentlig følte ikke Fredrik sig sterk nok til at binde an med disse usynlige aander som skal vogte guld og sølv der er nedgravet i jorden.

O. S. Johnson har hele syv sider om Frek i sin bok nr. 2, og dette blir for langt å gjengi her.

Frek og Gunhild fikk ti barn:

1. Ole (1839-1905), gift 1867 med Inger Syversdatter Neseie (1836-1892), syv barn
2. Elling, født 1840, gift 1883 med Gunhild Paulsdatter Bårnås (1850-1933), ett barn
3. Maria (1842-1911) gift 1871 med Peder Olsen Wexhal, født 1818, død før 1910

² Ole Olsen Ringerud (1837-1895).

4. Ragnhild, født 1844, meldte utflytting til Calmar, Winneshiek County, Iowa, og reiste 20. juni 1873.
5. Gunhild (146-1923), gift med sin fetter Ole Gabriel Olsen Ringerud (1855-1916).
6. Fredrik (1848-1922) gift 1876 med Tonette Thorsdatter Sandvika (1856-1937). Det er med denne Fredrik jeg tror at bestefar blander kortene litt.
7. Olava, født 1850, gift 1884 med Nils Fingalsen Enger Jobraaten, født 1852.
8. Christian, født 1853, gift 1907 med Petra Tollefsdatter Engen (1877-1909).
9. Gabriel (1755-1943) blir i 1879 lagt ut som far til et barn. Moren er Mari Larsdatter Engen (1843-1923). Gift 1885 med Guri Toresdatter (1850-1922).
10. Thea (1859-1866).

Frek døde i Gryte 29. april 1884, og Gunhild døde samme sted 28. februar 1902.

Plugg-Lars og hans familie

Plugg-Lars ble født utenfor ekteskap 2. juli 1880 i Tosseviikeie, han ble døpt Lars Olsen Haugen 7. august i Viker kirke. Faren Ole Larsen var født en gang rundt 1840 i Øyer i Gudbrandsdalen. Faren kjenner vi ikke så mye til, men mora, Mari Larsdatter Engen, var født 12. mai 1843 i Tosseviikeie. Plugg-Lars hadde tre halvsøsken på morssiden. Mari fikk 18. juli 1872 sønnen Anders Kristiansen utenfor ekteskap, og barnefaren var Kristian Gulbrandsen fra Norderhov.

Mari får 30. mai 1877 sitt tredje barn utenfor ekteskap med Ole Olsen, født 1848 i Järnskog i Värmland. Han er kramhandler, bosatt på Hen og emigrerer til USA samme år. Barnet døpes Ole.

Mari får 14. juni 1879 nok en sønn utenfor ekteskap, som døpes Gudbrand Gabrielsen. Faren er Gabriel Fredriksen Gryte, født 17. mars 1855 i Gryte.

Gabriel i USA

Gabriel utvandrer samme år som Gudbrand kommer til, og melder utflytting 2. mai 1879 til Budd, Iowa. Han gifter seg i USA med Guri Toresdatter, som kom til North Dakota i 1882. Hun var født 29. mai 1850 i Nørre Hagaset i Etnedal. I 1900 og 1910 bor de i Newburg, Steel, North Dakota. De har nok vært en tur i hjemlandet i 1908, for da ankommer de New York med skipet *United States* som la ut fra kai i Kristiania.

I 1910 finner vi Gabriel og Guri i folketellingene for både USA og Norge. I Norge er han oppført som farmer i USA. De kommer begge hjem engang før 1922, ettersom Guri dør 18. juli dette året i Gundbjørud. Gabriel dør 10. oktober 1943.

Mari Larsdatter flytter mye rundt. I 1872 bor hun på en plass under Gundbjørud, og i 1875 ernærer hun seg av håndarbeid når hun bor i Gryte. I 1900 jobber hun som dagarbeider og med husgjerning, og er da bosatt i Enga under

Storvika. Hun dør 10. februar 1923 i Nymoen av lungebetennelse.

Gabriel var bror til Fredrik Fredriksen Gryte, som dermed blir onkel til Gudbrand Gabrielsen, som er halvbror til Plugg-Lars.

Bestefar forteller:

Bjørnen ga budeia belønning - og Frek Grythe gjorde vann til brennevin

Ringerikes Blad, 31. desember 1970

En vinterkveld for mange år siden med et forrykende uvær over de den gang så øde Vidals-trakter satt min bestefar og fortalte gamle beretninger. Det eneste lys i den grå værslette tømmerhytta var peisvarmen som sydet og brant i feite tyrirøtter. Erfaren bjørne- og elgjeger som han var, kom han blant annet inn på dyrenes klokskap. Bjørnen har like godt vett som mange mennesker, hevdet han, og fortalte følgende om en kaldblodig seterbudeies møte med skogkongen.

- Budeia jeg nå skal fortelle om var kjent for å være særdeles modig. En dag hun vandret i skogen fikk hun se en bjørn med vidåpent gap. Den hadde fått et ben sittende fast i munnen - antagelig i en hul tann - slik at den ene enden sto rett opp i overkjeven og hindret den fra å lukke gapet. Bjørnen syntes temmelig ynkelig og forkommen og rørte seg ikke da budeia gikk nærmere. En stund sto begge urørlig og så på hverandre, og hun syntes blikket dens liksom bad om hjelp. Budeia var glad i dyr og gikk resolutt hen til bamsen. Den rørte seg ikke da hun stakk høyre hånd i det fryktinngydende rovdrygapet for å befri den for benet. Dette lykkes til slutt, alt mens hun klappet den på halsen. Fri for benet tversnudde den og bykset inn i skogdjupet.

Dagen etter ble budeia igjen vår bjørnen og at den fulgte etter henne. Den kom nærmere og nærmere, og en isnende skrekk fylte den tapre seterjenta, og hun ble stående som lamslått. Bjørnen stanset også, og hun så at den hadde et digert kjøttlår i gapet. Knøttstille sto de og så på hverandre som dagen før. Plutselig legger bjørnen kjøttet forsiktig ned på en tue, sto atter stille et øyeblikk, for så langsomt å rusle vekk. Budeia var etter dette sikker på at bjørnen på denne måte ville takke for hjelpen, og bringe den eneste belønning som sto i dens makt å skaffe. Hun tok

derfor med seg det ferske og fine kjøttlåret tilbake til setra. Beretningen er gammel, og bestefar hadde hørt den da han var gutt. Hvor mye som egentlig er sant i denne solskinnshistorien er det ingen gitt å si, men ett er sikkert, det har hendt mere i skogene våre enn vi travle nåtidsmennesker vil tro.

Vinden ulte og det var liksom hytten ynket seg i dens kalde grep. Bestefar tok en pause, la forsiktig en ny tyrerot på varmen. Frosten var i ferd med å tegne kunstferdige isroser på de små fattigslige vindusrutene. Så kaldt der ute, så varmt ved peisen - så fredelig en stund. Vi sitter alle med våre egne tanker. Bestefar tar frem en kvart-rull tobakk og karver i pipa - tenner, røker i stillhet en stund.

- Jeg kommer til å tenke på en strofe om Frek Grythe i Ådal, sier han. Å, ja fortell, ivret vi.

- Frek Grythe var kjent for å kunne mer enn sitt Fadervår, han fungerte mye som en slags lege både for folk og dyr. Av mange var han ansett som noe av en trollmann. Han var også en stor humorist og hadde moro av å gjøre ett og annet "spikk" med folk.

En gang var det dans på Grythe, og fem potter brennevin skulle drikkes opp. Frek hadde to rødmalte kagger som tok fem potter hver (fem liter). De var akkurat like å se til. På kjøkkenet sto et stort vannkar. Den ene kaggen la Frek i kjelleren og den andre som var full av brennevin la han på bunnen av vannkaret.

Dansen begynte og mennene drakk. En husmann til Grythe ved navn Plugg-Lars var skjenker. Da det led ut på natten ble brennevinskaggen tom, og stemningen begynte å dale. Det er riktig slemt at det er slutt på brennevinet, så trist og stuslig som det blir nå, sutret Plugg-Lars. Frek syntes det samme og var harm over at det ikke var

kjøpt mere. Men så sier han plutselig: "Dersom dere vil tie og ikke lar noe menneske få vite det, så det kommer ut i bygda, så vil jeg nå gjøre vann til brennevin." Alle lovde selvfølgelig å tie stille med slikt. Så tok Frek den tomme kaggen og senket den ned i vannkaret. Da han var kommet ned til bunnen av vannkaret med kaggen, flyttet han hendene, grep den fulle kaggen og dro sakte opp. Nappet derefter korken ubemerket ut og bar kaggen hen til bordet og sa: "Drikk nå karer!" Plugg-Lars skjenket i og trodde selvfølgelig at det var vann, men sa skål allikevel. Da han kjente at det

var brennevin ble han så redd at han glapp glasset i gulvet så det gikk i knas. Alle sto som fortapt uten å si et ord, og ingen tvilte på at Frek hadde gjort vann til brennevin.

Ja, han Frek Grythe fant på mye rart, humret bestefar, knakket asken ut av pipen mot peiskanten, og fant tiden inne til å gå til ro for natten. Lang, lang vinternatt i villmarkens og fredens rike, hvor tankene kunne dra på langreis før man ble overmannet av søvnen under den lune gamle skinnfellen.

Frek Gryte

Buskerud Blad, 11. mai 1902

Meddelt "Buskr. Blad".

I Renna ved Spirillen var i gamle Dage en Garver, som ikke fik Ro om Natten for de usynlige.

Til hver Nat gik det og tuslede efter Gulvet, og Stolene blev flyttede, og man saa i Mørke det blinkede af nogle Øine, der uhyggelig stirrede omkring en. Garveren besluttede da at faa en Ende paa dette og gik til Frek Gryte, der var vidt bekjendt for sine Trolddomskunster og for at have Herredømme over de usynlige.

Da Frek kom, gik han 3 Kast omkring Stuen og begyndte at læse i en Bog. Da rystede Stuen og det hvinede i Taget og i Kjælderen. "Vi skal ro Huldren ud paa Fjorden og sænke den ned der", sagde Frek. "Ja, gjør det", svarede Garveren. Saa hængte Frek en Sten i bagerste Enden af Baaden, saa Garveren ikke saa det og fik ham til at ro, og Frek satte sig selv til at læse; men det var noget rart, han læste dengang, for hvert Ord, han sagde, saa duredede det i Luften, som naar et Uveir bryter løs.

Et Stykke udpaa Fjorden sagde Garveren: "Huldren er nok med nu, for hvert Aaretag, jeg tager, dunker den i Baaden ligesom naar Kalvene mine stanges". "Nu er Huldren med", sagde Frek, "og fri Skyds skal den faa did, hvor den er kommen fra".

Da de var komne Midtfjords skar Frek af Baandet, som Stenen hang i. Pulp - "der for Huldre te Helvetes", sagde Garveren. Saa roede de hjem. Siden har det altid været roligt om Natten i Renna. Det var ikke længe før det spurgtes over hele Bygden, at Frek havde manet Huldren fra Renna, og da Presten fik høre det, blev han

vred og sendte Bud, at Frek skulde komme til sig og tilstaa sine Synder og gjøre Bod og Bedring. Frek gik til Presten, som spurgte: "Er det dig, som er en saadan Troldkarl og har Herredømme over de usynlige og fordriver dem?" "Ja," svarede Frek, "naar nogen ber mig om at jage Huldren, gjør jeg det uden at spørge hverken Prest eller Profet." Da sagde Presten: "Jeg kunde ikke trod, at der endnu i min Menighed kunde være saa megen Overtro og Trolddom; men jeg haaber dog, at naar jeg faar virket her en Tid, skal jeg faa udryddet det, formedelst Skriftens Ord og mine Prædikener. Du Frek maa vende dine Tanker bort fra de usynlige og Satans Spil, ellers gaar det med dig, som det gik med Huldren, du manede ned i Afgrunden. Læg dig disse Ord vel paa Hjerte og gaa saa hjem".

Frek begyndte at spekulere paa, hvorledes han skulde faa gjort Presten et Puds. Til al Held havde Frek dengang en stor, sort Buk; den slagtede han, tog Skindet og stoppede ud og bar den op paa en Bakke ovenfor Veien, hvor Presten skulde komme kjørende om Kvelden.

Bukken blev bunden fast paa et Par Ski, og den stod, som den skulde været levende.

I Skumringen kom Presten kjørende, Frek satte en Ildebrand i Bukkens Mund og lod den age nedover Bakken, og det gik forbi Presten saa Varmegnisterne sprutede. Presten blev aldeles forfjamset; men saa raabte han: "Kommer ikke der selve Fanden!" Derpaa gav han Hesten et Svøbedrag og afgaarde gik det, saa Sneen føg efter, og Folk har aldrig set, at nogen Prest er bleven kjørt saa fort som dengang.

Av Jon Guldals opptegnelser

Rytterager og Storøya

Reisebrev à la potpourri av V. V.

I enkelte leksika oversettes potpourri med blanding, men det betyr riktig oversatt luktekrukke. Jeg bruker det i betydning lapskaus.

Vi går efter den støvete landevei - en kjent Oslo-arkitekt med mig som cicerone. «Huff, så varmt», sier de vi møter, vi peser og går, og hvis de gloser jeg i mitt stille sinn brukte på de hersens bilene som hvirvlet oss ned i støvet, blev gjengitt her i bladet vilde folk tro at jeg var trekvart gal. Jeg banner nemlig på lappisk, og her på flatbygden er det få som kan det. Jeg lærte det av en gammel finn som jeg gikk sammen med over mange og store fjell for 30 år siden. Hans ordgyderi hørtes ut som duren av stor rullesten i fart nerover ura, men om den oversettelse han lærte mig er å stole på er tvilsomt. Lapper har ikke større moro enn å holde en «darro» til beste. Darro er nordmann, og når lappebarna skal tegne fanden eller en annen stygg mann, så blir det en darro i sid bonjour.

På Blomshøgda er et slags steppsted. Her og ved alle små eller store bilholdeplasser burde en solid stenbenk settes op, for så kunde en trett vandrer hvile sig inntil rutebilen kom. Ved Vik, Sonerud, Voldgate og mange flere steder burde en slik benk stå: En ringerikshelle på to solide ben av sten. Hr. Wiborg Thune ber jeg notere sig dette, og jeg legger til: Ennu er det ikke forbudt å gå efter en vei, ennu rår ikke bilene alt, og har man gått en halv mil så smaker det å få sitte en stund. Med hensyn til de av mig foreslåtte stenbenker, så kan det tenkes at kjæreste-par avtalte møte ved en slik benk en måneskinnskveld. Det kan tenkes, at gutten risset sitt og hennes navn nedi stenen. Et hjerte med pil blev også laget, andre symboler kanskje også. All right, så fikk kommende granskere noe å titte på om hundre år.

Vi er fremme på Rytterager gård. Om jeg sa, at det er blitt pent der på gården, så var uttrykket altfor platt. En østerdøl vilde si «styggvakkert», en tysker «wunderschön» osv. Enn om jeg sa, at gården med have og park, snorrette veier, plener og jorder i mettet fruktbarhet er som et herlig maleri slik som de gamle mestere laget malerier?

Under min nedrabling av disse linjer har jeg liggende foran mig et luftfoto av gården med dens herligheter, og så dere dette billede, så

Jon Guldal.

vilde enhver finne sammenligningen med et maleri god.

Direktør Throne Holst er uten tvil en meget klok mann, som nødig vilde komme til å like om jeg gav mig til å rose ham og hans verk. Han har sikkert gjort mange studier blant mennesker og vet at mange kryper og slisker for å opnå et eller annet. Men gården kan jeg da skrive om. 3500 nye epletrær står på geledd nedenfor husene, utover mot Lemostangen er fine spaserveier lagt mellom bjerk- og nåleskog. Langs en annen vei var bare roser og hver rose har sitt navn på tavlen like ved. Nu vil jeg forsøke å tyde ordet Lemostangen. Denne tange henger inn til Rytterager med en ørende tynn landstrimmel, som vannet går over når fjorden er litt stor. Er det storm så skvalper det over, og da ser det grangivelig ut som tangen flytter sig: en stund er den landfast, en stund er den øy.

Navnet Rytterager har mange forsøkt sig på. Akkurat her ved Løken og Rytterager hadde de gamle hedenske nordmenn sin leikarvoll. De lot sine gildeste hingster slåss på kullsvarte livet, selv drev de dem fram med lange jernpiggede staver. Når leiken var ferdig for dagen red de bruksgampene ned på tangen, hvor det var lett å sette for «ei skut-le» for natta.

Hovedbygningen på Rytteraker. Foto: R. Nyblin (1900) /Buskerud fylkesfotoarkiv.

Nok om det og litt av noe annet. I årenes løp har jeg forsøkt å samle adskillig tilgang til en gårds-historie om gården Rytterager, og så meget har jeg ialfall samlet, at jeg uten å ta munnen for full kan fylle fem «ringerikinger» med «røtter-åkerstoff» - om det blev noe større tess er en annen sak.

Det som efter min mening er mest interessant fra svundne tiders historie er folkelivsbilleder, episoder som blir gjenfortalt, farvelagt og om-diktet av folket selv. Hvilken nordmann kjenner ikke major Jürgensen? Her bodde han og nød sitt otium. Av og til reiste han inn til byen og var med i komedien i Grensehagen - rent kose-lige historier blev fortalt om ham. Hans ge-brokne dansk-tyske dialekt hjalp meget på komikken. Fru Dunker født Hansteen kom til gårds engang, hun var ung frøken, og majoren ønsket henne velkommen ved å stikke en varm gulrot i hånden hennes. Gulroten hadde majoren fisket op fra suppegryten. En gang kommanderte han opstilling til spissrot. Det var en uforbeder-lig tyvaktig gammel mann fra Sundvollkroken som skulde lide straffen. I sin nød foretok han en exhibition - mannen led av brokk. «Det kan da ikke være majorens mening å helseslå en gammel klein mann». Jentene som var komman-dert til å delta i eksekusjonen, sprang hylende vekk, og noen spissrotgang blev det ikke av,

På gården Borgen står et stort gammelt spise-bord, som i Ole Jørgensens tid var spisebord her på gården. Det var begått et tyveri. Mannen på gården kalte hele tjenerskapet sammen og kom-manderte dem til å sitte på huk under dette bordet med den ene hånden oppå bordflaten. Ole Jørgensen plaserte en bøtte vann oppå bor-det. Han leste noen rare formler, tittet i vannet og da, idet han stod med en hevet øks i hånden:

Nu ser jeg tyven, nu hugger jeg av hånden hans. En hånd ble fluksens revet ned av bordet, tyven røpet sig selv.

På plassene rundt omkring i skogkanten her bodde mange særpregede menn. Klaseru'n, Tarald i Skauenga, «Løvenskjold», «Havfru-baulen» og hundre andre. Jacob Breda Bull fridde her. Komponisten Ole Olsen og frue født Hals bodde her om somrene, og de fornøieligste historier er fortalt om komponisten og de kjær-tegn han gav sin frue da hun møtte ham nede på bryggen. Ole Olsen skal ellers ha æren av å ha tatt den digreste gjedde i Sælabunnen,

Historien om dengangen de rodde fanden over til Storøya har jeg visstnok satt inn før. Årstallet har jeg glemt, men det var da i Havfrubaulens tid.

Nu i sommervarmen er det bare dumt å bry folk med årstall og den slags tungt stoff. Nei, nu i hundedagene er prat om sjøorm langt likere. Sjøormen er sett i Sælabunnen, det blev bevid-net av tre troverdige menn - jeg tror det var i salig presten Theilmanns tid. Den viser seg mot onde tider, så enhver som ferdes på vannet nu har bo å passe på.

Det siste byggverk jeg hadde anledning til å beundre på Rytterager var et svalerede like ved inngangsdøren på verandaen. Jeg må få lov til å hilse tilbake til direktør Throne Holst og si at han i dette svalerede bar et lykkens symbol. Et gammelt ord sier, at der hvor svalen ikke byg-ger, der bygger heller ikke lykken.

Egentlig er arkitekten og jeg på en slgs studietur, og for mitt vedkommende er jeg gan-ske bra rustet med papirer og bøker i min veske. Vi skal lete op gamle veier, se på gamle hus og finne planter som kan tenkes å være et mun-kenes minne. Vi ror over sundet og lander ved

Låven og driftsbygningen på Storøya, tegnet av Harald Solberg ca 1900- Fra Hole bygdebok 2.

Sundland, som den gamle plassen heter. Her går allé op til gården. 170 store kjempetrær står i to geledder langs denne fredelige vei, hvor ingen bil jager og hvor intet støv finnes. Herlig er alleen og skjønne tanker må den mann ha tenkt som har planlagt den. Her er så stille og fredelig, og i smug tenkte jeg på Goethes herlige vers «Über alle Gipfeln ist ruh ...». Over alle åser er stillhet og fred, ikke er blad rører sig på grenene, fuglene tier, «vent bare så roer vi oss også selv».

Der hvor alleen begynner nede ved vannet er et lysthus med 12-13 kjemper omkring, og kunde disse gamle bjørkekaller fortelle, så var her stoff til mange romaner å høre. Her tok jomfruen avskjed med sin venn, hun stod her til han var kommen over sundet. Somme gang - når det var menis høst og vår - måtte de slå sig frem over sundet ved å dra en båt mellom sig. I lumre sommerkvelder gadd ikke den spreke herre til øya hefte sig med båt og rorskarl. Han holdt sig i hingstemana og de la på svøm både han og hingsten.

De bleiv i sundet mange. 4-5 vet man navn på fra år 1800 inntil nu. Lenge måtte de sokne efter enkelte, men de gav ikke op. Hjalp ikke annet, så rodde de en toppe att og fram over stedet hvor man trodde liket lå, og der hvor toppen gol var den døde.

Vi er fremme på tunet på Hamarbispens gamle avlsgård, og blir vennlig mottatt av nuværende eiere, hr. og fru Nørgaard.

Det forundret mig, at hr. Nørgaard allerede hadde rede på så mange av de gamle plass- og jordesnavn på øya, for disse navn var noe av det første vi måtte gå igjennom. Vi regnet op disse plassnavn på øya: Sundland, Gulsplassen, Sølystplass, Hans Olsen-plass, Nedre Rosenlund, Jenseplass, Blomplass, Midtre Rosenlund, Øvre Rosenlund, Qvisla, Oljorde, Klorebakken, Dybdal, og man har nevnte Guldalen, som er den dype dalen rett ned for husene.

«Fant De noen rare planter her?» var et av mine mange spørsmål til fru, og hun fortalte, at der overalt på øya er å finne vill akeleie. *Aquilegia vulgaris* hører til de tyske lægeplanter som fikk innpass i middelalderen. Den hellige Hildegard anvendte den, og akeleien nevnes i *Glossarium Helmstadiense* - fra det 12. århundre. Signe Fransrud nevner i sin avhandling akeleien på Storøya, og anfører, at planten ikke trives i de vestlige strøk på Ringerike, men er almindelig i Holes og Norderhovs silurstrøk, og den må uten tvil stamme fra eldgammel kultur. I min flora leser jeg, at akeleien hører til Sol-eiefamilien. Blomstens 5 kremmerhusformede kronblader har alle lange sporer som stikker ned mellom begerbladene. Planten finnes ofte i omegnen av kirke- og klosterruiner og i gamle parker.

Så ser vi på en forstening som fru har funnet nede ved stranden, og fra et plancheverk som jeg har fått av dr. Heintz ved paleontologisk museum kan forsteningen bestemmes til

å være en Discoceras fra norsk ordovicium. Det vil si at det er noe slikt som 500 millioner år siden denne spiralsnodd var levende nede på lagunen her.

Skulde en granske Storøyas rudera, planter, gamle stier og alt annet så burde man regne med uker - ialfall blir det lite av på en formiddagsøkt. De gamle i bygden har fortalt mig, at man i for-dums tider dyrket et kornslag som kaltes «tole», spesielt brukte man dette korn til såning i bråter på øyene - jomfruene Stranger på Frognøya brukte især tole. Ingen har kunnet si mig mere om denne tole, men ved et tilfelle fant jeg kornslaget nevnt i bygdeboken for Sigdal, hvori opplyses, at tole blev meget sådd i Eggedal, og der sies at tole er en blandingsart mellem rug og hvete.

Meget overrasket blev jeg forleden dag ved en notis i dagspressen om en ekspert på plante-kulturens område, professor dr. Tschermak-Seysenegg ved høiskolen i Wien, som har funnet op en ny kornsort, nemlig rughveten, som forener begge kornslags gode egenskaper. Kanskje har han funnet frem til tole, som norske bønder dyrket i hundrevis år. Det er sjelden eller aldri noe nytt under solen.

I en artikkel tidlig i våres opfordret jeg unge gutter til å dra ut på studieferd etter planter og forsøke å få bestefar eller bestemor til å nevne gamle norske navn på plantene, men dessverre, der er ingen melding kommen. «Hvorfor tar dere ikke ungene mere ut i marken?» spør jeg d'herrer pedagoger. I naturens bok blir man aldri ferdig med å lese - den har minst 500 millioner blader og der er nye sider for hver enkelt, alle kan gjøre opdagelser og alle blir beriket ved studiet av denne bok. Det er synd og skam at ungdommen ikke lærer navn på blomster og vekster som gror fremfor bena våre. Bygdens egne trær og planter burde man kjenne, og jeg tror at folkeskolen har en stor oppgave på dette område, og for ungene vilde det uten tvil være en stor vinning å lære mer om planter, insekter, forsteninger, bergarter osv. enn å pugge utenad oppgaven over hvor mange innbyggere den og den byen har.

I gamle svartebøker kan en finne navn på planter som blev anvendt i sykdoms fall. «Trømentillerot», Malurt, Kamelblomster, Marulium, Hjertensfryd, Madrian, Krusemint og flere. På hageblomstene hadde de gamle norske navn og her kan nevnes noen av de som Mor Brekke har opgitt: Silkeserk, Ishjerte, Hanekam, Gamle kjerringer, Busknelik, «Den vijera som Judas hengt sig i», Ridderband, Kjersemine, Brudeslør, «Bevende hjerter» og Silkeakse har jeg før skrevet om. Med disse opplysninger håper jeg noen hver sender mig gamle norske plantenavn og beskrivelse av planter som blev brukt til medisin for mennesker og dyr.

«Tror du det spøker på Storøya?» var det en som spurte mig. «Med hensyn til nisser og gammeldagse underjordinger, så befinner vi oss pro tempora i et dødt tidsrom. Formodentlig har alt småfolk forføiet sig vekk på grunn av all larm av biler, traktorer og allehånde mekaniske innretninger». Den siste nisse som er sett på Storøya blev iakttatt for ca. 28 år siden av en ung sprek mann som kjørte et tømmerlass ned til fjords. Hesten steilet da den fikk se den usle skapning på sneplogkanten, og mannen bemerket at nissen hadde en slags rød topplue på hodet. Mannens navn kan jeg ikke opgi uten hans samtykke, han kan selv sende en skildring inn til bladet, for han lever i beste velgående i Steinsfjeringen.

At der ennu svever meget mellem himmel og jord som våre lærde eksperter ikke har gransket til bunns er sikkert. Hør her en fortelling fra Nidaros domkirke fra bare 30 år tilbake. Domprosten står på prekestolen - hans frue som sitter nede i høikoret ser en munk med grå hette gå op til presten og tar et kvelertak i ham. Efter prekenen forteller presten, at han under prekenen mistet målet helt, det var akkurat som noen tok strupetak, sa domprosten. Og hans egen frue hadde sett munken som ingen annen så. Kanskje går der munker igjen også på Storøya?

Får vi ikke se dem, så er det - tror jeg - adskillige minner å finne efter dem, og verdig var disse minner å vare.

V. V.

Han Tøstein Søreli

Seign ifraa Hallingdal ved Hallvard Bergh

Dæ ha støtt vøre noko Gokara der i Søreli, so-lengji som nokon minnist aa segja taa. Han Tøstein Søreli va ein mæ dei likaste taa dei att mæ, han. I Svenskekrien va han mæ taa dei Karo, som laago i Krokkleiven, daa Fijin kom te Nødrehaug. Den Presten der vart so førtvivla o rædd, at han smatt aat Kjellare, daa Svenskemakte kom drivand; men Fruga hass, ho Anna Colbjørnsdotter dæ va Sugge, som ikji blonka før fyste Smelle dæ.

Hona gjikk ut te dei o ha Høgøfferadn, om dei kji vilde gjera se so uvande aa sjaa innom Døre, mea ho fann dei noko Drikke, va dæ kji meir. Syllateradn ba ho lægre se ut paa Trøkkji aa hade so Tenaradn si te bera ut Ankar etter Ankar mæ Brennevin. Kalt aa hundskle va dæ, so hona tømte Synd om dei, som ute skulde liggje aa ga dei so Løv te taka ned eit Hus te Ve aat se aa nøre upp ein Verme uti Garde. Dæ lyste aa løga, so dæ saagst lang Lei. Alt dæ, som søtt aa gøtt va, sette ho fram aat dei Storhælsø, som soto inn i Storstugun henn' Anne. Men so vanta dæ Senep, sa ho, aa ba den høgste Øfferen, om ho skulde faa Løv te gjera Tenesgjenta si burt te Lesmannsmadamun ette Senep. Aa detta vart no kji nekta henn' dæ, maa veta. Men ni Skoen aat Framstølun (ein Gjenteomage) la ho ei Skrift aa ba der Lesmann gjera Bø te Norsko, at Svenskemakte laag paa Nødrehaug, aa helles gjeva go Greie om, koss dæ sto te. Gjenta gjikk aa kom att mæ Senep. Dei Nørske føngo mæ Bøe. Paa Steinsfjorde va dæ hard Staal, aa der vart dæ slik Leven aa Knesting aa Bresting, daa dei Nørsko komo riandes aa gaaandes ette Langgutun (Vegen ette Ise).

"Hvad æ dæ som rikkar ock tikkar so, mi Fruga", sporde den høgste Øfferen. "Aa, d'æ taa di d'æ kalt, dæmæ smell dæ aa knæll dæ i Galde", svara ho Anna. Svenskadn stirde nøkk ut; men dei saago ingjinstan, taa di va ljøst runn ikring dei taa dei store Verma utpaa Trøkkji. Daa den nørske Trøppe kom aa tok te dundre aa skjøte, kvøkkø Øfferadn so dei sprotto ende upp. "Hadde jag gjett dej, Anne, dæ jag ga Hunden din i Kveld, so hade jag sløppe detta", sa den høgste taa dei - han hade skøte ihel Hunden henne, mæ di sama han kom. Men da Øfferadn saago te, var ho Anne burte. Daa ho hørde fyste Smellen taa Børso, smatt ho te aat Kjellare i ei Løyngøngu. Nørskadn jaga Svenskadn som

vilt Fe o toko ein heil Nøte te Fangji. Mea dei kridde som allelikast, raakte han Tøstein paa ein Høgherre, som rei paa ein Gamp aa hadde meint se te tikji Laupe derifraa. Han Tøstein hadde skøte ut alle Patronadn sine, men lell va han kji meir innpaa, anna greip fat i Begsletygjilen o stana Gampen. "Ko æ du før ein Mann?" sa han Tøstein. "Hvad jag er, blir alder du!" svara Svenskjin. "Dæ sko me nappast om!" sa han Tøstein aa rev Karen ne or Sale aa rundjula han, te han ikji orka dra se, aa sette han so hovustup inn i Høle te hino Svensko. Kjyrkja der paa Nødrehaug hadde dei gjort om te Heststall aa baaro se aat, som dei skull kome or Turkrie aa inkji or Sveri. Dei hadde jamvæl gøngji skrøytt taa di, at dei vilde taka Syllgruva vaar paa Kongsberg o sa, dei vilde sko Gampadn sine mæ Sylv, før dei foro heimatt aa Sveri. Dei loto sitta nepaa før di lell.

Eigong mea Krie sto paa alle hardast, hadde Nørskadn aa Svenskadn lægra se mitt emot einan paa ei Slett. So va dæ ein Dag daa, so kom dæ fram ein svær Gælgji, som eitte Gulson - ko meir han eitte, veit e kji. Dæ va ein Bjølkji so diger aa lemma, at han saag ut som ei drustele Smiustabbe. Han dreiv att aa fram imyljo Trøppo te kor Dag, sputta i Nevadn aa bau dragas, men dæ va ingjin taa Nørsko, som vaagde se te stige fram, endaa Kafteinadn sprongo baade hit o dit o vilde eggje engon taa Gokaro te vaaga ei Kule mæ Svenskekjempun. "Finnst dæ kji engon Hallingen, som tøre ta eit Broketak mæ hono, so finnst han kji her i Kore", sa han ein Kaftein, som hadde eksert dei eigong. So komo dei daa te hono Tøstein Søreli o toko te lea o lirke mæ hono. "Ja, dæ vøre Moro freiste, ko mange Gruteføt han ha eta i sine Daga mæ", sa han Tøstein daa te all Slutt o let se leie frampaa Pallen taa ein taa Kafteino. "Aa, klent te Kara Nordbaggadn, naar de kji ha likar gjera i Vegen!", skriko Svenskadn, daa dei saago han Tøstein, før han va berre ein liten Vagg han, maa veta.

Dæ bar i hop mæ Karo paa fljøgande Tima; dei streitest aa toløst eit Bel so, o tjaasta o pusta som Saudn, naar dæ æ varmt i Være om Sommaren; men før nokon visste taa di, støndo Langskjenkadn aat Gulsone ende beint upp i Være som ei Kluftegrøn - grytte so han Tøstein 'n ifraa se, so han trilla burtiggjøno Markji som

Anna Colbjørnsdatter spør oberst Löwen om å få sende tjenestejenta til nabogården etter matvarer.
Kobberstikk etter Erik Pauelsens maleri av 1779. Foto: Buskerud fylkesfotoarkiv.

eit Kjevle, snudde se om o meinte paa gøngji,
før han trudde, dæ va Slutt paa Leikji. Men no
vart Gulson ill aa rende paa han Tøstein o te
svarpe aa slaa. Svenskadn huga a gaula o lo'o.
"Gje, som du fær, Halling, gje, som du fær,
Tøstein!" skriko Norskadn. Dei heldos eit Tak

so, men ress som dæ va foor Gulson i Galden,
so dæ gol i hono. Daa dæ lei paa lite, reiste han
Tøstein se upp att o karra attende te Nørsko.
Gulson laag like still: Svenskadn loto bera han
taa Palle i ei Bleie. Ei Viku ette laag han Lik.
Ingjin taa dei hade Verju paa se.

Fedraheimen 13. september 1879. Eit Blad aat det norske Folket.

Står også i *Folkeminne ifraa Valdres og Hallingdal*. Uppskrevne av Hallvard Bergh (Risør (!) 1925).

Arbeider-Foreningernes Blad.

Løverdag den 18de Mai 1850.

Bekjendtgjørelser

Som Gave til Sentralkassen er fra et Medlem af Ringerikes Arbejderforening, Torkel Lysti i Aadalen, indsendt 1 Spd. Denne hæderlige og stræbsomme Familiefader agter nu at reise over til Amerika, og har han anmodet Redaktionen om at frembære hans hjertelige Farvel til samtlige Medlemmer af Arbejderforeningerne, idet han ønsker disse al Lykke og Fremgang.

Fra Ringerike

2. september 1913 (utdrag)

Jeg erindrer godt fra mine Guttetage, da (Jørgen) Moe var præst i min Nabobygd, at jeg var ifølge herfra med en Slægtning af Moe over til Krødsherredes Kirke og efter Gudstjenesten blev vi budne op til Middag i Præstegaarden, hvorledes han paa sin fængslende Maade kunde fortælle Episoder fra den Tid Striden mellem Wergeland og Welhaven var paa sit skarpeste. Moe levede dengang som Student i Kristiania. Nylig afdøde Bispinde Moe fortalte, at hendes Mand udtalte, at han havde levet sin lykkeligste og mest velsignelsesrige Tid de 10 Aar, han var Præst i Krødsherred.

Da han kom til Drammen, var der paa den Tid dersteds en stærk pietistisk Bevægelse, og Moe, som var vandt til at færdes som en fri Mand, fik snart føle dette. De saakaldte Hellige taalte ikke, at Presten gik paa Ski og Skøiter og tog sine Rideture, hvilket han fandt nødvendig for sin Sundheds Skyld. De var temmelig paa-gaaende ogsaa i andre Retninger. Der fortaltes saaledes, at engang Præsten var i Selskab, kom en af disse Dydsmønstre ogsaa did for at tale med ham og bebreidede ham, at han deltog i

saadanne syndige selskabelige Glæder. Det var en mindre Kjøbmand og Moe svarede ham kort og godt: "Gaa du kun hjem og sælg Erter og Flæsk, saa skal jeg passe mit baade for Menigheden og Vorherre."

Naar undtages denne lille Klik, saa var Moe ogsaa i Bragernæs elsket og afholdt i høi Grad, hvorpaa han havde mange synlige Beviser. Præsten Heuch var Moes Personelkapellan i Drammen og fulgte ham som saadan ogsaa til vestre Aker. Efter Biskop Moes Død besteg Heuch som bekjendt Bispestolen i Kristiansand.

Merknader

Anders Pedersen Oppegaard (1833-1923) holdt i mange år kontakt med utvandrede landsmenn i sine fyldige epistler kalt "Fra Ringerike", som ble trykt i Decorah-Posten i Iowa.

Anders Mehlum har i Nu 1913 en lett avvikende versjon av Jørgen Moes møte med den troende kjøpmannen, som hadde sendt ham et advarende brev om at det ville vekke forargelse om han gikk i selskapet. Moe svarte da: "Sælg De Deres Ost og Smør, jeg passer selv hvad jeg gjør".

Ringerikes Blad

Tirsdag 13. september 1955

Nølru, Nødru, Nørdru

Lars Frøhaug på Frøyu, som nå er Røyse-bygdens eldste mann, sa på vår forespørsel at det høytidelige navnet Norderhov hørte han ikke før han var ganske stor. Alle sa Nørdru, Nølru eller noe lignende.

Frøhaug har i årenes løp vært eksaminert av mange filologer. En slik sprogmann var hos ham for noen år siden og forhørte seg også om Nølrunavnet. Det må en ekstra bokstav til for å skrive navnet rett, sa denne kandidaten.

To jenter på landeveien i 1711

Etter krigene på 1600-tallet oppsto et stort problem med hjemløse mennesker som strøk langs veiene, folk som de færreste ville gi mat eller husrom. En sjelden gang møter vi dem i rettssalen, som da fogden Lars Michelsen 9. april 1711 kom på tinget i Hole og lot framstille to unge omstreifende jenter, Gunhild Trondsatter og Birgit Arvesatter, som noen dager tidligere var blitt pågrepet.

av Sten Høyendahl

Gunhild fortalte at hun bare var 16 år gammel og født i København, og at hun i sin barndom hadde kommet til Hallingdal sammen med sin far, Trond Højer. Hun hadde vært på Kolsrud i ni års tid inntil forrige sommer, da hun dro til Bergen i håp om å bli helbredet for den fallende syke, tidens betegnelse for epilepsi. Siden hadde hun reist gjennom Sogn, Valdres og Land, og på Land hadde hun møtt Birgit Arvesatter som hun ba reise sammen med henne *og passe hinde op i hindis svagheit*. De hadde oppholdt seg i åtte dager ved Hønefossen da de ble pågrepet og ført i lensmannsarresten. Selve pågripelsen må ha funnet sted i Hole, ettersom rettssaken ble ført i tingstua på Berg.

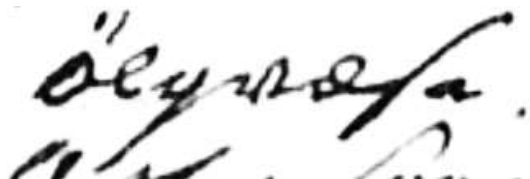
Gunhild opplyste at Anders Poulsen i København og Ole Ve i Hallingdal var hennes formyndere. Hun hadde en bror i byen (vel Christiania!) ved navn Kornelius, som tjente hos en stor mann som het Anders. En annen bror, Trond, arbeidet hos en pottemaker i Bergen. Nå var hun blitt besvangret av Erik Olsen, en bondegutt fra Ål, og vil gjerne reise tilbake til Hallingdal. Hun fortalte også at den slemme syke ikke rammet henne enn i nye måneds- og messedager - vanligvis er det syfilis som kalles den slemme syke, men her gjaldt det åpenbart epilepsien som hun hadde fortalt om.

Om Gunhild virkelig var født i København, må hun ha tilhørt et norsk miljø - ingen dansker heter Trond. Derimot var det et stort miljø av nordmenn i København, ikke minst gjennom militærvesenet, og Gunhilds far kan ha vært tilknyttet dette før han og hans familie reiste tilbake til Hallingdal.

Birgit Arvesatter sa seg henimot 20 år gammel og født på Haga i Asker. To måneder tidligere hadde hun møtt Gunhild i Land, og hadde fulgt henne for å *kunde hielpe hende i hindis svagheit naar hun falt, hvorfor hun*

lovede hende om Aaret fornödne Kleder og i penge ½ Rd. Hun innrømmet at Gunhild aldri falt overende når de var alene ute på veiene, men inne på gårdene kunne hun falle om tre-fire ganger om dagen når de tigget om mat og penger. Om hun gjorde seg til, visste hun ikke. Selv hadde hun tjent i tre år hos Per Nedre Skiaker i Land, og senere tre års sommerstider hos andre folk i Land mens hun gikk rundt og tigget om vinteren. Hun hadde vært sammen med Gunhild da stoderfogden i Hedalen konfiskerte passet hennes.

Retten hadde ingen tro på Gunhilds graviditet, og lot henne undersøke av to kvinner som erklærte at hun ikke var med barn med mindre hun var blitt besvangret samme natt. Dessuten hadde hun to dager tidligere fortalt Ole Rå og Ole Olsen Gile at hun slett ikke led av den fallende syke, men av *Ölqvæsa* - ølkveise, et gammelt og nå glemt ord for delirium.

Retten anså derfor at hennes forklaring ikke var annet enn løgn, og tok seg åpenbart ikke bryet med å varsle formynderen Ole Ve i Hallingdal, om han nå var en reell person. Både Gunhild og Birgit hadde reist uten pass, og kunne derfor ikke dokumentere hvor de hadde oppholdt seg.

Da de i tillegg hadde drevet *tröglen og ledig-gang*, ble de dømt til å avstraffes på kroppen med pisk i fengslet og siden forvises fra bygda. Ingen spøk å være hjemløs i eldre tider!

Blodig nikkel!

Allerede da fagforeningen blev dannet klebet det sig blod på nikkelen. Båt etter båt gikk til de krigførende land med raffinert nikkel, og denne skulle brukes til kanoner og mantelkuler. Efterspørselen økedes, arbeidsstyrken økedes. Det eneste som ikke steg var lønnene. For å danne en blokk mot alt dette presset etter mer, mer og mer nikkel var det at foreningen blev dannet.

av Magnus Hakkim

Nu slet disse fagorganiserte, klassebevisste arbeidere nat og dag, nesten nakne ned i gruben. Sprengte fjell, lastet sten, huserte som rene djevlere bare for å tjene så noenlunde til livets opphold, mens alt det de gjorde bare gikk til å drepe deres egen klasse omtrent et hundrede mil borte. All nikkel som blev raffinert blev blodig, og pengene som arbeiderne lønnetes med var plettet med andre arbeideres blod. Enkelte ganger blev der også blod på nikkelen før den kom ut fra Norges kyst. Det er om et slikt drama som hendte i en djevelsk tid at her skal fortelles.

Klokken var ti om kvellen. Elevatoren kom op fra sjakten med den første last arbeidere. De oste av dynamitt, svovelkis, karbid og svette. Et par mann stod på taket av heisen. De hadde så lange borrh at disse ikke kunne medtas inni. For i de store strosser blev det slått hul på op til fem meter. Møisommelig blev de klunset inn i det hårde fjell av en og en mann.

Andre stod ferdige til å gå ned i gruben. Blant disse var store Petter og Torgersen. Begge skulde de ned på 44 hvor de drev en strosse sammen (44 meter nede i gruben). To andre, Martin og Ole skulde ned på 84. De to siste drev med fordringen (stenkjøring).

Strossen hvori Petter og Torgersen arbeidet var gått op helt fra 84. Altså firti meter. Dette foregår på den måten. Først skytes veggene vekk i de små tunneller som kalles staller til man får en passe stor plass. Så går man løs på taket. De såkalte takstrosser. Salve på salve blir dynget op på hverandre og lite eller ingen sten kjørt bort. Stenhaugen brukes da til stillasje. På denne måten kan der gåes op i hvilken som helst høide. Bare stenen får ligge.

Som før nevnt, denne strossen var 40 m. høi og aldeles full av sten. Her lå nikkel til tusen på tusen av mantelkuler som blev spydd utover Flandern, Marne og Verdun. Pengene lokket,

blodpengene. De andre lagre var fattigere og det gjalt å få mest mulig ut av råstoffet på kortest mulig tid. Kanskje blev det ulovlige ved utskibningen opdaget. Båtene beslaglagt fordi de førte kontrabande og så stod man der.

Martin og Ole hadde av stigeren fått ordre til å begynne å laste på strossen. Men dette var ingen lett sak. Blokk efter blokk, på flere kubikkmeters størrelse stengte åpningen. Her var ingen tilstede til å sprette disse. Karene arbeidet på akkord. Tid var penger. Noe måtte gjøres. Hele fordrerlaget, otte mann, arbeidet sammen og som regel blev det sett ned på de som ikke kunne presentere et nesten umenneskelig antall lastede vagger på skiftet. For å få en løsning på det måtte de få stenmassen på gli. For derved å få den mindre sten til å rase frem. Petter og Torgersen blev varslet om dette, og de sendte det svar ned igjen at for dem kunde de godt «ta ras». De arbeidet også på akkord og hadde ikke tid til å somle med å gå vekk. Hullene måtte slås, og salven skytes hvis det skulde blive noe å leve av. Tid var penger.

De stod begge og boret da raset kom. Som et jordskjelv langt borte fra hørtes det ut til å begynne med. Men så begynte det å kneppe og brake like under dem og de ante faren. Torgersen fikk grepet fatt i bornakken som stakk ut over hullet han holdt på med før grunnen sviktet, men store Petter grep i den tomme luft, og kameraten så ham forsvinne ned gjennom stenmassene.

Så hurtig som mulig blev ulykken varslet. Og snart stod alle mann i gruben ferdig på ulykkesstedet, for å yde en hjelpende hånd med i det håpløse redningsarbeide. Det var en samling bleke, skitne og alvorlige menn som det kolde, klare karbidlys her skinte på. Og den bitre sannhet stod klar for dem: Nu dig, neste gang mig.

En liten stund gikk. Plutselig hørtes en stemme inne fra stendyngen: «Gå til venstre med en lampe, så jeg kan se litt!»

Om en bombe hadde eksplodert der inne, så hadde ikke den gjort mer inntrykk på karene enn disse få ord. Og der, sandelig kom ikke Store-Petter krabbende, lyslevende, med blodet sildrende nedover ansiktet. De fik ham op og han kom under lægebehandling. Han fik ingen nevneverdig skade av hendelsen, merkelig nok.

Den ene støvle var slitt av foten og den andre var falt av uten at benene var skadet.

Da han kom sig op av sengen igjen forlot han gruben og reiste til Nordland på laksefiske.

II

Selskapet så det forenlig med god økonomi å begynne med maskindrift. Det hastet. Nikkelen betaltes med en svimlende pris. Jeg tror med nesten 80 kroner pr. kg. Prisen før krigen var omkring 3 kroner. Det lønnet sig å tappe blod av andre lands arbeidere. Snart kunne den velsignede krigen være slutt og da falt prisene. Skaff nikkel! Nikkel! var ropet. Blodet fosset utover Europa. Og nu begynte luftkompresserne å stønne og suge luft som de sendte videre ned i grubene, hvor borremaskinene skrattet og hamret som mitraljøser natt og dag. Mer! Mer! var krigens samme, umettelige rop.

Nu gikk man over til tre skift i døgnet. Ikke et minutt måtte gå tapt.

Torgersen drev nu en ort nede på 84. Natt og dag gikk driften med en mann på hvert skift. Litt lenger inne drev Martin og noen flere. Når nu det ene skift avløste det annet blev det alltid gitt beskjed om alle skudd var gått av. For det hender ikke så sjelden at det ved maskinsalver kan «stå» et eller flere hull, og da er det ytterst farlig å begynne å bore på nye.

Kl. 6 om morgenen gikk Torgersen og Martin på skift, slepende med sig store bærer med mindre borr. Kl. 10 pleide de å hvile og samtidig «brendte» de de ferdigborrede hull. Det måtte

gjøres slik for å spare mest mulig tid. Dynamitt-røken drev da bort mens de spiste og tid var penger.

Martin gikk inn i sin ort og straks efter duret maskinen i vei. Stenstøvet stod bakover maskinen i tykke stråler og snart så det ut som der la sig en tykk tåke omkring ham. Av og til blev det en liten stans for å skifte borr, og da hørte han Torgersens maskin knitre og dirre bortenfor. Da, plutselig kom der et smell, så Martin ravet fra vegg til vegg. Det føltes som om en slo med en stor, tung sekk og derpå dro til sig igjen. Det var luftsuet som føltes slik, og det gikk og kom igjen flere ganger før det ga sig. Lampen sluknet og Martin var rasende fordi Torgersen, som han trodde, brendte nu uten å si fra.

Men da hørte han en slange blåse. Han anet uråd og sprang bort til kranen og skrudde luften av. Derpå sprang han bort til Torgersens ort, og nu møtte ham et fryktelig syn. Kastet bakover en liten stenhaug lå Torgersen med hele ansiktet skutt bort, og blodet sprudlende rett i været så tykt som en finger, fra de avslitte halspulsårer. Hjerne, kjøtt og filler satt klistret rundt omkring på tak og vegger.

III

Enken fikk en liten sum penger. Og dermed var det bra. Selskapet fortsatte å sope inn million efter million av kroner, og ute fra verden lød det samme rop: Mer! Mer av den blodige nikkel!

Nå kan den glemte arbeiderdikteren fra Hønefoss leses på nettet

Det er vel få nålevende som har hatt noe forhold til arbeiderdikteren Magnus Hakkim før de leste Asle Gire Dahls fyldige artikkel om ham i *Heftet Ringerike* 2021. Han var født i Hakadal i 1893, men kom i 1912 til Nakkerud der han fikk arbeid ved Ringerike Nikkelverk. Han dro snart til Hønefoss og stiftet familie, men skal i 1919 ha flyttet til Lier.

Han debuterte 2. november 1921 med novellen *Under Brua* i *Follo Socialdemokrat*, skriver Dahl. Dette stemmer ikke - så vidt sees skjedde debuten allerede 29. desember 1915 i *Hønefoss og Oplands Socialdemokrat* med den korte fortellingen *Er det jul?* Og sommeren 1921 publiserte han tre dikt i samme avis.

I 1926 fikk ble han ansatt som annonsesjef i Aker og Lørenskog Avis, og skrev jevnlig små noveller her før avisen gikk inn året etter. Etter dette var det Norges Kommunistblad som brukte ham som lørdagsunderholder.

Magnus Hakkim kom aldri ut i bokform, men skrev flere lange føljetonger for Akershus Arbeiderblad. Det er hundre år siden han hadde sitt første innlegg i en avis, skriver Dahl, han kan ikke leses lenger. Men det er jo nettopp ham vi nå kan lese i Nasjonalbibliotekets store samling av aviser på nettet. Her finner vi et stort antall av hans noveller og småstykker:

Er det jul? *Hønefoss og Oplands Socialdemokrat*, 1915 29/12.
 Min adel. *Hønefoss og Oplands Socialdemokrat*, 1921 5/7. Dikt.
 Den store feighet. *1ste Mai*, 1921 27/7 og *Hønefoss og Oplands Socialdemokrat*, 1921 23/8. Dikt.
 Kvaler. *Hønefoss og Oplands Socialdemokrat*, 1921 25/8. Dikt.
 Under brua. *Follo Social-Demokrat*, 1921 2/11.
 Fra Ishavet. *Arbeiderbladet*, 1924 11/10.
 Storskogens pirater. *Alarm*, 1924 13/12.
 Sult og gift. *Arbeiderbladet (Lørdagskvelden)*, 1925 6/6.
 Vendetta! *Middagsavisen*, 1925 16/10.
 For livet! *Arbeider-Avisen*, 1926 20/1.
 En ufrivillig dukkert. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 19/2.
 Hevn! *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 26/2.
 Trompeten. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 5/3.
 Strømpebaandet. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 12/3.
 Storm og horvefiske. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 26/3.
 To fortællinger. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 2/4.
 Huldren. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 9/4 og 16/4.
 Russisk tiur. *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 23/4, 30/4 og 7/5.
 Var det Kai? *Aker og Lørenskog Avis*, 1927 21/5.
 Svøpen brast. *Norges Kommunistblad*, 1927 14/12.
 De utvalgte. *Norges Kommunistblad*, 1927 27/12.
 Blodig nikkel! *Norges Kommunistblad*, 1928 11/2.
 Skogens vokter. *Norges Kommunistblad*, 1928 27/2 og 29/2.
 En reel kur. *Norges Kommunistblad*, 1928 19/3 og 20/3.
 Påskelammet. *Norges Kommunistblad*, 1928 4/4.
 Morderske!! *Norges Kommunistblad*, 1928 11/4.
 Den evige forbannelse. *Norges Kommunistblad*, 1928 14/4.
 Proletarer. *Kongsvinger Arbeiderblad*, 1928 31/7.
 Tante Helgas store skrekk. *Indlandsposten*, 1928 30/8.
 Finne-Isaks lønn. *Kongsvinger Arbeiderblad*, 1928 16/11.
 Gorkas hat! *Arbeideren*, 1930 6/2.
 Gunnars saar. *Arbeideren*, 1930 24/6.
 Hakadalbrev. *Akershus Arbeiderblad*, 1938 27/4, 6/5, 13/5, 30/5 og 10/6.
 Angst. *Akershus Arbeiderblad*, 1938 23/12.
 Hatten. *Akershus Arbeiderblad*, 1939 18/9.
 Den gamles dag. *Akershus Arbeiderblad*, 1939 29/12.
 Under storskogens lov. *Akershus Arbeiderblad*, 1940 12/1.
 Hermelin. *Akershus Arbeiderblad*, 1940 26/1 og 31/1.
 Våre små bevingede venner. *Akershus Arbeiderblad*, 1940 1/8.
 Av en hunds saga. *Akershus Arbeiderblad*, 1941 8/8.
 Kampen om Svartongen. *Jakt-Fiske-Friluftsliv* nr 1, 1949.
 Røyskatta. *Jakt-Fiske-Friluftsliv* nr 1, 1950.

Mange av Magnus Hakkims noveller handler om dyr og natur, men i novellen *Blodig nikkel!* fra 1928 må vi tro at han trakk veksler på sine

erfaringer fra tiden ved Ringerike Nikkelverk like før første verdenskrig. Det er ikke noe trivelig arbeidsliv han skildrer her.

S. H.

Fra Ringerikes Nikkelverk.

I Hårumsåsen på Steinssletta finner man både steinovn og mogop. Fotos: Sten Høyendahl.

Avs.
Ringerike Slektshistorielag
v/ Nils Elsrud
Paaſche Aasensvei, 26
3514 Hønefoss.